

MOMO

Михаел Енде

1973

2008

2013

www.angeli-raja.eu
www.andele-nebe.cz
www.angels-light.org

Михаел Енде

МОМО

или

СТРАННАТА ИСТОРИЯ ЗА ВРЕМЕКРАДЦИТЕ И ЗА ДЕТЕТО, КОЕТО ВЪРНА НА ХОРАТА ОТКРАДНАТОТО ВРЕМЕ

ОТ НЕМСКИЯ ОРИГИНАЛ:

MOMO ODER DIE SELTSAME GESCHICHTE VON DES ZEIT – DIEBEN UND VON DEM
KIND, DAS DEN MENSCHEN DIE GESTOHLENE ZEIT ZURÜCKBRACHTE

Бележка на изработилия на интернет:

*Някои **илюстрации** от книгата са на www.vesmirni-lide.cz , www.andele-svetla.cz .
В днешно време съществуват **2 филма**, направени по книгата:*

(1)

***МОМО** – немско-италиански игрален филм от 1986 г., много успешен, също на www.vesmirni-lide.cz .*

(2)

***МОМО** – немски анимационен филм от 2003 г., опаковката от видеокасета – виж обр. 1717 на www.angeli-raja.eu .*

„В града идва малко момиченце Момо. Тук си намира нов дом и другари. В спокойния живот на нейните приятели обаче се намесва тъмна организация от мистериозни сиви мъже, които искат да завладеят жителите на градчето, а после и целия свят. Малката Момо взема решение да се бори срещу непознатите сили. Тръгва да търси вълшебния господар на времето, когото моли за помощ.“

*Във всички тези източници правилно е разкрито овладяването на човечеството от Силите на тъмнината, в зависимост от това какво си избира човек. Виж **Препоръчани филми и приказки**, съобщение 1752 на www.angeli-raja.eu .*

(I)

ПЪРВА ЧАСТ

МОМО И НЕЙНИТЕ ПРИЯТЕЛИ

(1)

ПЪРВА ГЛАВА

ЕДИН ГОЛЯМ ГРАД И ЕДНО МАЛКО МОМИЧЕ

Отдавна, много отдавна, още когато хората говорели съвсем други езици, в топлите страни имало вече големи и великолепни градове. Там се възвишавали дворците на царе и крале, там минавали широки друмища, тесни улици и криволичещи улички, там се издигали чудни храмове със златни и мраморни статуи на богове, там имало пъстри пазарища, където се предлагали стоки от страните на всички владетели, и обширни красиви площи, на които хората се събирали, за да обсъдят дошлите вести, да държат речи или просто да слушат. И преди всичко там имало големи театри.

Те изглеждали така, както и днес все още изглежда един цирк, но целите били изградени само от каменни блокове. Редовете за зрители били наредени стъпаловидно един над друг като в гигантска фуния. Погледнати отгоре, едни от тези постройки били с формата на окръжност, други — по-скоро овални, а пък трети образували широк полукръг. Наричали ги амфитеатри.

Имало такива, които по големината си приличали на футболен стадион, а също и по-малки, побиращи едва няколко стотици зрители. Имало разкошни, украсени с колони и статуи, и други, които били прости и без украси. Амфитеатрите нямали покриви и всичко се провеждало под открито небе. Затова в богатите театри над местата за сядане опъвали златотъкани килими, които предпазвали публиката от жарта на силното слънце или от внезапните гръмотевични бури. В обикновените театри за същата цел служели рогозки от тръстика и слама. С една дума: театрите били такива, каквито хората могли да си позволят. Но всички хора искали да си имат театър, защото били страстни слушатели и зрители.

И когато със затаен дъх следели вълнуващите или весели случки, пресъздавани пред техните погледи, на тях им се струвало, че онзи живот, живот само на сцената, по някакъв тайнствен начин е по-действителен от техния собствен всекидневен живот. И те обичали да се унасят в тази друга действителност.

Хилядолетия са изминали оттогава. Големите градове от някога тънат в развалини, храмове и дворци са се сринали. Вятър и дъжд, студ и горещина са изгладили и издълбали камъните и даже от огромните някога театри са останали само руини. Сред поупукани зидове днес щурците пеят своята монотонна песен и тя звучи така, сякаш земята диша насън.

Но някои от тези стари, големи градове са големи градове и до ден днешен. Естествено, че животът в тях се е променил. Хората пътуват с коли и трамваи, говорят по телефона и си светят с електричество. Но тук и там между новите сгради все още стоят няколко колони, портал, късче стена и дори един амфитеатър от онези стари времена.

Именно в един такъв град се случи историята за Момо.

Извън този голям град, в южните покрайнини, там, където започват първите ниви, а колибите и къщурките стават все по-бедни, в една пиниева горичка се крият руините на малък амфитеатър. И в онези стари времена той не е бил от разкошните театри, още тогава така да се каже е бил театър за по-бедните хорица. В наше време, а това означава по времето, когато започна историята с Момо, тези руини бяха почти напълно забравени. За тях знаеха само неколцина професори по древни езици и култури, но и те бяха изоставили театъра, защото там вече нямаше нищо повече за изследване. Той не представляваше никаква забележителност, която да се мери с другите забележителности на големия град. Така че само от дъжд на вятър там пристигаха заблудени туристи, изкачваха обраслите с трева редове, вдигаха шум, правеха си снимки за спомен и после изчезваха. Тогава тишината отново се връщаше в каменния кръг, а щурците подхващаха следващия куплет на своята безкрайна песен и той впрочем по нищо не се отличаваше от предишния.

Всъщност чудноватата кръгла постройка бе известна единствено на хората от близката околност. Вътре те пасяха козите си, децата играеха на топка върху кръглото пространство в средата, а понякога вечер там се срещаха и влюбени двойки. Но един ден сред хората се заговори, че отскоро някой живеел сред развалините. Било дете, като че ли малко момиче. Много точно обаче не можело да се определи, защото било облечено малко странно. Казвало се Момо или нещо подобно.

Външният вид на Момо наистина беше малко странен и дори можеше да поуплаши хора, които прекалено много държат на чистотата и реда. Тя бе ниска на ръст и твърде слаба, тъй че и при най-добро желание не можеше да се познае дали е само на осем, или е вече на дванадесет години. Главата ѝ покриваха безредни, катраненочерни къдрици и изглеждаше така, сякаш никога не бе влизала в съприкосновение с гребен или с ножица. Имаше много големи, прекрасни и също тъй черни очи, както и крака с подобен цвят, защото почти винаги ходеше боса. Само през зимата понякога тя слагаше обувки, но винаги две различни и освен това прекалено големи за нейните крака. Причината бе, че Момо всъщност не притежаваше нищо, освен намереното от нея и подареното ѝ от други. Полата ѝ беше съшита от всевъзможни пъстри кръпки и ѝ стигаше до глезените. Отгоре носеше едно старо, твърде широко мъжко сако, чиито ръкави бяха навити на китките. Момо не искаше да го подкъси, предвидливо си мислеше, че нали ще расте още. А кой можеше да знае дали тя някога отново ще открие толкова красиво и практично сако с толкова много джобове.

Под тревясалата сцена на разрушения театър имаше няколко наполовина срутени стаички, в които се влизаше през една дупка на външния зид. Тук се бе установила да живее Момо. Един ден по обяд при нея дойдоха няколко мъже и жени от близката околност с желанието да я поразпитат. Момо бе застанала насреща им и боязливо ги гледаше, страхуваше се, че те ще я прогонят. Но скоро забеляза, че са добри хора. Те самите бяха бедни и подобен живот не им беше чужд.

— Значи така — обади се единият от мъжете, — тук ти харесва, нали?

— Да — отвърна Момо.

— Искаш ли да останеш тук?

— Да, с радост.

— Но никой никъде ли не те чака?

— Не.

— Имам предвид, не трябва ли да се връщаш в къщи?

— Аз тук съм в къщи — увери го бързо Момо.

— Откъде дойде, детенце?

Момо махна неопределено с ръка и посочи някъде в далечината.

— Но къде са родителите ти? — продължи да разпитва мъжът.

Детето безпомощно погледна него и останалите хора и вдигна рамене. Хората размениха погледи и въздъхнаха.

— Не трябва да се страхуваш — каза мъжът, — ние не искаме да те прогоним. Искаме да ти помогнем.

Момо мълчаливо кимна, все още не съвсем убедена.

— Ти казваш, че името ти е Момо, нали?

— Да.

— Хубаво име, но аз досега никога не съм го чувал. Кой ти даде това име?

— Аз.

— Ти сама си се кръстила?

— Да.

— А кога си родена?

Момо размисли и после отговори:

— Доколкото мога да си спомня, аз винаги съм била родена.

— Но нямаш ли си леля, чичо, баба, въобще семейство, при които да отидеш?

Момо само стрелна мъжа с поглед и помълча известно време. След това промърмори:

— Аз тук съм си в къщи.

— Е, добре — каза мъжът, — но ти си още дете, на колко години си всъщност?

— Сто — отвърна колебливо Момо.

Хората се разсмяха, тъй като го приеха за шега.

— Кажу сериозно, на колко си години?

— На сто и две — отговори Момо, още по-несигурна. Измина известно време, докато хората забележат, че детето знае само няколко числа, случайно дочути, при които обаче то не си представяше нищо определено, тъй като никой не го беше учил да смята.

— Чуй — каза мъжът, след като се посъветва с останалите, — искаш ли да съобщим на полицията, че си тук. Тогава ще те изпратят в дом за деца, където ще имаш ядене, ще имаш и легло, ще смяташ, ще четеш и ще пишеш, ще научиш още много неща. Какво мислиш, кажи?

Момо уплашено го погледна.

— Не — промълви тя, — не искам да отивам там. Аз вече бях веднъж. Бяха и други деца. На прозорците имаше решетки. Всеки ден ни биеха, но съвсем несправедливо. И аз една нощ се покатерих на оградата и избягах. Не искам да отивам пак там.

— Мога да разбера това — каза един възрастен човек и поклати глава.

Другите хора също можеха да го разберат и също поклатаха глави.

— Е, добре — каза една жена, — но ти все още си малка. Някой все пак ще трябва да се грижи за тебе.

— Аз — отвърна облекчено Момо.

— Нима можеш? — попита жената.

Момо помълча минута и отговори тихичко:

— Нямам нужда от много.

Хората отново се спогледаха, въздъхнаха и поклатаха глави.

— Знаеш ли, Момо — подхвана пак мъжът, който беше говорил пръв, — смятаме, че ти би могла да се настаниш при някого от нас. Всички ние също имаме съвсем малко място, а и повечето от нас имат по една сурория деца, които също искат да ядат,

но мислим, че едно дете повече или по-малко не е от значение. Как гледаш на това, кажи!

— Благодаря — каза Момо и за пръв път се усмихна, — много благодаря! Но не може ли просто да ме оставите да си живея тук?

Хората надълго и нашироко се съвещаваха и накрая се съгласиха. Защото тук, сметнаха те, детето би могло да живее точно толкова добре, колкото и при някого от тях, а иначе те всички щяха да се грижат за Момо и на всички заедно щеше да им е полесно, отколкото само на един.

Започнаха веднага — като за начало почистиха и постегнаха колкото можаха полусрутената каменна стаичка, в която се бе настанила Момо. Един от тях, който беше зидар, дори изгради малка каменна печка. Отнякъде изнамериха и един ръждясал кюнец. Възрастен дърводелец успя да скове от няколко дъски от стари сандъци масичка и два стола. А накрая жените донесоха и едно прослужило, украсено с извити орнаменти желязно легло, дюшек, прокъсан тук-там само, и две одеяла. Каменната дупка под сцената на руините се превърна в уютна малка стаичка. Зидарят, който притежаваше и художествени наклонности, изрисува накрая и красива картина с цветя на стената. Нарисува даже рамката и пилона, на които да виси картината.

А после дойдоха децата на тези хора и донесоха за ядене всичко, което можеха да отделят от собствения си залък — едно дете донесе бучица сирене, друго — малко коматче хляб, трето — плод и така нататък. И понеже децата бяха твърде много, тази вечер се събра такова огромно количество храна, че те всички можаха да отпразнуват в амфитеатъра едно истинско малко тържество в чест на Момо и нейното ново жилище. Беше толкова весело и приятно тържество, каквото само бедните хора могат да отпразнуват.

Така започна дружбата между малката Момо и хората от близката околност.

(2)

ВТОРА ГЛАВА

ЕДНО НЕОБИКНОВЕНО КАЧЕСТВО И ЕДНА СЪВСЕМ ОБИКНОВЕНА КАВГА

От този ден нататък животът на малката Момо потръгна добре, във всеки случай така, както тя искаше. Сега вече Момо винаги имаше нещо за ядене, понякога повече, понякога по-малко, както се случеше и колкото хората можеха да отделят. Над главата си имаше покрив, спеше на легло и можеше, стане ли студено, да си напаля и огън. И което беше най-важно: тя имаше много и добри приятели.

Човек би си помислил, че Момо просто бе имала голям късмет, попадайки на тези толкова мили хора — самата Момо напълно споделяше това мнение. Но съвсем скоро се оказа, че и късметът на хората не е по-малък. Те се нуждаеха от Момо и се учудваха как са могли да живеят по-рано без нея. И колкото повече време минаваше, толкова по-незаменима им се струваше Момо, тъй незаменима, че те дори започнаха да се страхуват един ден Момо отново да не изчезне.

Това бе и причината, поради която при Момо постоянно имаше гости. Почти винаги там седеше някой и най-сърдечно разговаряше с нея. А който се нуждаеше от Момо и нямаше възможност да дойде, изпращаше да я повикат. А който все още не бе забелязал, че се нуждае от нея, на него пък другите му казваха: „Иди при Момо!“.

Това изречение постепенно се превърна в обичаен израз за хората от близката околност. Нещо подобно на „Всичко добро!“ или „Да ви е сладко!“, или „Един господ знае!“, точно това казваха те при всякакви случаи: „Иди при Момо!“.

Но защо? Наистина ли Момо беше толкова невероятно умна, че можеше да даде на всеки човек добър съвет? Винаги ли намираше подходящите думи, щом някой се нуждаеше от утеха? Даваше ли мъдри и справедливи присъди?

Не, всичко това Момо можеше точно толкова, колкото и всяко друго дете.

Може би тогава Момо умееше да подобрява настроението на другите? Или да пее например с особено красив глас? Или да свири на някакъв инструмент? Или — тъй като живееше в нещо подобно на цирк — дори да танцува или да изпълнява акробатични номера?

Не, тя не умееше и това.

А може би правеше магии? Или пък знаеше някакво тайно заклинание, което прогонва всички скърби и грижи? Или гледаше на ръка, или по някакъв друг начин предсказваше бъдещето?

Нищо подобно.

Това, което малката Момо умееше както никой друг, бе: да слуша.

Не е нищо особено, ще каже навярно някой читател, всеки умее да слуша.

Но не се заблуждавайте. Да слушат могат действително само съвсем малко хора. А така, както Момо умееше да слуша, наистина бе голяма рядкост.

Момо слушаше тъй, че на глупавите хора им идваха изневиделица умни мисли. И не че тя казваше или питаше нещо, което да наведе събеседниците ѝ на такива мисли, не, тя просто си седеше и слушаше, с цялото внимание и с цялото съчувствие, на което е способен човек. Същевременно гледаше другия със своите големи и тъмни очи и той усещаше изведнъж как мислите идват в главата му, а той никога не е подозирал, че в него се крият подобни неща.

Тя умееше да слуша така, че безпомощни и нерешителни хора изведнъж съвсем точно знаеха какво искат. Или така, че плашливите изведнъж се чувстваха свободни и смели. Или така, че нещастните и потиснатите ставаха уверени и радостни. И когато някой кажеше, че животът му е пропилян и безсмислен и че се чувства никой сред милионите други, от когото никой не се нуждае и може да бъде заменен толкова бързо, както се заменя пробита тенджерата — именно такъв човек отиваше и разказваше всичко това на малката Момо и още докато говореше, по някакъв тайнствен начин му ставаше ясно, че се е заблуждавал много, че точно такъв, какъвто е, той е неповторим сред всички останали хора и тъкмо затова по един чисто свой, особен начин е важен за света. Така умееше да слуша Момо!

Един ден в амфитеатъра при нея дойдоха двама мъже, които се бяха скарали до смърт и не искаха повече да си говорят, макар да бяха съседи. Останалите хора ги посъветвали да отидат при Момо, тъй като не е прието съседи да живеят във вражда. Отначало двамата се поколебали, но накрая се съгласили въпреки волята си.

И ето че те сега седяха в амфитеатъра, мълчаливи и враждебни, всеки на различен ред от каменните редици и гледаха мрачно пред себе си.

Единият от тях бе зидарят, майсторът на печката и красивата картина с цветя във „всекидневната“ на Момо. Казваше се Никола — силен мъжага с черни, засукани нагоре мустаци. Другият се наричаше Нино. Беше твърде слаб и все изглеждаше малко уморен. Нино наемаше неголямо заведение в покрайнините на града, в което прекарваха над една-единствена чаша вино разказвайки си спомени. Нино и неговата дебела жена също се числяха към приятелите на Момо и не веднъж вече ѝ бяха носили различни лакомства.

Когато Момо забеляза, че двамата са сърдити един на друг, отначало не можа да реши към кого първо да се обърне. И за да не засегне никого, най-накрая тя седна на еднакво разстояние от двамата, на крадеца на каменната сцена и поглеждаше ту

единия, ту другия. Просто изчакваше какво ще се случи. Някои неща имат нужда от време — а времето бе единственото нещо, което Момо притежаваше.

След дълго седене Никола изведнъж стана и каза:

— Тръгвам. Показах, че имам добро желание, след като въобще съм дошъл. Но ти виждаш, Момо, че той е инат. Има ли смисъл да чакам повече?

И Никола наистина се обърна и понечи да тръгне.

— Така, така, тръгни си — извика Нино след него, — въобще нямаше смисъл да идваш. Няма да се сдобря с един престъпник!

Никола избухна. От яд лицето му почервения като рак.

— Кой е тук престъпникът? — попита той заплашително и отново се върна. —

Повтори го още веднъж!

— Колкото пъти искаш! — изкрещя Нино. — Ти навярно си мислиш, че като си силен и нахален, никой не ще посмее да ти каже истината в лицето? Но аз, аз ще ти я кажа и ще я кажа на всички, които искат да я чуят! Да-да, продължавай, ела и ме убий, както вече веднъж искаше да го направиш!

— Да бях го направил — изрева Никола и сви юмруци, — но ти виждаш, Момо, как лъже и клевети! Аз само го хванах за яката и го хвърлих в ямата със сапунена вода зад неговата съмнителна кръчма. А там не можеш дори и плъх да удавиш.

После пак се обърна към Нино и извика:

— За съжаление все още си жив, както се вижда!

Известно време напред-назад из въздуха се носеха най-груби обиди и Момо въобще не можеше да разбере за какво всъщност става дума и защо двамата са така ядосани един на друг. Но постепенно се разбра, че Никола постъпил по този позорен начин, понеже преди туй Нино му залепил плесница пред очите на няколко посетители. А преди това пък Никола се опитал да изпочупи всички съдове на Нино.

— Ама изобщо не е вярно това! — яростно се защити Никола. — Хвърлих в стената една-единствена кана, но тя така и така си беше пукната.

— Но това беше моя кана, не разбираш ли? — отвърна Нино. — А и ти изобщо нямаш право да вършиш подобни работи!

Никола обаче не отстъпваше и смяташе, че е постъпил съвсем правилно, тъй като Нино засегнал честта му на зидар.

— Знаеш ли какво ми каза? — извика той на Момо. — Каза, че не съм можел да вдигам прави стени, понеже и деня, и ноща съм бил пиан. И че и прадыдо ми бил същият и е участвал в построяването на наклонената кула в Пиза.

— Но Никола — отговори Нино, — та това беше само на шега!

— Хубава шега — избоботи Никола, — мене съвсем не ми беше до смях.

Оказа се обаче, че по този начин Нино си отмъстил за една друга шега на Никола. А именно: една сутрин с яркочервени букви на вратата на Нино било написано: „Нямаш ли си божи дар, ставаш само за кръчмар“. А Нино от своя страна също не го намерил за смешно.

Известно време те продължиха да се карат, смъртно обидени, и да спорят коя от двете шеги е била по-добрата, отново обиждайки се един друг. Но внезапно се спряха.

Момо ги наблюдаваше с широко отворени очи и никой от двамата не можеше съвсем точно да отгатне погледа ѝ. Не им ли се присмиваше тайничко в себе си? Или пък беше тъжна? Лицето ѝ не издаваше нищо, но внезапно мъжете се почувствуваха тъй, сякаш видяха себе си в огледало и им стана срамно.

— Е, добре — каза Никола, — може би наистина не трябваше да го пиша това на вратата ти, Нино. Нямаше да го сторя, ако ти не ми беше отказал тази една-единствена чаша вино. Това не беше редно, не разбираш ли? Аз винаги съм си плащал и ти нямаше никакво основание да постъпваш така с мене.

— А може и да съм имал — възпротиви се Нино, — не си ли спомняш вече за случая със свети Антоний? А-а, нещо поприбледняваш в момента! Та нали тъкмо тогава ти порядъчно се опита да ме изиграеш, а подобно нещо аз не мога да позволя.

— Аз тебе? — викна Никола като ударен по главата. — Искаш да обърнеш нещата! Желанието ти беше да ме подведе, но не ти се удаде!

Случаят бе следният: върху стената в малкото заведение на Нино висяла картина, изобразяваща свети Антоний. Цветна репродукция, изрязана някога от Нино от някакво списание и после поставена в рамка.

Един ден Никола поиска да купи картината от Нино — уж страшно много му харесвала. А Нино с умело пазарене накрая склонил Никола да му даде в замяна своя радиоапарат. Нино тайничко потривал ръце, тъй като естествено Никола твърде много губел от подобна размяна. Но сделката била направена.

Оказало се обаче, че между картината и картонената ѝ подложка била скрита банкнота, за която Нино не знаел. И той се оказал изиграният. Това го ядосало. Накратко, поискал от Никола да му върне парите, тъй като те не били предвидени при размяната. Така и започнала кавгата.

Когато двамата стигнаха до самото начало на тази история, те замълчаха за известно време.

После Нино попита:

— Най-после ми кажи съвсем честно, Никола, ти знаеше ли за парите преди размяната, или не?

— Естествено, иначе нямаше да се сменя.

— Тогава си признай, че ме излъга!

— Как така, ти наистина ли нищо не знаеше за парите?

— Не, честна дума!

— Ето на, виждаш ли! Значи ти всъщност искаше да ме минеш. Та как можа иначе да вземеш радиото ми само срещу едно парче вестник без никаква стойност?

— А ти откъде знаеше за парите?

— Видях как две вечери преди това един от посетителите ги сложи там в дар за свети Антоний.

Нино прехапа устни.

— Много ли бяха?

— Ни повече, ни по-малко, отколкото струваше моето радио — отвърна Никола.

— Тогава цялата наша кавга — отбеляза дълбокомислено Нино — е всъщност само заради свети Антоний, когото съм изрязал от списанието.

Никола се почеса по главата.

— Всъщност да — промърмори той, — ако искаш, можеш да си го получиш, Нино.

— Но аз не го искам — отговори Нино с достойнство, — размяната си е размяна.

Почтените хора държат на думата си.

И изведнъж, в един и същи миг двамата се засмяха. Слязоха по каменните стъпала и се срещнаха в средата на обраслия с трева кръг, прегърнаха се и един друг се потупаха по гърба. После и двамата хванаха Момо за ръце и ѝ казаха:

— Сърдечни благодарности!

Когато след известно време те си тръгнаха, Момо още дълго им маха с ръка. Беше много доволна, че двамата ѝ приятели отново са се сдобрили.

Друг път малко момче ѝ донесе канарчето си, понеже не имало да пее. Това беше много по-трудна задача за Момо. Цяла седмица тя трябваше да го слуша, докато то накрая отново процвърча и радостно пропя.

Момо умееше да слуша всички — кучета и котки, щурци и жаби, даже дъжда и вятъра в дърветата и всички те ѝ говореха на своя език.

Понякога вечер, когато приятелите ѝ се разотидеха по къщите си, тя оставаше да седи още дълго сред големия каменен кръг на стария театър, над който се издигаше искрящият от звезди небесен свод и се вслушваше в голямата тишина.

В такива моменти ѝ се струваше, че седи в сърцевината на голяма раковина, заслушана в звездния свят и ѝ се причуваше тиха и въпреки туй могъща музика, която странно обгръщаше сърцето ѝ.

В такива нощи тя винаги сънуваше особено хубави сънища.
И който все още мисли, че да слушаш не е нищо особено, нека поне един път опита дали и той умее да го прави също така добре.

(3)

ТРЕТА ГЛАВА

ЕДИН УРАГАН НАУЖКИМ И ЕДНА БУРЯ В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

От само себе си се разбира, че при слушането Момо не правеше никаква разлика между възрастни и деца, но и по една друга причина децата идваха в стария амфитеатър с голямо удоволствие. Откакто Момо бе тук, те играеха така добре, както никога преди. Просто вече нямаше скучни мигове. И това бе тъй не защото Момо правеше хубави предложения. Не, Момо просто беше тук и играеше заедно с другите. И тъкмо поради това — не се знае как — децата сами идваха до най-добрите идеи. Те всекидневно измисляха нови игри, от хубави по-хубави.

Веднъж в един задушен, потискащ ден десетина-единадесет деца седяха върху каменните стъпала и чакаха Момо, която бе излязла за мъничко да се поразходи из околността, както често правеше. На небето висяха огромни черни облаци. Скоро навярно щеше да има буря.

— По-добре да си отида в къщи — каза едно момиче, което беше довело със себе си и малката си сестричка, — страх ме е от светкавици и гръмотевици.

— А в къщи — попита едно момче с очила, — в къщи не се ли страхуваш от тях?

— Страхувам се — отвърна момичето.

— Тогава си остани тук, все едно е — каза момчето.

Момичето вдигна рамене и кимна с глава. След малко каза:

— Изглежда Момо обаче няма да дойде.

— Е, и какво? — намеси се друго момче в разговора, чийто външен вид бе доста занемарен. — Въпреки туй можем да поиграем на нещо — и без Момо.

— Добре, ала на какво?

— Аз също не знам. На нещо все пак.

— Нещо е нищо. Кой има някакво предложение?

— Аз зная нещо — каза един дебеланко с писклив момичешки глас, — бихме могли да играем така: цялата руина да бъде голям кораб и ние да пътуваме през непознати морета и да изживяваме приключения. Аз съм капитанът, ти си първият щурман, а ти си природоизпитател, професор, тъй като в случая това е изследователска експедиция, нали разбираш? А другите са моряци.

— А ние, момичетата? Ние какво сме?

— Морячки. Това е кораб на бъдещето.

Наистина хубав план! Те се опитаха да играят, но не можаха напълно да се спогодят и играта не потръгна. След малко всички отново седяха на каменните стъпала и чакаха.

И тогава дойде Момо.

Високо се издигаше вълната пред порещия кораб. Изследователският кораб „Арго“ леко се полюляваше нагоре и надолу сред мъртвото течение, докато спокойно и с пълна сила навлизаше в южното Коралово море. От незапомнени времена нито един

кораб не се бе осмелявал да пристъпи в тези опасни води, защото тук гъмжеше от бездни, от коралови рифове и непознати морски чудовища. И преди всичко тук царуваше тъй нареченият „Вечен тайфун“, един водовъртежен вихър, който не спираше нито за миг. Той непрестанно бродеше из морето и търсеше жертва, сякаш че бе живо, дори хитро същество. Пътят му бе непредвидим. И всичко, попаднеше ли веднъж в огромните лапи на тази стихия, вече никога не можеше да се измъкне, освен ако тя не го надялкаше на тънички като кибритени клечки трески.

Естествено, че изследователският кораб „Арго“ бе специално съоръжен за среща с този „Бродещ вихър“. Той целият бе направен от синя стомана „Аламонт“, огъваема и същевременно нечуплива като острие на сабя. Освен това беше излят по специален начин от едно-единствено парче стомана без шевове и спойки.

Въпреки туй друг капитан и друг екипаж трудно биха имали смелостта да се изложат на тези нечувани опасности. Но капитан Гордон я имаше. Той гордо гледаше от капитанския мостик своите моряци и морячки, всички те изпитани специалисти в своите области според обстоятелствата в момента.

До капитана стоеше неговият първи помощник, щурманът Дон Мелу, стар морски вълк, минал през огън и вода и преживял 127 морски стихии.

По-нататък в дъното върху слънчевата палуба се виждаше професор Айзенщайн, научният ръководител на експедицията със своите две асистентки Маурин и Сара, чиято огромна памет му заместваше цели библиотеки. И тримата стояха наведени над своите прецизни инструменти и тихо се съветваха помежду си на своя сложен научен език.

Малко отстрани на тях седеше красивата туземка Момозан, подвила крака. От време на време изследователят я разпитваше за отделни подробности на морето и тя му отвърщаше на своя звучен Хула-диалект, който само професорът разбираше.

Целта на експедицията бе да открие причината за „Бродещия тайфун“ и при възможност да я отстрани, за да могат и други параходи отново да плават по морето. Но все още всичко беше тихо и от бурята нямаше и следа.

Внезапно един вик на мъжа от наблюдателницата извади капитана от неговите мисли.

— Капитане! — извика той през свитата си на фуния ръка. -Или аз съм луд, или там отпред наистина виждам един стъклен остров!

Капитанът и Дон Мелу веднага насочиха далекогледите си. Професор Айзенщайн и неговите асистентки се приближиха заинтересовани. Само красивата Момозан остана спокойно да седи. Загадъчните обичаи на нейния народ ѝ забраняваха да показва любопитство. Скоро стъкленият остров бе достигнат. Професорът слезе по въжената стълба върху външната стена на кораба и стъпи на прозрачната земя. Бе извънредно плъзгаво и професор Айзенщайн положи всички усилия да се задържи на краката си.

Целият остров имаше формата на кръг и приблизително бе с диаметър от двадесет метра. В средата се издигаше и образуваше нещо подобно на сводест купол. Когато професорът достигна най-високото място, успя да забележи дълбоко в сърцевината на острова една пулсираща светеща точка.

Той сподели наблюдението си с другите, които напрегнато го очакваха, облепени на перилото на борда.

— Съобразно с това — изрази мнението си асистентката Маурин, — навярно става дума за един Огелмумпфус бистроциналис.

— Възможно е — отвърна асистентката Сара, — но също така би могло да бъде и една Шлукула тапетоцифера.

Професор Айзенщайн се изправи, намести очилата си и извика към парахода:

— Според мен тук става дума за една разновидност на обикновения Щрумфус квичинензус. Но това ние бихме могли да установим едва тогава, когато изучим случая издъно.

В отговор на това във водата скочиха три морячки, които освен туй бяха и световноизвестни спортистки водолазки и междувременно си бяха облекли водолазните костюми. Те се изгубиха в сините дълбини.

Известно време на морската повърхност се появяваха само въздушни мехурчета, но после изведнъж изскочи едно от момичетата на име Сандра и задъхано извика:

— Медуза-гигант! Другите две морячки висят в нейните пипала и не могат вече да се освободят. Трябва да им се притечем на помощ преди да е станало късно!

След тези думи тя отново се скри.

Моментално във водата се гмурнаха сто водолаза под ръководството на своя изпитан капитан Франко, наречен Делфина. Под водата се развихри страшна битка и повърхността се изпълни с пяна. Но дори и на тези мъже не им се удаде да измъкнат двете момичета от ужасната прегръдка. Силата на тази медуза-гигант беше прекалено могъща!

— Нещо — каза професорът на своите асистентки и сбърчи чело, — нещо в това море като че ли предизвиква някакъв вид гигантски растеж. Това е крайно интересно!

Междувременно капитанът Гордон и неговият първи помощник Дон Мелу, които се съвещаваха помежду си, бяха стигнали до следното решение.

— Назад! — извика Дон Мелу. — Всички обратно на борда!

Ще разрежем чудовището на две части, тъй като иначе не можем да освободим двете момичета.

Делфина и неговите водолази се покатериха обратно на борда. Първоначално „Арго“ се върна малко назад и после с всичка сила връхлетя върху гигантската медуза. Носът на стоманения кораб бе остър като бръснач. Безшумно и почти без никакво сътресение той разреза гигантската медуза на две части. Това не бе съвсем безопасно за намиращите се в пипалата момичета, но Дон Мелу бе пресметнал до косъм тяхното положение и корабът мина точно между двете. Пипалата на двете половини веднага се отпуснаха безжизнени и безсилни и пленничките можаха да се измъкнат.

На парахода ги посрещнаха радостно. Професор Айзенщайн пристъпи към двете момичета и им каза:

— Вината беше моя. Не биваше да ви изпращам под водата. Простете ми, че ви изложих на опасност!

— Няма какво да прощаваме, професоре — отговори едното момиче и весело се засмя, — нали ние в края на краищата за това сме тръгнали с кораба.

Другото момиче добави:

— Опасността е нашата професия.

За по-дълга размяна на думи не остана време. Заради спасителните работи капитанът и екипажът на кораба напълно бяха забравили да наблюдават морето. И едва сега, в последната минута успяха да забележат, че междувременно „Бродещият вихър“ се бе появил на хоризонта и с бясна скорост се носеше към „Арго“.

В началото една мощна връхлитаща вълна сграбчи стоманения кораб, подхвърли го нависоко, обърна го настрани и после го хвърли надолу върху падината на вълна с дълбочина най-малко петдесет метра. Още при първия такъв удар по-неопитни и не толкова смели моряци като тези на „Арго“ половината щяха да бъдат изхвърлени през борда, а другата половина щеше да загуби сваяст. Капитан Гордон обаче остана на командния мостик, широко разкراчил крака, сякаш не се беше случило нищо, а също и екипажът му изглеждаше недокоснат от никаква буря. Единствено красивата туземка Момозан, не свикнала на подобни бурни морски пътешествия, се бе изкачила в една спасителна лодка.

Само за няколко секунди цялото небе придоби катранен цвят. Ревейки и трещейки, бурята се хвърляше върху кораба, подмяташе го ту нагоре до висините, ту надолу чак до самото дъно и като че ли гневът ѝ растеше с всяка минута, понеже нищо не можеше да стори на стоманения „Арго“.

Капитанът даваше своите наставления със спокоен глас, а първият помощник високо ги повтаряше. Всеки беше на своето място. Дори професор Айзенщайн и неговите асистентки не бяха изоставили инструментите си. Те изчисляваха къде е сърцевината на бурята, тъй като именно натам трябваше да се отправят. Капитан Гордон тайно се любуваше на хладнокръвието на тези учени, които за разлика от него и хората му не бяха тъй опитни в морските работи.

Падна първата мълния и улучи стоманения кораб, който естествено целият се наелектризира. Където и да пипнеше човек, навсякъде го пресрещаха искри. Но всеки от борда на „Арго“ бе подготвен за подобни изненади в продължителните месеци сурови тренировки. И затова никой не обръщаше внимание.

Работата на екипажа се усложни донякъде и от това, че по-тънките части на кораба — стоманените въжета и железните пръти — започнаха да горят подобно на жичка в електрическа крушка, макар всички да си сложили азбестови ръкавици. Но за щастие тази жар скоро бе потушена, понеже се изля дъжд, какъвто още никой от присъстващите — с изключение на Дон Мелу — не бе преживявал, един дъжд толкова плътен, че скоро измести целия въздух и затрудни дишането. Екипажът се принуди да надене водолазни маски и дихателни апарати.

Светкавица след светкавица и гръм след гръм! Ревяща буря! Вълни с големината на къщи и бяла пяна!

Метър след метър „Арго“ се бореше и с пълна пара си пробиваше, път напред, въпреки дивата сила на тайфуна. Машинистите и огнярите долу в трюмовете постигаха невъзможното. Те се бяха завързали с дебели въжета, за да не бъдат изхвърлени в откритата огнена паст на парните котли от ужасното люлеене и клатушкане на кораба.

Най-после сърцевината на бурята беше достигната. Но каква гледка се разкри пред очите им!

Върху морската повърхност, която тук беше гладка като огледало, понеже всички вълни просто бяха изметени от силната буря, танцуваше едно гигантско същество. То стоеше на един крак, тялото му нагоре ставаше все по-дебело и наистина изглеждаше като пумпал, голям колкото планина. Въртеше се около себе си с такава бързина, че не можеха да се забележат никакви подробности.

— Един Шум-шум гумиластикум — извика възторжено професорът и стисна очилата си, които падащият дъжд непрекъснато сваляше от носа му.

— Бихте ли могли да ни го обясните малко по-точно? — избоботи Дон Мелу. — Ние сме прости моряци и...

— Оставете сега професора на спокойствие, защото изследва — прекъсна го асистентката Сара, — това е една рядка възможност. Съществото-пумпал вероятно произхожда още от най-древни времена. Би трябвало да е на повече от един милиард години. Днес от тези същества е останала само една микроскопично малка разновидност, която се среща понякога в доматения сос и още по-рядко в зеленото мастило. Този екземпляр е навярно единственият с подобна големина, който все още съществува.

— Но ние сме тук — извика капитанът през рева на бурята, — за да отстраним причината за „Вечния тайфун“. Тъй че професорът трябва да ни каже как да спрем онова чудовище там!

— Това — каза професорът, — във всеки случай аз също не знам. Науката все още не е имала възможността да го проучи.

— Добре — отвърна капитанът, — ние като начало ще го обстрелваме и ще видим какво ще се случи.

— Много жалко! — оплака се професорът. — Единственият екземпляр Шум-шум гумиластикум и да бъде обстрелван!

Но оръдието вече бе обърнато към гигантския пумпал.

— Огън! — заповяда капитанът.

Син остър пламък, дълъг един километър, изригна от двучилиндровата тръба. Не можа да се чуе естествено нищо, понеже, както е известно, едно отбранително оръдие стреля с протеин.

Светецият снаряд политна към Шум-шум, но бе уловен от гиганския вихър и отклонен от посоката му. Снарядът обиколи образованието няколко пъти все по-бързо и по-бързо и най-накрая бе изхвърлен във висините, където изчезна в сред чернилката на облаците.

— Безсмислено е — извика капитан Гордон, — ние непременно трябва да се приближим до този пумпал!

— Няма да можем да се приближим! — отвърна Дон Мелу.

— Машините са на пълна скорост. Но това стига тъкмо колкото да не ни издуха бурята.

— Имате ли някакво предложение, професоре? — поиска да разбере капитанът.

Но професор Айзенщайн само вдигна рамене, а и неговите асистентки също не знаеха никакъв изход. Изглежда трябваше безславно да прекъснат експедицията.

В този момент някой дръпна професора за ръкава. Бе красивата туземка.

— Малумба! — каза тя с грациозни жестове. — Малумба ойситу соно! Ервайни саламба инсалту лолобиндра. Крамуна хой бени бени садогау.

— Бабалу? — попита изненадан професорът. — Дидит маха файнози инту ге дойнен малумба?

Красивата Момозан усърдно закива и отговори:

— Додо ум ауфу шуламат вавада.

— Ой-ой — отвърна професорът и дълбокомислено се поглади по брадата.

— Какво казва тя? — заинтересува се шурманът.

— Казва — обясни професорът, — че сред нейния народ има една прастара песен, която би могла да приспи Бродещия тайфун, стига някой да има куража да му я изпее.

— Не ме карайте да се смея! — изръмжа Дон Мелу, — приспивна песничка срещу цяла стихия!

— Какво е вашето мнение, професоре? — попита асистентката Сара. — Възможно ли е нещо подобно?

— Не бива да имаме предразсъдъци — каза професор Айзенщайн, — понякога в преданията на туземците се крие истина.

Вероятно съществуват определени трептения на звуците, които влияят върху Шум-шум гумиластикум. Ние просто знаем все още много малко за техните условия на живот.

— При всички случаи няма да навреди — отсъди капитанът, — затова би трябвало просто да опитаме. Кажете ѝ да започне да пее.

Професорът се обърна към красивата Момозан и каза:

— Малумба диди ойсафал хуна-хуна, ваваду?

Момозан кимна и веднага започна една извънредно своеобразна песен, която се състоеше от съвсем малко тонове, постоянно повтарящи се:

*Ени мени алубени
Вана таи сусура тени!*

При това тя пляскаше с ръце и подскачаше наоколо в такт.

Простата мелодия и думите лесно можеха да се запомнят. Другите също подеха един след друг и скоро пееше целият екипаж, пляскаше с ръце и обикаляше в такт наоколо. Беше твърде странно да се наблюдава как старият морски вълк Дон Мелу и самият професор пеят и пляскат, сякаш са деца на игрище.

И наистина, това, което никой от тях не вярваше, се сбъдна! Гигантският пумпал взе да се върти все по-бавно и по-бавно, докато накрая спря и започна да потъва. Водните маси с трясък го покриха. Бурята в миг напълно стихна, дъждът спря, небето се избистри и стана синьо, а вълните на морето се успокоиха. „Арго“ стоеше кротко върху блестящото водно огледало, като че ли тук никога не бе царяло нищо друго освен спокойствие и мир.

— Приятели — каза капитан Гордон и признателно изгледа всеки един в лицето, — това го постигнахме ние!

Той никога не говореше много и всички го знаеха. Точно затова бе от голямо значение, че този път той добави:

— Гордея се с вас!

— Мисля — каза момичето, което беше довело със себе си и своята малка сестричка, — че наистина е ваяло. Във всеки случай аз съм мокра до кости.

В действителност бурята бе стихнала междувременно. И най-много от всички се учудваше момичето с малката сестричка, което съвсем бе забравило да се страхува от светкавиците и гръмотевиците — през цялото време, докато беше на стоманения кораб.

Поговориха още малко за приключението и взаимно си разказаха подробности, които всеки един поотделно бе преживял. После се разделиха и се отправиха към домовете си, за да се изсушат.

Само момчето с очила единствено не беше съвсем доволно от хода на играта. На раздяла то каза на Момо:

— Жалко все пак, че оставихме Шум-шум гумиластикум да потъне. Последният екземпляр от този вид! Аз действително с удоволствие бих го изучил по-подробно.

Но по един въпрос те всички сега, както и преди, бяха напълно единодушни: никъде другаде не се играеше така, както при Момо.

(4)

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ЕДИН МЪЛЧАЛИВ ВЪЗРАСТЕН И ЕДИН ПРИКАЗЛИВ МЛАДЕЖ

Дори когато някой има много приятели, сред тях винаги неколцина са му особено близки и тях той особено много обича. Така беше и с Момо.

Тя имаше двама най-добри приятели, които я посещаваха всеки ден и споделяха всичко с нея. Единият беше млад, а другият — стар. И Момо не можеше да каже кого от двамата обича повече.

Възрастният се казваше Бепо Уличния метач. В действителност сигурно имаше и друго фамилно име, но тъй като по професия беше уличен метач и всички го наричаха така, той самият също така се наричаше.

Бепо Уличния метач живееше близо до амфитеатъра в една колиба, която сам си бе построил от тухли, парчета вълнообразна ламарина и картон. Бепо бе необикновено нисък, а освен това винаги вървеше и малко приведен, тъй че съвсем мъничко превишаваше Момо. Голямата си глава, покрита с къс бял перчем, държеше постоянно леко наклонена, а върху носа си носеше малки очила.

Някои хора бяха на мнение, че Бепо Уличния метач не е съвсем в ред. Причината бе, че на всички въпроси той само сърдечно се усмихваше и не даваше никакъв отговор. Размисляше. И ако не намереше за нужно да отговори, замълчаваше. Когато обаче сметнеше един отговор за необходим, започваше да го премисля. Понякога това траеше два часа, а не рядко продължаваше даже и цял ден, докато той отговори. Междувременно другият естествено вече беше забравил какво е питал и думите на Бепо му се струваха странни.

Единствено Момо умееше толкова дълго да чака и разбираше думите му. Тя знаеше, че на него му е необходимо това време, за да не каже никога нещо невярно. Според него цялото нещастие на света идваше от многото лъжи — от нарочните, но и от неволните, казани само от бързани или от неточност.

Той всяка сутрин дълго преди изгрев слънце отиваше със своето старо, скърцащо колело до една голяма сграда в града. Там чакаше на двора заедно със своите колеги, за да му дадат метла и количка и му посочат определената улица, която ще трябва да измете.

Бепо обичаше тези часове преди изгрев слънце, когато градът все още спеше. Вършеше работата си с любов и старание. Знаеше, че това е една много необходима работа.

Когато метеше улиците, той го правеше бавно, но равномерно: на всяка крачка поемаше въздух и при всяко поемане на въздух замахваше с метлата. Крачка — въздъх — замах с метлата. Крачка — въздъх — замах с метлата. Понякога се спираше за известно време и съсредоточено гледаше пред себе си. После отново продължаваше — крачка — въздъх — замах с метлата...

И докато се придвижваше; пред него мръсната улица, а зад него — чистата, често го спохождаха големи мисли. Но това бяха мисли без думи, мисли, които трудно можеш да предадеш, като лъх, за който вече само си спомняш, или като цвят, който си сънувал. След работа, седейки при Момо, той ѝ обясняваше своите големи мисли. И тъй като тя слушаше по своя особен начин, езикът му се развързваше и той намираше необходимите думи.

— Виждаш ли, Момо — казваше ѝ той например, — ето, така е: понякога имаш една много дълга улица пред себе си. Мислиш си — тя е толкова ужасно дълга, че никога няма да можеш да я пометеш.

Той помълчаваше известно време с поглед, вперен пред себе си, след което продължаваше:

— А после започваш да бързаш. И бързаш все повече и все повече. Всеки път, когато дигнеш глава, виждаш, че улицата, проснала се пред тебе, въобще не намалява. И ти се напругаш все повече и повече, обзема те страх и накрая оставаш без дъх и не можеш повече. А улицата непокътната лежи пред тебе. Така не бива да се прави.

Известно време той прекара в размисъл. След това отново заговори:

— Никога не бива да се мисли за цялата улица наведнъж, разбираш ли? Трябва да се мисли само за следващата крачка, за следващия въздъх, за следващия замах с метлата. И винаги само за следващия.

Той пак се спря и размисли, преди да добави:

— Тогава ти доставя радост. Това е важно, защото тогава добре вършиш работата си. Така би трябвало да бъде.

И за пореден път след една дълга пауза той отново продължи:

— Изведнъж забелязваш, че крачка по крачка ти си помел цялата улица. Въобще не си забелязал как, а и не си останал без дъх.

Поклати глава и заключи:

— Това е важно.

Друг път дойде, седна мълчаливо до Момо и тя видя, че той размишлява и иска да каже нещо много особено. Внезапно я погледна в очите и започна:

— Аз познах нас.

Измина доста време, преди да продължи с тих глас:

— Случва се понякога... по обед... когато в жегата всичко спи... Тогава светът става прозрачен... Като река, разбираш ли?... Можеш да видиш дъното.

Той кимна и помълча мъничко, после още по-тихо добави:

— Там лежат други времена, там долу на дъното.

Той пак се замисли дълго, търсейки правилните думи.

Но изглежда все още не ги намираше, защото внезапно обясни със съвсем обикновен тон:

— Днес метох край старата крайградска стена. Там има пет камъка в зида, които са съвсем различни на цвят от другите. Разбираш ли?

И той нарисова с пръст в праха едно голямо „Т“. Заразглежда го с наклонена глава, след това внезапно прошептя:

— Аз ги познах, тях, камъните.

След една дълга пауза, заеквайки, той продължи:

— Били са други времена, някога, когато е строена стената... Много са работили там... Но е имало и двама, които са вградили тези камъни... Било е някакъв знак, разбираш ли? ... Аз го познах.

Той прокара ръка по очите си. Изглежда се напрягаше от това, което искаше да каже, защото, когато продължи да говори, думите прозвучаха с усилие:

— Те са изглеждали другояче, тези двамата някога, съвсем другояче.

После заключавайки и почти ядосано каза:

— Но аз отново познах нас — тебе и мене. Отново познах нас.

Не бива човек да се сърди на хората, които се усмихваха, чувайки Бепо Уличния метач да говори така, а някои дори се чукаха по челата зад гърба му. Но Момо го обичаше и съхраняваше думите му в сърцето си.

Другият най-добър приятел на Момо беше млад и във всяко едно отношение пълна противоположност на Бепо Уличния метач. Той беше хубаво момче със замечтани очи, но и с една чисто и просто невероятна уста. Винаги беше пълен с шегички и закачки и така безгрижно се смееше, че другите също започваха да се смеят, независимо дали искаха, или не. Неговото име беше Гироламо, но му казваха просто Гиги.

Тъй като нарекохме стария Бепо с името на неговата професия, нека и при Гиги спазим същото, макар че той въобще нямаше истинска професия. Нека го наречем следователно Гиги Екскурзовода. Но както вече казахме, екскурзовод беше само една от многото професии, упражнявани от него според случая, а и да бъде екскурзовод съвсем не му беше служебно задължение.

Единствената предпоставка, която той притежаваше за тази дейност, беше един каскет. Слагаше си го веднага, щом видеше туристи да се скитат заблудени из околността. Пресрещаше ги със сериозна физиономия и им предлагаше да ги разведе навсякъде и да им обясни всичко. Когато чужденците се съгласяваха, той започваше и разказваше щяло и нещяло. Пръскаше около себе си измислени събития, имена и дати, тъй че на бедните слушатели главите им напълно се объркваша. Някои забелязваха и ядосани си тръгваха, но повечето го вземаха за чиста монета и затова плащаха с чиста монета, когато Гиги протегнеше накрая своя каскет.

Хората от близката околност се смееха на хрумванията на Гиги, но понякога правеха и замислени физиономии и казваха, че всъщност не е редно така, че не бива за истории, които са измислени, да се плащат на всичкото отгоре и добри пари.

— Но тъй постъпват всички писатели — отвърщаше тогава Гиги, — а нима хората нищо не са получили срещу парите си? Казвам ви, получили са тъкмо това, което са искали! И каква е разликата дали всичко това е написано в някоя учена книга, или не? Кой ви е казал, че историите в учените книги също не са измислени, само дето навярно никой не го знае вече?

Или пък един друг път каза:

— Ах, какво означава изобщо истинско или неистинско?

Кой може да знае какво се е случило тук преди 1000 или 2000 години? Вие знаете ли?

— Не — признаваха другите.

— Ето, виждате ли — извикваше Гиги Екскурзовода, — как можете тогава да твърдите, че моите истории не са истински? Та може случайно да е било тъкмо така. И в такъв случай аз съм казал чистата истина.

На това трудно можеше да се възрази. Да, що се отнасяше до устата на Гиги, човек трудно можеше да го надприказва.

За съжаление много рядко идваха екскурзианти, които искаха да разгледат амфитеатъра, тъй че Гиги често беше принуден да упражнява и други професии. Според случая биваше парков пазач, свидетел по сватби, разводчак на кучета, преносвач на любовни писма, участник в погребения, търговец на сувенири, продавач на храна за котки и още много други неща.

Но Гиги мечтаеше да стане прочут и богат. Щеше да живее в една приказно красива къща, заобиколена от парк; щеше да яде от позлатени чинии и да спи на копринени възглавници. А самия себе си той виждаше сред блясъка на своята бъдеща слава като слънце, чиито лъчи още отсега, така да се каже от разстояние, го топлеха в неговата бедност.

— И аз наистина ще постигна това! — извикваше той, когато другите се смееха над неговите мечти. — Вие всички ще си спомните за моите думи!

Как щеше да го направи, той самият не можеше да каже. Защото не беше особено трудолюбив и не обичаше много-много тежката работа.

— Така никак не е трудно — казваше той на Момо, — по този начин нека става богат всеки, който иска. Та погледни ги как изглеждат тези, които за мъничко благосъстояние са си продали и живота, и душата! Не, аз няма да бъда такъв, по този начин не. И макар дори често да нямам пари за една единствена чашка кафе, Гиги ще си остане Гиги!

Всъщност може човек да помисли, че е съвсем невъзможно двама души толкова различни, с толкова различни възгледи за света и живота, каквито бяха Гиги Екскурзовода и Бепо Уличния метач, да бъдат приятели. Но въпреки всичко туй бе факт. Странно е, че единственият човек, който никога не кореше Гиги за неговата лекомисленост, беше тъкмо старият Бепо. И също така странно тъкмо приказливият Гиги беше единственият, който никога не се подиграваше на чудатия и стар Бепо.

Причината се криеше и в начина, по който малката Момо слушаше и двамата.

Никой от тримата не подозираше, че съвсем скоро една сянка ще помрачи тяхното приятелство. И сянката щеше да падне не само над тяхната дружба, а и над цялата околност — сянка, която растеше и растеше и вече, тъмна и студена, се разпростираше над големия град.

Това беше едно безмълвно и незабележимо поробване, което всекидневно проникваше все по-напред и срещу което никой не се съпротивляваше, тъй като никой не го забелязваше съвсем ясно. А поробителите — кои бяха те?

Дори старият Бепо, който виждаше неща, които другите не виждаха, не забелязваше сивите господа, които все по-многобройни кръстосваха из големия град и изглеждаха неуморно заети с нещо. При това те в никакъв случай не бяха невидими. Човек ги виждаше и въпреки това не ги забелязваше. Те умееха по странен начин да бъдат незабележими, тъй че човек просто ги отминаваше с поглед или пък веднага забравяше как изглеждат. Така те имаха възможност да работят тайно, именно защото не се криеха. И понеже на никого не правеха впечатление, никой естествено не се и питаше откъде са дошли и откъде продължават да идват, тъй като с всеки ден те ставаха все повече и повече.

Те се движеха с елегантни сиви коли по улиците, влизаха във всички къщи, седяха по всички ресторанти. Често записваха нещо в малките си бележничета.

Бяха господа, целите облечени в паяжинно сиво. Дори лицата им бяха с цвета на сива пепел. Носеха кръгли бомбета върху главите си и пушеха малки, пепелносиви пури. Всеки от тях постоянно носеше със себе си една оловносива чанта.

И Гиги Екскурзовода не бе забелязал, че вече няколко пъти доста от тези сиви господа бяха разглеждали околността, записвайки в своите бележничета най-различни неща.

Само Момо внимателно ги разгледа, когато една вечер техните тъмни силуети изникнаха в най-горния край на руината. Предаваха знаци един на друг, а по-късно сбраха главите си, сякаш се съвещаваха. Не можеше да се чуе нищо, но Момо внезапно потръпна от студ така, както още никога до сега не бе потръпвала. Не се стопли дори когато още по-плътено се уви в своето голямо сако, понеже това не бе обикновен студ.

После сивите господа си отидоха и оттогава не се бяха появявали.

През онази вечер Момо не успя да слуша тихата и същевременно могъща музика както обикновено. Но на следния ден животът си продължи по старому и Момо престана да мисли за странните посетители. Дори и тя ги забрави.

(5)

ПЕТА ГЛАВА

ИСТОРИИ ЗА МНОГО И ИСТОРИИ ЗА ЕДНА-ЕДИНСТВЕНА

С течение на времето Гиги Екскурзовода не можеше вече да живее без Момо. Той бе обхванат, доколкото това може да се каже за едно такова непостоянно и лекомислено младо момче, от дълбока любов към чорлавото малко момиченце и му се искаше навсякъде да я води със себе си. Разказването на истории, както ние вече знаем, бе неговата страст. И тъкмо в това отношение с него бе настъпила промяна, която той самият много ясно усети. По-рано разказите му бяха доста бедни, просто не винаги му хрумваше нещо особено, повтаряше някои неща и или разказваше гледан филм, или вземаше някоя история от прочетен наскоро вестник. Неговите истории бяха тъй да се каже пешеходци, що се отнасяше до бързината на фантазията, но откакто се запозна с Момо, те изведнъж придобиха криле.

И нещо друго — когато Момо беше при него и го слушаше, фантазията му разцъфваше като пролетна поляна. Деца и възрастни се трупаха край него. Сега вече той можеше да разказва истории, които продължаваха дни и седмици наред и хрумванията му бяха неизчерпаеми. Между другото той самият се слушаше с любопитство, понеже не знаеше предварително накъде ще го изведе фантазията му.

Когато веднъж отново се появиха екскурзианти и поискаха да разгледат амфитеатъра (Момо седеше малко отстрани на каменните стъпала), той започна по следния начин:

— Уважаеми дами и господа! Както на всички ви е известно, царицата Главоболия Аугустина е водила безбройни войни, за да защитава царството си срещу постоянните набези на треперушковците.

Когато веднъж за пореден път подчинила тези народи, тя тъй била разгневена от непрестанното безпокойство, че заплашила да изтреби всичко живо, ако царят на нападателите Ксаксотраксолус не ѝ предоставел за наказание своята златна рибка.

По онова време, дами и господа, златните рибки по тези места били още неизвестни. Царицата Главоболия научила обаче от един пътник, че царят Ксаксотраксолус притежава една малка рибка, която, порасте ли, ще се превърне в чисто злато. И тази рядкост именно царицата искала непременно да притежава.

Царят Ксаксотраксолус потрил ръце. Златната рибка, която той действително притежавал, скрил под леглото си. На царицата наредил да изпратят вместо нея един малък кит в украсен със скъпоценни камъни супник.

Царицата наистина малко била озадачена от големината на животното, тъй като си представяла златната рибка по-дребна. Но, казала си тя, колкото по-голяма, толкова по-добре, защото толкова повече злато щяла в края на краищата да ѝ донесе рибата. Във всеки случай тази златна рибка съвсем не проблясвала като златна и това я обезпокоило. Но пратеникът на царя Ксаксотраксолус ѝ обяснил, че едва когато рибата порасне, ще се превърне в злато, не по-рано. Именно затова било необходимо да не се нарушава развитието ѝ. Царицата Главоболия намерила отговора за задоволителен. От този ден младата риба растяла все повече и повече и унищожавала невероятно големи количества храна. Но нали царицата Главоболия не била бедна — рибата получавала толкова, колкото можела да погълне и все по-дебелеела и тлъстеела. Скоро супникът ѝ станал тесен.

„Колкото по-голяма, толкова по-добре“ — казала царицата Главоболия и я преместила в своята вана. Но след известно време тя вече не се побираща и във ваната. Растяла ли, растяща. Тъй че я пренесли в царския басейн. Това било едно твърде трудно пренасяне, понеже рибата тежала вече колкото вол. Един от робите, които трябвало да я носят, се подхлъзнал и царицата наредила нещастникът веднага да бъде хвърлен — на лъва, тъй като рибата била вече за нея всичко.

Всеки ден тя дълги часове седяла отстрани на басейна и я наблюдавала как расте. Постоянно мислела за многото злато, понеже, както е известно, тя водела много разточителен живот и парите никога не ѝ стигали.

„Колкото по-голяма, толкова по-добре“ — мърморела си постоянно тя.

Това изречение било обявено за всеобщ девиз и написано с бронзови печатни букви върху всички държавни учреждения. Накрая обаче дори и царският басейн станал тесен за рибата. Тогава именно Главоболия заповядала да издигнат тази постройка, дами и господа, чиито руини вие виждате пред себе си. Това било един гигантски аквариум с формата на окръжност, напълнен до краен предел с вода и в него рибата можела най-после спокойно да се разпростре.

Нейно величество царицата ден и нощ седяла на онова място ей там, наблюдавайки огромната риба и очаквайки я да се превърне в злато. Не вярвала вече никому — нито на своите роби, още по-малко на своите роднини и се страхувала да не ѝ откраднат рибата. Тъй че тя седяла, слабеела от страх и грижа, не мигвала нито за миг и охранявала рибата, която весело подскачала насам-натам из водата и въобще не мислела да се превръща в злато. И все повече и повече Главоболия занемарявала своите правителствени дела.

Треперушковците това и чакали. Под предводителството на царя Ксаксотраксолус предприели един последен военен поход и мигновено завладели цялото царство. Те не срещнали изобщо никакъв войник, а на народа и без това му било безразлично кой ще го управлява.

Когато царицата Главоболия най-накрая научила за случилото се, тя извикала познатите думи „Горко ми! О, ако аз бях...“ Останалото за съжаление не е достигнало до нас. Сигурно е обаче, че тя се хвърлила в този аквариум и се удавила при рибата — гроба на всички нейни надежди. Царят Ксаксотраксолус заповядал да заколят кита в чест на победата и в продължение на осем дни целият народ ял пържено филе от кит.

Виждате, скъпи дами и господа, докъде може да доведе лековерието!

Гиги завърши разказа си и думите му явно бяха направили на слушателите голямо впечатление. Те разглеждаха руината с погледи, изпълнени със страхопочитание. Само един от тях бе недоверчив и попита:

— И кога се е случило всичко това?

Но Гиги никога не се замисляше при отговор и каза: — Царица Главоболия, както е известно, е била съвременничка на прочутия философ Ноиозиус старши.

Недоверчивият екскурзиант обаче не искаше да признае, че няма представа кога е живял прочутият философ Ноиозиус старши и затова отвърна само:

— Аха, така ли, много благодаря.

Всички слушатели с дълбоко задоволство казаха, че посещението си струвало и че така нагледно и интересно още никой не им е разказвал за онези стари времена. Гиги скромно протегна каскета си и хората съответно се показаха щедри. Дори недоверчивият хвърли вътре няколко монети. Между другото, откакто се бе появила Момо, Гиги вече не разказваше една история два пъти. Щеше да му бъде толкова скучно! Когато Момо се намираше сред слушателите, му се струваше, че вътре в него сякаш се е отворил шлюз, откъдето извират и бликат все нови и нови хрумвания, без той изобщо да се замисля.

Гиги обаче най-много обичаше да разказва тогава, когато Момо беше сама и никой друг не го слушаше. Най-често ѝ разказваше приказки, тъй като тях Момо най-много харесваше и почти винаги това бяха приказки, в които се разказваше за самите Гиги и Момо. Те бяха определени само за тях двамата и звучаха съвсем различно от всичко останало, което Гиги иначе разказваше.

Една красива топла вечер двамата тихичко седяха един до друг върху най-горния ред на каменните стъпала. На небето току-що бяха проблясвали първите звезди и луната изгряваше голяма и сребърна над черните силуети на пиниите.

— Ще ми разкажеш ли една приказка — помоли Момо тихичко.

— Добре — каза Гиги, — за какво да се разказва в нея?

— Най-добре за Момо и Гироламо — отвърна Момо.

Гиги размисли за момент и попита:

— А как да се казва приказката?

— Може би приказка за вълшебното огледало?

Гиги замислено кимна.

— Звучи добре. Ще видим как ще потръгне.

Той сложи ръка на рамото на Момо и започна:

— Имало едно време една красива принцеса на име Момо, която ходела облечена в кадифе и коприна и живеела високо над света върху един покрит със сняг планински връх, в замък от пъстро стъкло.

Тя имала всичко, каквото можел човек да си пожелае, ядяла само отбрани ястия и пиела само най-сладки вина. Спяла върху копринени възглавници и седяла върху столове от слонова кост. Имала си всичко, но била съвсем самотна.

Всичко около нея — прислугата ѝ, камериерките ѝ, нейните кучета, котки, птички и дори цветята ѝ, всичко било само отражение.

Принцеса Момо имала всъщност едно вълшебно огледало, голямо и кръгло и от най-фино сребро. Тя всеки ден и всяка нощ го изпращала да обикаля света. И голямото огледало се носело над земи и морета, над градове и поля. Хората, които го виждали, въобще не се учудвали от появата му, а просто казвали:

— Това е луната.

И всеки път, когато вълшебното огледало се връщало, то изсипвало пред принцесата всички отражения, уловени от него по време на пътуванията му. Това били красиви и грозни, интересни и скучни отражения, както се случело. Принцесата си избирала тези, които ѝ харесвали, а другите просто хвърляла в едно поточе. И много по-бързо, отколкото можеш да си представиш, освободените отражения се стрелкали

обратно по реките на земята и се връщали при своите собственици. Именно затова, щом се наведеш над някой кладенец или локва, собственото ти отражение се появява насреща ти.

Аз обаче забравих да кажа, че принцесата Момо била безсмъртна. Тя самата всъщност още никога не се била виждала във вълшебното огледало. Защото този, който видел вътре своето собствено отражение, ставал смъртен. Принцеса Момо знаела това много добре и затова не го и правела. Тъй че тя продължавала да живее с всички свои отражения, играела си с тях и била сравнително доволна.

Но един ден вълшебното огледало ѝ донесло един образ, който тя почувствувала по-скъп от всички други. Това било отражението на един млад принц. Когато го зърнала, изпитала такъв силен копнеж, че непременно поискала да отиде при него. Но как можела да изпълни това си желание? Тя нито знаела къде живее, нито кой е той и дори не знаела неговото име.

Тъй като не знаела как да си помогне, тя решила все пак да надзърне във вълшебното огледало. Помислила си: Може би огледалото ще отнесе образа ми на принца. Може би той, щом огледалото затрепти на небето, съвсем случайно ще погледне нагоре и тогава ще види моя образ. Може би ще тръгне след огледалото и ще ме открие тук.

Тъй че тя задържала погледа си във вълшебното огледало, след което го изпратила по света със своя образ. Но по този начин естествено тя станала смъртна.

После веднага ще ти разкажа какво се случило с нея по-нататък, но сега искам първо да чуеш за принца.

Принцът се казвал Гироламо и царувал в едно голямо царство, което сам си бил създал. И къде било това царство? То не било във времето вчера и не било във времето днес, а винаги било един ден напред в бъдещето. И затова го наричали Страната-утре. И всички хора, които живеели там, обичали принца и му се възхищавали. Един ден обаче министрите се обърнали към принца на Страната-утре:

— Ваше височество, вие трябва да се ожените, тъй като така е редно.

Принц Гироламо нямал какво да възрази на това и в двореца били доведени най-красивите млади дами на Страната-утре, за да може да си избере една от тях. Всички те се били разкрасили доколкото могли, понеже всяка от тях искала да се ожени за него, разбира се.

Сред девойките обаче в двореца се била промъкнала и една лоша фея, която имала не червена и топла кръв във вените си, а зелена. Това всъщност не се забелязвало, тъй като тя извънредно изкусно се гримирала.

Когато принцът на Страната-утре пристъпил в огромната златна тронна зала, за да направи своя избор, тя бързо прошепнала една магия и от този миг нататък бедният Гироламо гледал само нея и никоя друга. И тя му се струвала така прекрасна, че той още там я попитал дали иска да му стане жена.

— С радост — просъскала лошата, фея, — но аз имам едно условие.

— Ще го изпълня — прибавил принц Гироламо немислено.

— Добре — отговорила лошата фея и се усмихнала така сладко, че на злочестия принц му се появили кръгове пред очите. — Ти не бива в продължение на една година да поглеждаш нагоре към трептящото сребърно огледало. Ако го направиш, в същия миг ще забравиш кой си. Ще забравиш кой си в действителност и ще трябва да заживееш в Страната-днес, където никой не те познава и там ти ще трябва да заживееш като неизвестен сиромас. Съгласен ли си?

— Щом е само това! — извикал принц Гироламо. — Условието е лесно!

Какво обаче се случило междувременно с принцеса Момо?

Тя чакала и чакала, но принцът не идвал. Тогава решила сама да отиде по света и да го потърси. Върнала свободата на всички отражения, които я заобикаляли. После съвсем сама заслизала със своите нежни пантофки от пъстроцветния стъклен дворец през покритите със сняг планини надолу към света. Тя преминала през земите на

всички владетели и накрая пристигнала в Страната-днес. Пантофките ѝ се били изтрили от ходенето и тя трябвало да продължи боса. Но вълшебното огледало с нейния образ продължавало да се носи над света.

Една нощ принц Гироламо седял на покрива на своя златен дворец и играел на дама с феята, която имала зелена и студена кръв. В този момент изведнъж върху ръката на принца капнала мъничка капчица.

— Не е възможно — казал принцът, — не може да бъде, тъй като на небето няма никакъв облак.

И той погледнал нагоре и спрял поглед в средата на голямото сребърно вълшебно огледало, което плувало там. Тогава той видял образа на принцеса Момо и забелязал, че тя плаче и че една от нейните сълзи капнала върху ръката му. И в същия миг разбрал, че феята го била измамил, че в действителност тя не е красива и че в жилите ѝ има единствено зелена и студена кръв. Принцеса Момо била тази, която той обичал в действителност.

— Ти наруши обещанието си — казала зелената фея и лицето ѝ така се изкривило, че приличало на змийско, — ще трябва да ми платиш за това!

Тя протегнала към принц Гироламо зелените си дълги пръсти, той седял като вкочанен и тя докоснала гърдите му и вързала възел в сърцето му. В същия миг той забравил, че е принц на Страната-утре. Подобно на крадец в нощта напуснал двореца си и своето царство. И дълго бродил по света, докато достигнал Страната-днес, където продължил да живее като беден, никому неизвестен неудачник и се наричал вече само Гиги. Единственото, което взел със себе си, бил образа от вълшебното огледало. От този момент нататък то зеело празно.

Междувременно дрехите на принцеса Момо от коприна и кадифе съвсем се изпокъсали. Сега тя носела едно старо, прекалено голямо мъжко сако и пола от пъстри кръпки. И живеела в една стара руина.

Тук те се срещнали двамата в един красив ден. Но принцеса Момо не разпознала принца от Страната-утре, тъй като сега той бил само един беден човечец. И Гиги не познал принцесата, понеже тя вече също не приличала на принцеса. Но в своето нещастие двамата се сприятелили и взаимно се утешавали.

Една вечер, когато сребърното вълшебно огледало, вече празно, отново заплувало по небето, Гиги измъкнал отражението и го показал на Момо. То било вече много измачкано и избеляло, но принцесата веднага познала своя собствен образ, който била изпратила някога. И в същия миг под маската на бедния Гиги тя познала принца Гироламо, когото била търсила винаги и заради когото станала смъртна. Тя му разказала всичко.

Но Гиги тъжно поклатил глава и казал:

— Аз нищо не мога да разбера от това, което ми казваш, тъй като в сърцето ми има възел и аз за нищо не си спомням.

Тогава принцеса Момо докоснала гърдите му, съвсем леко развързала възела на сърцето му и в миг принц Гироламо внезапно си спомнил кой е той и къде е страната му. Той хванал принцесата за ръка и те заедно поели нататък — към далечината, където се намирала Страната-утре.

След като Гиги свърши, те помълчаха мъничко и Момо запита:

— По-късно те станали мъж и жена, нали?

— Мисля, че да — каза Гиги, — по-късно.

— И са умрели междувременно, нали?

— Не — отвърна Гиги уверено, — със сигурност знам това, съвсем точно.

Вълшебното огледало правело смъртен само ако погледнеш сам в него. Но ако погледнели двамата, те отново ставали безсмъртни. А те двамата погледнали.

Голяма и сребърна висеше луната над черните пинии и тайнствено осветяваше старите камъни на руината. Момо и Гиги тихичко седяха един до друг и дълго

продължиха да се взират в нея, усещайки съвсем ясно, че двамата са безсмъртни в този миг.

(II)

ВТОРА ЧАСТ

СИВИТЕ ГОСПОДА

(6)

ШЕСТА ГЛАВА

СМЕТКАТА Е ПОГРЕШНА И ВЪПРЕКИ ТОВА ИЗЛИЗА

Има една голяма и въпреки това съвсем обикновена тайна. Всички хора вземат в нея участие, всеки я знае, но малцина се замислят над нея. Повечето хора просто я приемат и въобще не се учудват. Тази тайна е времето.

Съществуват календари и часовници, които да го измерват, но това едва ли е всичко, тъй като всеки знае, че на някого един-единствен час може да се стори като вечност, понякога обаче часът може да отлети и като миг — в зависимост от това какво се преживява през този час.

Защото времето е живот. А животът живее в сърцето.

И тъкмо това никой не знаеше по-добре от сивите господа. Никой не познаваше като тях стойността на един час, на една минута, на една-едничка секунда живот. Естествено, те го разбираха по свой си специален начин, както пиявиците разбират от кръв, и действаха именно по този начин.

Бяха свързали своите намерения с времето на хората. Грижливо бяха подготвили планове с далечни срокове. Най-важното за тях бе, че никой не обръщаше внимание на тяхната дейност. Незабележимо се настаниха в живота на големия град и неговите жители. И крачка, по крачка, без никой да забележи, всекидневно напиреха и завладяваха собствеността на хората.

Познаваха всеки, който не отговаряше на техните цели дълго преди въпросният сам да подозира нещо. Само изчакваха подходящия момент, за да могат да го заловят. И правеха своето, за да настъпи този момент.

Така например стана и с господин Фузи, фризьорът. Той не беше особено прочут фризьор, но бе почитан на своята улица.

Не беше нито богат, нито беден. Бръснарницата му, разположена наред града, бе малка и той имаше само един помощник.

Една сутрин господин Фузи стоеше на вратата на своята бръснарница и очакваше посетители. Помощникът имаше почивен ден и господин Фузи бе сам. Той наблюдаваше как плющи дъждът по улицата, денят беше сив и в душата на господин Фузи също бе мрачно.

„Животът ми си отива — мислеше си той — в тракане на ножици, дърдорене и сапунена пяна. Какво в същност спечелих от моето съществуване? И когато някога умра, ще бъде тъй, сякаш никога не ме е имало.“

Не, не че господин Фузи мразеше сладките приказки. Той дори твърде много обичаше нашироко да излага пред своите клиенти възгледите си и в отговор на казаното от него да чуе после техните мисли. Също и срещу тракането на ножици и сапунената пяна нямаше нищо против. Работата му доставяше явно удоволствие и той знаеше, че си я върши добре. Особено при бръсненето под брадата, при контрата, трудно някой можеше да го надмине. Но понякога идват моменти, в които всичко това губи значение. Всекиму се случва.

„Целият ми живот е сбъркан — мислеше си господин Фузи, — та кой съм в същност аз? Един дребен фризьор, ето, това излезе от мене. Ако можех да водя истински живот, щях да стана съвсем друг човек!“

Как във всеки случай трябваше да изглежда този истински живот, на господин Фузи не му беше ясно. Представяше си само нещо значително, нещо луксозно, нещо, което постоянно виждаше по списанията.

„Но — мислеше си той обезсърчен — за подобен живот от работа не ми остава никакво време. А за истинския живот е необходимо време. Трябва да бъдеш свободен. Аз целия си живот обаче ще остана пленник на тракането на ножици, дърдоренето и сапунената пяна.“

В този миг премина една елегантна, пепелносива кола и спря точно пред фризьорския салон на господин Фузи. Един сив господин слезе от нея и прекрачи прага на бръснарницата. Той постави своята оловносива чанта върху масата пред огледалото, закачи бомбето си на закачалката, седна на бръснарския стол, извади бележничета си от чантата и започна да го прелиства, пушейки малката си сива пура.

Господин Фузи затвори вратата на бръснарницата, понеже му се стори, че внезапно в малкото помещение е станало необикновено студено.

— С какво мога да ви бъда полезен? — попита той объркан.

— Бръснене или подстригване? — И в същия миг се укори за своята безтактност, тъй като господинът имаше лъснало голо теме.

— Нито едно от двете — отвърна сивият господин без да се усмихва, със странно беззвучен, тъй да се каже, пепелносив глас, — идвам от времеспестовната каса. Аз съм агент № XYQ/384/б. Ние знаем, че искате да си откриете при нас спестовна сметка.

— За пръв път чувам — обясни господин Фузи още по-объркано, — съвсем откровено казано, аз дори не знаех досега, че съществува подобен институт.

— Ето, сега вече знаете — отговори сухо агентът. Разгърна своето бележниче и продължи. — Нали вие сте господин Фузи фризьорът?

— Точно така, аз съм — отвърна господин Фузи.

— Следователно съм дошъл правилно — каза сивият господин и затвори бележничето, — вие сте на ред при нас.

— Как така? — запита господин Фузи все още учуден.

— Виждате ли, скъпи господин Фузи — каза агентът, — вие пропилявате живота си в тракане на ножици, дърдорене и сапунена пяна. Когато умрете, ще бъде тъй, сякаш никога не ви е имало. Ако имахте време да водите истински живот, вие щяхте да бъдете съвсем друг човек. Това, от което следователно се нуждаете, е време. Не съм ли прав?

— Тъкмо за това размишлявах — промърмори господин Фузи и потрепери, защото въпреки затворената врата вътре ставаше все по-студено.

— Ето, виждате ли! — отвърна сивият господин и доволно дръпна от малката си пура. — Но откъде да се вземе време? То именно трябва да се спести! Вие, господин Фузи, пропилявате своето време по съвсем безотговорен начин. Ще ви докажа това чрез една малка сметка. Една минута има шестдесет секунди, а един час има шестдесет минути. Можете ли да следвате мисълта ми?

— Мога — каза господин Фузи.

Агентът № XYQ/384/б започна да пише числата върху огледалото със сив молив.

— Шейсет по шейсет е три хиляди и шестстотин. Следователно един час има три хиляди и шестстотин секунди.

Един ден има двадесет и четири часа, следователно три хиляди и шестстотин по двадесет и четири е равно на осемдесет и шест хиляди и четиристотин секунди на ден.

Една година има обаче, както е известно, триста шейсет и пет дни. Това означава следователно тридесет и един милион, петстотин тридесет и шест хиляди секунди на година.

Или триста и петнадесет милиона, триста и шейсет хиляди секунди за десет години.

— Как мислите, господин Фузи, колко ли ще живеете?

— Ами — заеквайки отговори господин Фузи, — надявам се около седемдесет-осемдесет години, ако е рекъл господ.

— Добре — продължи сивият господин, — нека вземем на първо време само седемдесет години. Следователно триста и петнадесет милиона триста и шейсет хиляди по седем. Това е равно на два милиарда двеста и седем милиона петстотин и двадесет хиляди секунди.

И той написа числото с големи цифри на огледалото:

2 207 520 000 СЕКУНДИ

После го подчерта няколко пъти и обясни:

— Значи това, господин Фузи, е състоянието, с което разполагате.

Господин Фузи преглътна и прокара ръка по челото си. Сумата го замая. Никога не бе мислил, че е толкова богат.

— Да — кимна агентът и отново дръпна от малката си сива пура, — числото е внушително, нали? Но нека продължим. На колко сте години, господин Фузи?

— Четиридесет и две — измънка той и изведнъж се почувства виновен, сякаш бе направил злоупотреба.

— Колко дълго спите средно на нощ? — продължи да проучва сивият господин.

— Около осем часа — призна си господин Фузи.

Агентът пресметна светкавично. Моливът така се стрелкаше по огледалното стъкло, че кожата на господин Фузи настръхна.

— Четиридесет и две години... всеки ден по осем часа... това следователно прави тъкмо четиристотин четиридесет и един милиона петстотин и четири хиляди. Тази сума би трябвало обаче да считаме с право за изгубена. Колко време жертвите всекидневно за работата си, господин Фузи?

— Също осем часа, приблизително толкова — призна господин Фузи, загубил вече всякаква увереност.

— Следователно трябва още веднъж да прибавим същата сума към дефицитната сметка — продължаваше агентът немилостиво, — но вие губите и известно време заради необходимостта да се храните. Колко време приблизително употребявате обща за всички яденета през деня?

— Не зная точно — каза страхливо господин Фузи, — някъде около два часа, възможно ли е?

— Струва ми се твърде малко — каза агентът, — но на първо време да приемем два часа, следователно за четиридесет и две години се получава сумата от сто и десет милиона триста седемдесет и шест хиляди. Сега да продължим! Вие живеете сам с вашата майка, доколкото ни е известно. Всекидневно посвещавате на старата жена цял един час, което означава, че вие седите при нея и разговаряте, макар тя да е глуха и въобще да не ви чува. Тъй че това е хвърлено на вятъра време: равно е на петдесет и пет милиона сто осемдесет и осем хиляди. Освен това имате в излишък и едно малко вълнисто папагалче, чиято грижа ви струва всекидневно цял един четвърт час, пресметнато, това означава тринадесет милиона седемстотин деветдесет и седем хиляди.

— Но... — намеси се умоляващо господин Фузи.

— Не ме прекъсвайте! — заповяда му агентът, който смяташе все по-бързо и по-бързо. — Тъй като вашата майка е саката, вие, господин Фузи, трябва да извършвате част от домакинската работа сам. Трябва да пазарувате, да лъскате обувка и други подобни обременителни неща. Колко време ви струва това на ден?

— Може би около час, но...

— Прави още петдесет и пет милиона сто осемдесет и осем хиляди, които вие губите, господин Фузи. Освен туй ние знаем, че веднъж в седмицата ходите на кино, веднъж в седмицата пеете в един хор, отбивате се в един ресторант два пъти през седмицата, а през останалите дни вечер се срещате с приятели и понякога дори четете книги. Накратко, вие убивате вашето време с ненужни неща, приблизително около три часа на ден, което прави сто шестдесет и пет милиона петстотин шестдесет и четири хиляди... Не се ли чувствате добре, господин Фузи?

— Не — отговори господин Фузи, — извинете ме моля...

— Скоро ще свършим — каза сивият господин, — но трябва да поговорим и за една особена глава от вашия живот. Вие в същност си имате и малка тайна, вече знаете какво имам предвид.

Зъбите на господин Фузи затракаха, толкова студено му бе станало.

— И това ли знаете? — прошептя той без сили. — Мислех, че освен мен и госпожица Дария...

— В нашия модерен свят — прекъсна го агентът № XYQ/384/б — тайните не са от полза. Още веднъж разгледайте нещата делово и реалистично, господин Фузи. Отговорете ми на един въпрос. Искате ли да се ожените за госпожица Дария?

— Не — каза господин Фузи, — това не може...

— Съвсем правилно — продължи сивият господин, — госпожица Дария през целия си живот ще остане прикована към инвалидния стол, понеже краката ѝ са сакати, въпреки туй вие всекидневно я посещавате за по половин час, за да ѝ занесете цветя. Защо?

— Но тя винаги се радва — отговори господин Фузи, готов да се разплаче.

— Но трезво погледнато — допълни агентът, — за вас това, господин Фузи, е изгубено време. И то общо тъкмо двадесет и седем милиона петстотин деветдесет и четири секунди. А ако прибавим и това, че имате навика всяка вечер преди лягане да седите по четвърт час на прозореца и да размишлявате за изминалия ден, ще получим още една сума за приспадане от тринадесет милиона седемстотин деветдесет и седем хиляди. Тъй че нека видим какво в същност ни остава, господин Фузи.

На огледалото стоеше сега следната сметка:

<i>сън</i>	<i>441 504 000</i>	<i>секунди</i>
<i>работа</i>	<i>441 504 000</i>	<i>„</i>
<i>хранене</i>	<i>110 376 000</i>	<i>„</i>
<i>майка</i>	<i>55 188 000</i>	<i>„</i>
<i>папагалче</i>	<i>13 797 000</i>	<i>„</i>

<i>покупки и т. н.</i>	<i>55 188 000</i>	<i>„</i>
<i>приятели, пеене и т. н.</i>	<i>165 564 000</i>	<i>„</i>
<i>тайна</i>	<i>27 594 000</i>	<i>„</i>
<i>прозорец</i>	<i>13 797 000</i>	<i>„</i>
<i>ВСИЧКО</i>	<i>1 324 512 000</i>	<i>„</i>

— Тази сума — каза сивият господин и удари с молива няколко пъти по стъклото толкова силно, че ударите прокъртяха като револверни изстрели, — тази сума значи е времето, което вие до днес общо сте загубили. Какво ще кажете, господин Фузи?

Господин Фузи не каза абсолютно нищо. Той седна на един стол в ъгъла и изтри с носна кърпа челото си, защото въпреки ледения мраз го изби пот.

Сивият господин кимна сериозно.

— Да, съвсем правилно виждате — каза той, — вече е тъкмо повече от половината от вашия първоначален общ капитал, господин Фузи. Но нека видим какво ви е останало в същност от вашите четиридесет и две години. Една година, както вие знаете, се равнява на тридесет и един милиона петстотин три десет и шест секунди. А това по четиридесет и две прави един милиард триста и четиридесет и два милиона петстотин и дванадесет хиляди.

Той написа числото под сумата на изгубеното време:

1 324 512 000

секунди

—

1 324 512 000

секунди

000 000 000 секунди

После прибра молива и направи една по-дълга пауза, за да не прекъсне въздействието на многото нули върху господин Фузи.

И те наистина оказаха въздействие.

„Това — мислеше господин Фузи разнебитен, — значи това е сметката на моя досегашен живот.“

Той така беше зашеметен от сметката, която излезе до последната цифричка, че прие всичко без никаква съпротива. А самата сметка наистина излизаше. Това бе един от триковите, с които сивите господа лъжеха хората при хиляди случаи.

— Не намирате ли — поде отново агентът № XYQ/384/б с мек глас, — че занаятът ви не може тъй да стопанисвате времето си, господин Фузи? Няма ли да бъде по-добре да започнете да пестите?

Господин Фузи мълчаливо кимна, а устните му бяха посинели от студ.

— Ако бяхте започнали например — прозвуча пепелносивият глас на агента покрай ухото на господин Фузи — още преди двадесет години да пестите на ден по един час, днес вие щяхте да притежавате състояние от двадесет и шест милиона двеста и осемдесет хиляди секунди. При два часа на ден спестено време сумата естествено щеше да бъде двойна, следователно петдесет и два милиона петстотин и шестдесет хиляди. Моля ви, господин Фузи, кажете какво са два жалки малки часа в сравнение с една такава сума?

— Нищо — извика господин Фузи, — смешна дреболия!

— Радвам се, че разбирате това — продължи агентът безстрастно. — И ако ние сметнем какво бихте спестили в продължение на двадесет години при същите условия, ние ще стигнем до внушителната сума от сто и пет милиона сто и двадесет хиляди секунди. Целият този капитал би бил на ваше разположение след като навършите шейсет и две години.

— Великолепно! — промълви господин Фузи и широко разтвори очи.

— Изчакайте — продължи сивият господин, — нещата стоят още по-добре. Ние, това означава времеспестовната каса, не само запазваме за вас спестеното време, но ще ви изплатим и лихви Това означава, че вие ще имате в действителност много повече.

— Колко повече? — попита господин Фузи, останал без дъх.

— Зависи изцяло от вас — обясни агентът, — в зависимост от това, по колко всъщност спестявате и колко дълго оставяте спестяването при нас.

— Да го оставям? — осведоми се господин Фузи. — Какво означава това?

— Ето, много просто — каза сивият господин, — ако не поискате спестеното от вас време преди да изтекат пет години, ние ще ви изплатим същата сума още веднъж заедно с другата. Тъй че вашето състояние ще се удвоява на всеки пет години, разбирате ли? След десет години ще бъде точно четирикратно по-голямо от първоначалната сума, след петнадесет години — осемкратно и така нататък. Ако бяхте започнали преди двадесет години да пестите на ден само по два часа, то на шейсет и две години или общо след четиридесет години щяхте да имате на разположение двеста петдесет и шест пъти повече време от спестеното от вас първоначално. Това биха били двадесет и шест милиарда деветстотин и десет хиляди милиона седемстотин и двадесет хиляди секунди.

И той още веднъж извади своя сив молив и написа и това число на огледалото:

26 910 720 000 секунди

— Сам виждате, господин Фузи — каза той после и за пръв път се усмихна тъничко, — би било повече от десеторното от вашето първоначално време за целия ви живот. И това само при два часа спестени на ден. Помислете си, не е ли наистина доходно предложение?

— Наистина — отговори господин Фузи изтощен, — няма никакво съмнение, че е така! Аз съм един нещастник, че отдавна не съм започнал да пестя. Едва сега напълно разбирам и трябва да призная, че съм отчаян!

— Не бива — отговори меко сивият господин, — не съществува никаква причина за това. Ако искате, можете още днес да започнете. Ще видите, че си струва.

— Дали искам! — извика господин Фузи. — Какво трябва да направя?

— Но, скъпи мой — отговори агентът и вдигна вежди, — вие трябва да знаете как се пести време! Трябва например просто по-бърже да работите и да изоставите всичко излишно. Вместо половин час трябва да се занимавате с един клиент само четвърт час. Ще избягвате ограбващи времето разговори. Ще намалите часа при вашата стара майка на половин час. Най-добре въобще я дайте в някакъв добър и евтин старчески дом, където ще се грижат за нея и вие ще спечелите на ден цял един час. Отървете се от ненужното малко вълнисто папагалче! Посещавайте госпожица Дария вече само веднъж на четиринадесет дни, ако въобще трябва да го правите. Изоставете петнадесетте минути размисъл на ден и преди всичко вече не пилейте скъпоценното си време толкова често с пеене, четене и дори с вашите така наречени приятели. Между другото ви съветвам да закачите в бръснарницата и един голям точен часовник, за да можете съвсем точно да контролирате работата на своя помощник.

— Е, добре — каза господин Фузи, — всичко това мога да направя, но времето, което ми остава по този начин, какво да правя с него? Това време ли трябва да дам? Къде? Или трябва да го съхраня? Как ще стане всичко това?

— За това — каза сивият господин и за втори път се усмихна тъничко, — не си правете никакви грижи. Спокойно го предоставете на нас. Можете да бъдете сигурен, че от вашето спестено време ние няма да загубим дори съвсем мъничко. Сам ще забележите, че на вас нищо няма да ви остава.

— Съгласен съм — отвърна господин Фузи списано, — значи изцяло ви се осланям.

— Бъдете спокоен, скъпи мой — каза агентът и стана. — Значи мога да ви поздравя като нов член на общност на времеспестовниците. Ето, вече и вие сте един наистина модерен и прогресивен човек, господин Фузи! Поздравявам ви!

И той взе шапката и чантата си.

— Само още един момент — извика господин Фузи, — не трябва ли да сключим някакъв договор? Не трябва ли нещо да подпиша? Няма ли да получа някакъв документ?

Агентът № XYQ/384/б се обърна на вратата и измери господин Фузи с леко недоволен поглед.

— Защо? — попита той. — Времеспестяването не може да се сравнява с другите видове спестявания. Нашата работа е резултат на пълно доверие — и от двете страни! Достатъчно ни е съгласието ви. То е необратимо. А ние се грижим за вашите спестявания. Колко във всеки случай ще спестите, това зависи изцяло от вас. Ние за нищо не ви принуждаваме. Довиждане и всичко хубаво, господин Фузи.

След това агентът се качи в елегантната си сива кола и изчезна.

Господин Фузи се загледа след нея и потърка челото си. Постепенно отново му стана по-топло, но не се чувствуваше добре. Сивият дим от малката пура на агента още дълго вися като гъста мъгла в помещението, не искайки да изчезне.

Едва когато димът се стопи, на господин Фузи отново му стана по-добре. Но заедно с дима избледняха и цифрите върху огледалото. И когато те най-накрая съвсем се загубиха, споменът за сивия посетител също изчезна от паметта на господин Фузи — споменът за посетителя, не обаче и за решението! Него той прие като свое собствено решение. Намерението от днес нататък да пести време, за да може донякога в бъдещето да започне нов живот, твърдо се бе забило в душата му като връхче на бодил.

Тъкмо тогава пристигна първият клиент за деня. Господин Фузи недоволно го обслужи, пропусна всички излишни неща, мълча през цялото време и наистина вместо за половин час свърши за двадесет минути.

От този ден нататък той започна да постъпва така с всеки клиент. По този начин работата не му доставяше вече никакво удоволствие, но това нямаше значение. Освен своя помощник, той прие на работа още двама чираци и строго следеше те да не губят нито секунда. Всяко движение с ръка бе предварително отчетено в един точен график. В бръснарницата на господин Фузи се появи и табела със следния надпис:

СПЕСТЕНОТО Е УДВОЕНО ВРЕМЕ!

На госпожица Дария написа кратко, делово писмо, в което обясняваше, че поради липса на време за съжаление вече няма възможност да я посещава. Своео малко вълнисто папагалче продаде в един магазин за птици. Майка си настави в добър, но евтин старчески дом и ходеше да я вижда там веднъж в месеца. Последва също така и всички останали съвети на сивия господин, като вече ги смяташе за свои собствени решения.

Ставаше все по-нервен и по-неспокоен, тъй като едно нещо беше много странно от всичкото това време, което пестеше, на него никога не му оставаше нищо в излишък. Просто изчезваше по загадъчен начин и вече го нямаше. Дните му отначало незабелязано, а после съвсем осезаемо започнаха да стават все по-къси и по-къси. И не успяваше да забележи как отново е изминала една седмица, един месец, една година и после още една година, и още една.

Тъй като вече не си спомняше за посещението на сивия господин, той трябваше всъщност съвсем сериозно да се запита къде се дява това негово време. Но този въпрос той си задаваше толкова често, колкото и всички други времеспестители. Бе го нападнала някаква сляпа обвзетост. И когато понякога с ужас осъзнаваше колко бързо и все по-бързо летят дните му, той започваше да пести все по-яростно.

Случилото се с господин Фузи се повтори и с много други хора в големия град. Всеки ден броят на тези, които подемаха така нареченото „времепестене“, се увеличаваше. И колкото повече ставаха, толкова повече последователи печелеха, защото дори тия, които всъщност не искаха, нямаха никаква друга възможност, освен да се присъединят.

Всекидневно по радиото, по телевизията и в пресата бяха разяснявани и възхвалявани предимствата на новите времеспестяващи устройства, които единствени за в бъдеще щяха да подарят на хората свободата за „истинския“ живот. По стените на сградите и по колоните за афиши бяха разлепени плакати, върху които можеха да се видят всевъзможни картини на щастието. Под тях със светещи букви бе написано:

„НА ВРЕМЕСПЕСТИТЕЛИТЕ ИМ Е ВСЕ ПО-ДОБРЕ!“

или:

**„НА ВРЕМЕСПЕСТИТЕЛИТЕ
ПРИНАДЛЕЖИ БЪДЕЩЕТО!“**

или:

**„НАПРАВИ ПОВЕЧЕ ОТ ЖИВОТА СИ -
СПЕСТЯВАЙ ВРЕМЕ!“**

Но действителността изглеждаше съвсем другояче. Наистина, времеспестителите бяха по-добре облечени от хората, които живеяха в околността на стария амфитеатър. Получаваха повече пари и можеха и повече да харчат. Но лицата им бяха омърлушени, изморени или ядосани, а очите им — недружелюбни. Сред тях изразът „Иди при Момо!“ естествено бе непознат. Нямаха си никого, който да умее така да ги слуша, че да станат умни, добри или поне радостни. Но дори и да имаше такъв човек, твърде съмнително беше дали щяха да ходят при него, или по-скоро щяха да уреждат въпроса само за пет минути. Иначе щяха да го смятат за изгубено време. Даже свободните им часове трябваше да бъдат използвани и да им доставят за възможно най-кратко време най-много удоволствия и развлечения.

Тъй че те вече не можеха да празнуват истински празници — нито радостни, нито сериозни. Мечтането за тях бе почти престъпление. Най-малко обаче можеха да понасят тишината. Тогава ги нападнаше страх, понеже предусещаха какво всъщност става с живота им. Именно затова, заплашеше ли ги тишина, те винаги вдигаха шум. Но този шум естествено не беше радостен като шума на едно детско игрище, а гневен и сърдит и от ден на ден изпълваше големия град все повече и повече.

Дали някой вършеше работата си с удоволствие, или правеше нещо с любов, не бе важно, напротив, това само му губеше времето. Важно беше само той за възможно най-кратко време да изработи възможно най-много. Затуй над всички работни места в големите фабрики и учреждения висяха табели, върху които стоеше написано:

„ВРЕМЕТО Е ЦЕННО — НЕ ГО ГУБИ!“

или:

„ВРЕМЕТО Е (КАТО) ПАРИ — ЗАТОВА ПЕСТИ!“

Подобни табели висяха също над бюрата на шефовете, над креслата на директорите, в приемните на лекарите, в магазините, в ресторантите и търговските центрове и дори в училищата и детските градини. Никой не бе пощаден.

Накрая и големият град все повече и повече започна да изменя своя облик. Старите квартали бяха съборени и построени нови къщи, при чийто строеж се избягваше всичко излишно. Спестяваха си усилията да строят къщите така, че те да бъдат удобни на живеещите в тях. Но нали иначе трябваше да строят постоянно

различни къщи! А да се строят еднакви къщи беше много по-евтино и преди всичко времеспестяващо.

В северната част на големия град се разпростираха огромни новопостроени квартали. Там в безкрайни редици се издигаха многоетажни сгради, които си приличаха като яйца. И тъй като всички къщи изглеждаха еднакво, естествено и всички улици изглеждаха еднакво. И тези еднообразни улици растяха и растяха и се разпростираха направо чак до хоризонта — една пустиня на реда! Точно тъй протичаше и животът на хората, които живеяха тук: по права линия чак до хоризонта! Всичко тук беше точно пресметнато и запланувано — всеки сантиметър и всеки миг.

Никой сякаш не забелязваше, че докато пести пари, той всъщност пести нещо съвсем друго. Никой не искаше да разбере, че животът му става все по-беден, все по-еднообразен и все по-студен.

Само децата ясно започнаха да усещат промените, тъй като и за тях вече никой нямаше време.

Но, времето е живот. А животът живее в сърцето, и колкото повече хората го пестяха, толкова по-малко имаха.

(7)

СЕДМА ГЛАВА

МОМО ТЪРСИ ПРИЯТЕЛИТЕ СИ, А БИВА ПОСЕТЕНА ОТ ВРАГ

— Не зная — каза Момо един ден, — но ми се струва, че нашите стари приятели сега все по-рядко идват при мене. Някои не съм виждала много дълго време.

Гиги Екскурзовода и Бепо Уличния метач седяха до нея върху тревясалите каменни стъпала на руината и наблюдаваха залеза.

— Да — отвърна замислено Гиги, — с мене се случва същото. Все по-малко хора слушат моите истории. Вече не е така както преди. Нещо се е случило.

— Но какво? — попита Момо.

Гиги вдигна рамене и изтри замислено с плюнка няколкото букви, които бе надраскал върху една стара плоча за писане. Плочата донесе преди няколко седмици старият Бепо. Бе я намерил в една кофа за смет. Тя естествено не беше съвсем нова и по средата имаше огромна цепнатина, но можеше да се използва още. Оттогава Гиги всеки ден показваше на Момо как се пише тая или оная буква. И понеже Момо имаше много добра памет, междувременно се научи да чете твърде добре. Само с писането все още не всичко бе наред.

Бепо Уличния метач, който бе размишлявал над въпроса на Момо, кимна бавно и каза:

— Да, истина е. Приближава се. В града е навсякъде. Вече отдавна съм го забелязал.

— Но какво всъщност? — попита Момо. Бепо размисли за миг, после отговори:

— Нищо добро.

И след известно време добави:

— Става студено.

— Какво пък! — каза Гиги и утешително сложи ръка на рамото на Момо. — За сметка на това сега пък тук идват много повече деца.

— Да, тъкмо затова — каза Бепо, — затова.

— Какво искаш да кажеш? — попита Момо. Бепо размисли по-дълго и накрая отвърна:

— Не идват заради нас. Те само търсят подслон.

И тримата погледнаха надолу към кръглата тревна площ в средата на амфитеатъра, където няколко деца играеха една нова игра на топка, открита от тях този следобед.

Сред тях бяха някои от старите приятели на Момо: момчето с очилата на име Паоло, момичето Мария с малката си сестричка Деде, дебелото момче Масимо с пискливия глас, а също така и другото момче с постоянно малко занемарен вид, което се казваше Франко. По освен това там бяха и няколко деца, които едва от няколко дни идваха тук, както и едно по-малко момче, дошло този следобед за първи път. Наистина изглежда беше тъй, както Гиги каза: от ден на ден ставаха все повече и повече.

Всъщност Момо с радост би ги посрещала. Но повечето от тези деца просто не умееха да играят. Само седяха намръщени и отегчени наоколо и наблюдаваха Момо и нейните приятели. Понякога умишлено пречеха и разваляха всичко. Не рядко се стигаше до сръдни и караници. Това естествено не продължаваше дълго, понеже присъствието на Момо оказваше въздействието си и върху тези деца и те скоро се сещаха за какви, ли не неща и въодушевени започваха да играят. Но почти всекидневно прииждаха нови и нови деца — идваха дори от далечните градски квартали. Тъй че всеки ден всичко започваше отначало, защото, както се знае, много често е достатъчен един-единствен, който да развали играта и да пропадне всичко.

Имаше и още нещо, което Момо не можеше да разбере твърде добре. Бе започнало съвсем наскоро. Все по-често се случваше сега децата да донасят всевъзможни играчки, с които не можете да се играе истински, като например танк с дистанционно управление. Този танк обикаляше наоколо, но за нищо друго не можеше да служи. Или някаква междупланетна ракета, която се въртеше в кръг около една ос, но иначе нищо друго не умееше да прави. Или един мъничък робот, обикалящ наоколо с блестящи очи, въртейки главата си, но и той за нищо друго не можеше да се използва.

Това бяха естествено много скъпи играчки, каквито приятелите на Момо никога не бяха притежавали, а самата Момо пък въобще никога. Преди всичко тези неща бяха толкова съвършени до най-малките си подробности, че с тях човек нямаше какво да си представя. Често децата часове наред седяха и гледаха с напрежение и същевременно отегчено една такава вещ, която ръмжеше наоколо, клатушкаше се или се въртеше в кръг, но нищо повече не им хрумваше. Затова накрая отново се връщаха при своите стари игри, за които им бяха достатъчни само няколко кутийки, една скъсана покривка за маса, малка къртичина или шепа камъчета. С тях човек можеше да си представи всичко.

И тази вечер нещо сякаш пречеше на играта да потръгне. Децата изоставяха игрите една след друга, докато накрая всички седнаха и наобиколиха Гиги, Бепо и Момо. Надяваха се, че Гиги може би ще започне някакъв разказ, но това не стана. По-малкото момче, появило се днес за първи път, носеше въсъщност един транзистор. Седеше малко настрана от другите и бе пуснало радиото много високо. Чувахе се някакво рекламно предаване.

— Не би ли могъл да намалиш малко своята тъпа кутия? — попита със заплашителен тон момчето със занемарен вид на име Франко.

— Не мога да те разбера — каза непознатото момче и се озъби, — моето радио така си свири: високо.

— Веднага го намали! — извика Франко и стана. Непознатият пребледня малко, но троснато отговори:

— Ти нищо изобщо не можеш да ми кажеш, както впрочем и никой друг. Мога да си пускам радиото толкова високо, колкото си искам.

— Той е прав — намеси се старият Бепо, — ние не можем да му забраним. Най-много да го помолим.

Франко отново седна.

— Но нека отиде другаде — каза той огорчен, — разваля ни целия следобед, всичко.

— Навярно си има причина — отговори Бепо и приятелски и внимателно погледна непознатото дете през своите малки очила, — със сигурност има.

Непознатото момче мълчеше. След малко намали радиото и се загледа в друга посока.

Момо отиде при него и кротко седна отстрани. Той изгаси радиото.

Известно време бе тихо.

— Ще ни разкажеш ли нещо, Гиги — помоли едно от новодошлите деца.

— О, да, молим те — извикаха другите, — някоя весела история! Не, страшна! Не, приказка! Приключенска!

Но Гиги не искаше. За пръв път се случваше такова нещо.

— Аз много повече искам — каза той накрая — вие да ми разкажете нещо: за вас и вашите домове, какво нравите и защо сте тук.

Децата не отвърнаха нищо. Изведнъж лицата им станаха тъжни и затворени.

— Сега ние имаме много красива кола — реши се най-последно едно от тях. — В събота, когато баща ми и майка ми имат време, те я мият. Ако съм слушал, аз също получавам позволение да помагам. По-късно и аз бих искал да си имам кола.

— А пък аз — каза едно малко момиче, — сега аз всеки ден мога да ходя на кино, когато си пожела. По този начин съм на сигурно място, понеже те за съжаление нямат никакво време.

А след малка пауза добави:

— Но аз не искам да съм на сигурно място. Именно затова тайно идвам тук и си спестявам парите. Когато си събера достатъчно пари, ще си купя един билет и ще отпътувам при седемте джуджета.

— Ама че си глупава — извика едно друго дете, — те въобще не съществуват.

— Не, съществуват — каза малкото момиче упорито. — Видях даже в един пътеводител.

— Аз вече имам единадесет грамофонни плочи с приказки — обясни друго малко момче — и мога да ги слушам толкова често, колкото си искам. По-рано баща ми, върнеше ли се от работа вечер, винаги ми разказваше по нещо. Колко хубаво беше! Сега обаче той вече никога не си е в къщи или пък е уморен и няма настроение.

— А майка ти? — попита момичето Мария.

— Тя също по цял ден не си е в къщи.

— Да — каза Мария, — у нас е абсолютно същото. Но за щастие аз си имам Деде — тя целуна седящата върху скута ѝ малка сестричка и продължи: — Когато се върна от училище, аз ! Стопям яденето за двете. После подготвям уроците си, А после ... — тя вдигна раменца — ами, тогава започваме по цял ден да се мотаем, чак докато се стъмни. В повечето случаи идваме тук.

Всички деца закимаха, тъй като повече или по-малко с всички тях се случваше същото.

— Всъщност аз съм много радостен — каза Франко, като при това не изглеждаше никак радостен, — че моите старци нямат вече време за мене. Иначе те все се карат, а аз ям пердаха.

В този момент към тях внезапно се извърна момчето с транзистора и каза:

— А пък аз, аз сега получавам много повече джобни пари от по-рано!

— Ясно! — отговори Франко. — Това те го правят, за да ги оставим на мира! Не ни обичат вече. Но и самите те вече не се обичат. Вече изобщо нищо не обичат. Това е моето мнение.

— Не е истина! — извика непознатото момче ядосано. — Моите родители дори много ме обичат. Но те не са виновни, че нямат вече никакво време. Това просто е така. И именно затова сега ми подариха дори транзистор. Беше много скъп. Това не е ли доказателство?

Всички мълчаха.

И внезапно момчето, което през целия следобед бе разваляло играта им, заплака. Опита се да сподави плача си и изтри очи с мръсните си юмручета, но сълзите струяха в светли ивици върху мръсните петна по страните му.

Другите деца съчувствено го гледаха или бяха свели очи към земята. Те го разбираха. Всъщност всяко от тях усещаше в душата си същото. Всички се чувстваха изоставени.

— Да — повтори старият Бепо след известно време, — става студено.

— Аз скоро няма да мога вече да идвам — каза Паоло, момчето с очилата.

— Защо няма да идваш? — попита учудено Момо.

— Моите родители ми казаха — обясни Паоло, — че вие сте мързеланковци и нехранимайковци. И крадете времето па скъпия дядо Боже, казаха те. Именно затова имате толкова време. И понеже такива като вас имат премного, другите хора имат все по-малко време, казаха те. И аз не бива да идвам повече тук, тъй като иначе ще стана същият като вас.

Някои от децата отново кимнаха колебливо, понеже и на тях вече им бяха казвали нещо подобно.

Гиги изгледа децата едно по едно.

— И вярвате ли го това за нас? И защо въпреки туй идвате?

След известно мълчание Франко отвърна:

— На мен ми е все едно. Аз така или иначе по-късно ще стана уличен крадец, казва мойт старец винаги. Аз съм на ваша страна.

— А, така ли? — каза Гиги и вдигна вежди. — Значи вие също ни мислите за нехранимайковци?

Децата смутено гледаха в земята. Най-накрая Паоло изпитателно погледна стария Бепо в лицето.

— Но моите родители не лъжат — каза той тихо. А после попита още по-тихо: — Не сте ли всъщност такива?

Тогава старият уличен метач се изправи с целия си не много внушителен ръст, вдигна три пръста нагоре и каза:

— Аз още никога, още никога в моя живот не съм откраднал от никого ни най-мъничко време. Заклевам се и нека Господ ми е на помощ !

— Аз също — добави Момо.

— И аз! — каза Гиги сериозно.

Децата развълнувани мълчаха. Никое от тях не се съмняваше в думите на тримата си приятели.

— И изобщо ми се иска сега да ви кажа нещо — продължи Гиги, — по-рано хората винаги идваха с удоволствие при Момо, тъй като искаха тя да ги слуша. Помагаше им да разбират самите себе си, ако ви е ясно какво имам предвид. Но сега вече не си задават много-много подобни въпроси. По-рано хората с удоволствие идваха и при мен, за да слушат моите истории. И унесени в слушането, забравяха себе си. Сега и това не ги интересува. Няма вече време за подобни неща, казват те. И за вас вече също нямат време. Забелязвате ли нещо? Та не е ли странно за какво те вече нямат време!

Той присви очи и кимна с глава. После продължи:

— Наскоро в града срещнах един стар познат, фризьора Фузи. Не бях го виждал известно време и без малко да не го позная, толкова променен беше той, нервен, сърдит, навъсен. По-рано беше мил симпатяга, можеше много хубаво да пее и за

всичко си имаше собствено мнение. Но за всичко това той внезапно вече няма никакво време. Превърнал се е в своето собствено привидение, въобще вече не е Фузи, разбирате ли?

Ако беше само той, просто щях да си помисля, че мъничко е откачил. Но сега, където и да погледнеш, виждаш подобни хора. И те стават все повече и повече. Сега дори нашите стари приятели стават такива. И наистина се питам дали не е някаква лудост, която да е заразна.

Старият Бепо кимна с глава.

— Сигурно — каза той, — може би наистина е някакъв вид зараза.

— Но тогава — каза Момо напълно слисана — ние трябва да помогнем на нашите приятели!

И тази вечер всички, заедно още дълго се съвещаваха какво могат да направят. Но те нищо не подозираха за сивите господа и тяхната неуморна дейност.

През следващата седмица Момо се отправи да търси старите си приятели, за да научи от тях какво се е случило и защо повече не идват при нея.

Отначало отиде при Никола, зидаря. Добре познаваше къщата, където той обитаваше една малка таванска стаичка. Но Никола не беше в къщи. Другите хора в къщата знаеха само, че сега той работи отсреща на големите нови жилищни комплекси от другата страна на града и печели твърде добри пари. Връщал се много рядко в къщи, и то в повечето случаи много късно. Често не бил съвсем трезвен и въобще човек трудно можел да се разбере с него.

Момо реши да го изчака. Седна на стълбите пред вратата на стаята му. Постепенно се здрачи и тя заспа.

Късно през нощта бе събудена от тежки стъпки и грубо пеене. Това беше Никола, който се клатушкаше нагоре по стълбите. Щом видя детето, учудено се спря.

— Ей, Момо! — промърмори той и съвсем ясно бе, че е смутен от нейния поглед. — Все още ли съществуваш? Какво търсиш тук!

— Тебе — отговори боязливо Момо.

— Ех, ти си ми една! — каза Никола и усмихвайки се, поклати глава. — Идва тук посред нощ, за да търси своя стар приятел Никола. Да, аз също отдавна исках някой път да те посетя, но просто вече нямам време за такива лични работи.

Той направи припряно движение с ръка и се отпусна тежко на стълбите до Момо.

— Въобще не можеш да си представиш какви са нещата при мен! При мен сега нещата са съвсем други, дете! Вече не както по-рано. Времената се изменят. Там, оттатък, където съм сега, там сега се изисква друго, бясно темпо. Всичко е с дяволска бързина. Всеки ден нахвърляме по един етаж отгоре, едно след друго. Да, нещата са съвсем различни! Там всичко е организирано. Всяко посягане с ръка, разбираш ли, чак до най-малката подробност.

И той продължи да говори, а Момо внимателно го слушаше. И колкото по-дълго говореше, толкова по-малко въодушевено звучеше неговият разказ. Внезапно спря и прокара своите мазолести ръце по лицето си.

— Всичко това са глупости — каза той изведнъж тъжно. — Виждаш, Момо, аз отново твърде много пих. Признавам си. Сега често си пийвам. Другояче не бих могъл и да издържа това, което ние правим там. То е против съвестта на един честен зидар. Прекалено много пясък в хоросана, разбираш ли? Всичко това ще издържи четири, пет години, а после ще падне, стига само някой да кихне. Нескопосана работа, боклук! Но не това е най-лошото. Най-лошото са къщите, които ние строим там. Това изобщо не са никакви къщи, това са... това са... душегубки са това! Направо ти се повръща! Но какво ме засяга всичко това? Аз нали си получавам парите и край. Какво, времената се менят. По-рано нещата бяха съвсем различни, тогава аз се гордеех с работата си, гордеех се с построеното, което си заслужаваше да се види. Но сега... Някога, когато напечеля достатъчно, ще зарежа професията си и ще се захвана с нещо друго.

Той унило наведе глава и се загледа печално пред себе си. Момо не казвате нищо, тя само го слушаше.

— Момо — продължи тихо Никола след известно време, — аз наистина трябваше някой път отново да дойда при тебе и всичко да ти разкажа. Да, наистина, трябваше да го направя. Нека се уговорим за утре, а? Или по-добре за вдругиден? Ех, ще трябва да проверя какви са възможностите. Но аз със сигурност ще дойда. Значи разбрано, нали?

— Разбрано — отговори Момо и се зарадва. И после се разделиха, понеже и двамата бяха много изморени.

Но Никола не дойде нито на следващия, нито на по-следващия ден. Изобщо не дойде. Вероятно той действително вече никога нямаше време.

Следващите, които Момо посети, бяха кръчмарят Нино и неговата дебела жена. Малката стара къща с петна от дъжд до мазилката и асма пред вратата се намирате в края на града. Както по-рано, така и сега Момо заобиколи отзад, откъм кухненската врата. Тя бе отворена и Момо още отдалече чу шумната препирня между Нино и жена му Лилиана. Лилиана се занимаваше с тенджерите и тиганите на печката. Дебелото ѝ лице лъщеше от пот. А Нино, жестикулирайки, я убеждаваше нещо. В ъгъла, в едно кошче лежеше бебето им и пишеше.

Момо тихичко приседна до бебето. Взе го в скута си и нежно го залюля, докато го успокои. Двамата съпрузи спряха словесния си двубой и извърнаха погледи.

— Ах, Момо, ти ли си? — каза Нино и бегло се усмихна. — Колко мило, че отново те виждаме.

— Искаш ли нещо за ядене? — попита Лилиана малко троснато.

И Момо поклати глава.

— Какво искаш всъщност? — осведоми се нервно Нино. — Наистина в момента нямаме никакво време за тебе.

— Искях само да попитам — отговори Момо тихо, — защо вече толкова време не сте идвали при мене?

— Аз също не зная! — каза Нино възбудено. — Сега ние действително си имаме други грижи.

— Да — извика Лилиана, тракайки с тенджерите, — сега той има съвсем други грижи! Например как да изгони скъпите стари клиенти, това са сега неговите грижи! Спомняш ли си старците, Момо, които по-рано винаги седяха на масата в ъгъла? Та именно тях той изгони! Изгони ги!

— Не е вярно! — защити се Нино. — Аз учтиво ги помолих да си намерят друго заведение. Като съдържател имам това право.

— Право, право! — избухна Лилиана. — Такова нещо просто не се прави. Това е нечовешко и подло. Ти добре знаеш, че те няма да намерят друго заведение. При нас не пречеха на никого!

— Естествено, че не пречеха на никого — извика Нино, — но при нас всъщност никога не са идвали почтени, богати клиенти, защото тук седяха тези небръснати старци. Мислиш ли, че такова нещо се харесва на другите? А и ние нищо не можем да спечелим от едничката чаша евтино червено вино, която всеки от тях може да си позволи на вечер! Така до никъде няма да стигнем!

— Но досега сме се оправяли много добре — отвърна Лили.

— Досега да! — отговори Нино сърдито. — Но ти знаеш много добре, ме така не може да продължава. Собственикът на къщата ми увеличи наема. Ще трябва да плащам една трета повече от преди. Всичко поскъпва. Откъде да взема пари, когато съм превърнал заведението си в приют: за бедни старчоци. Защо трябва да щадя другите? Мен никой не ме щади.

Дебелата Лилиана така постави един тиган на печката, че той издрънча.

— Искам да ти кажа нещо — извика тя и сложи ръце на широките си хълбоци. — Един от тези бедни старчоци, както ти ги наричаш, е например чичо ми Еторе! А аз не

позволявам да ругаеш семейството ми! Той е добър и честен човек, макар че няма много пари като твоите богати клиенти!

— Еторе може да продължава да идва! — отвърна Нино великодушно — Аз му казах, че може да остане, ако иска. Но той не иска.

— Естествено, че не иска без старите си приятели! Какво си мислиш? Да не би да седи съвсем сам там, свит в някое ъгълче?

— Това всъщност не мога да променя! — изкрещя Нино. -Във всеки случай нямам никакво желание да свършвам живота си като нищожен кръчмар само заради твоя чичо Еторе! Искам да постигна нещо! Това престъпление ли е? Искам това заведение да се разрасне! Искам да направя нещо от него! И не го правя само за себе си. Правя го също така и за тебе, и за нашето дете. Не можеш ли да разбереш това, Лилиана?

— Не — каза Лилиана твърдо, — след като това е възможно само с безсърдечие, след като започва така, тогава без мене! Тогава аз просто ще изчезна един ден. А ти нрави каквото си искаш!

И тя взе бебето от Момо, което отново бе започнало да плаче и напусна кухнята.

Доста време Нино не каза нищо. Запали си една цигара и я запремята между пръстите си.

Момо го наблюдаваше.

— Ех, да — каза той накрая, — всъщност бяха мили хора. Аз самият много ги обичам. Знаеш ли, Момо, па мен самия ми е мъчно, че аз... Но какво да правя? Времената се изменят.

— Навярно Лилиана има право — продължи той след малко откакто старците ги няма, заведението ми се струва някак чуждо. Студено, разбираш ли? Аз самият не мога повече да го търпя. Наистина не зная какво да правя. Но всички постъпват така. Защо само аз да постъпвам другояче? Или как мислиш ти, трябва ли?

Момо незабележимо кимна.

Нино я наблюдаваше и също кимна. След това и двамата се засмяха.

— Добре, че дойде — каза Нино, — вече съвсем бях забравил, че по-рано винаги при подобен случай казахме: „Иди при Момо!“. Но сега аз пак ще дойда заедно с Лилиана. Вдругиден имаме почивен ден и ще дойдем. Съгласна ли си?

— Съгласна — отговори Момо.

После Нино ѝ даде един плик, пълен с ябълки и портокали, и тя си отиде в къщи.

А Нино и дебелият му жена наистина дойдоха. Донесоха със себе си и бебето, както и една кошница с най-различни лакомства.

— Представи си, Момо! — каза сияеща Лилиана. — Нино отиде при чичо Еторе и при всеки един от другите старци поотделно, извини се и ги помоли отново да идват.

— Да — добави усмихнато Нино и се почеса зад ухото, — те всички отново са тук и от възхода на моето заведение нищо няма да излезе. Но на мене така ми харесва.

Той се замисли и жена му каза:

— Животът е пред нас, Нино.

Прекараха един много хубав следобед и когато накрая си тръгнаха, те обещаха скоро пак да дойдат.

Момо посети така един след друг всичките си стари приятели. Отиде при дърводелеца, който някога ѝ беше направил масичката и столчетата. Отиде при жените, които ѝ бяха донесли леглото. Накратко, тя потърси всички, с които бе свързана по-рано и които вследствие на дружбата им бяха станали умни, решителни или радостни. Всички обещаха отново да я посетят. Някои не удържаха на обещанието си или не можеха да го изпълнят, тъй като не намираха време. Но много стари приятели наистина отново дойдоха и всичко си беше почти както по-рано.

Без да иска, по този начин Момо започна да пречи на сивите господа. А това те не можеха да понесат.

След известно време — в един особено горещ ден по обед -върху каменните стъпала на руината Момо намери една кукла. Често се бе случвало деца да забравят

или просто да оставят някоя от скъпите играчки, с които не можеше да се играе истински. По Момо не си спомняше да е виждала куклата при някое от децата. А тя сигурно щеше да и направи впечатление, тъй като беше съвсем особена кукла.

Беше голяма почти колкото Момо и направена толкова истински, че човек можеше да я сметне почти за мъничко живо същество. Но не изглеждаше като дете или като бебе, а като елегантна млада дама или като манекенка от някоя витрина. Носеше червена рокля с къса пола и обувки с каишки и с високи токчета.

Момо очаровано я гледаше. Когато след малко я докосна с ръка, куклата издрънча няколко пъти с клепащи, раздвижи уста и каза с малко писукащ глас, сякаш говореше по телефон:

— Добър ден. Аз съм Бибигърл, съвършената кукла.

Момо уплашено трепна, но после отговори непосредствено:

— Добър ден, аз се казвам Момо.

Куклата отново раздвижи устни:

— Аз съм твоя кукла. Всички ти завиждат заради мене.

— Не вярвам, че си моя кукла — каза Момо, — по-скоро вярвам, че някой те е забравил тук.

Тя взе куклата и я изправи. Тогава устните ѝ отново се раздвижиха и куклата каза:

— Аз искам да имам още неща.

— Така ли — отговори Момо и се размисли, — не зная дали имам нещо, което е подходящо за тебе. Но почакай, ще ти покажа нещата си и ти можеш да кажеш какво ти харесва.

Тя взе куклата и заедно с нея слезе през дупката на зида в стаята си. Измъкна една кутия с всевъзможни съкровища изпод леглото и я постави пред Бибигърл.

— Ето — каза тя, — това е всичко, което имам. Ако ти харесва нещо, само кажи.

И тя ѝ показва красиво пъстро птиче перо, камък с прекрасни жилчици, златно копче, парченце шарено стъкло. Куклата нищо не каза и Момо я побутна.

— Добър ден — изписука куклата, — аз съм Бибигърл, съвършената кукла.

— Знам — каза Момо, — известно ми е вече. Но ти нали искаш нещо да си избереш, Бибигърл. Тук аз например имам една красива розова мида. Харесва ли ти?

— Аз съм твоя кукла — отговори куклата, — всички ти завиждат заради мене.

— Ясно, това вече го каза — отвърна Момо, — но ако нито не ти харесва от моите неща, тогава може би да поиграем, а?

— Аз искам да имам още неща — повтори куклата,

— Нямам нищо повече — каза Момо. После взе куклата и отново се покатери с нея навън. Там тя постави съвършената Бибигърл да седне на земята и се настани срещу нея,

— Сега ще си играем, че ти ми идваш на гости — предложи Момо.

— Добър ден — каза куклата, — аз съм Бибигърл, съвършената кукла.

— Колко мило, че идвате да ме посетите! — отвърна Момо.

— Откъде идвате, уважаема госпожо?

— Аз съм твоя кукла — продължи Бибигърл, — всички ти завиждат заради мене.

— Ей, слушай — каза Момо, — така не можем да играем, щом ти винаги повтаряш едно и също.

— Аз искам да имам още неща — отговори куклата и сведе кокетно мигли.

Момо опита още една игра и когато и тя се провали, опита още една и още една, и още една. Но просто нищо не излизаше. Ако куклата мълчеше, Момо би могла да отговаря вместо нея и така щеше да се получи чудесен разговор. Но именно защото говореше, Бибигърл проваляше всеки разговор.

След известно време Момо бе обзета от чувство, което никога преди това не беше изпитвала. И тъй като бе нещо съвсем ново за нея, трябваше да мине известно време, докато разбере, че това е скука.

Момо се почувства безпомощна. Най-добре щеше да бъде да остави съвършената кукла и да си играе на нещо друго, но по неизвестна причина тя просто не можеше да се откъсне от нея.

Тъй че накрая Момо само седеше и гледаше куклата, която от своя страна също бе втренчила сините си стъклени очи в Момо и те сякаш взаимно се бяха хипнотизирали.

Най-накрая Момо с усилие извърна погледа си от куклата и малко се стресна. Съвсем близо стоеше една елегантна пепелносива кола, чието пристигане тя не бе забелязала. В колата седеше един господин, облечен в костюм с паяжинен цвят, на главата със сиво бомбе и пушеше малка сива пура. И лицето му бе с цвят на сива пепел.

Господинът, изглежда, вече я бе наблюдавал от известно време, защото усмихнато ѝ кимна. И макар този обед да бе толкова горещо, че въздухът трепкаше сред слънчевата жар, Момо изведнъж започна да зъзне.

Сега мъжът отвори вратата на колата, слезе и се приближи към Момо. В ръката си носеше една оловносива чанта.

— Каква красива кукла имаш! — каза той със своеобразно беззвучен глас. — Заради нея ще ти завиждат всички твои приятели в игрите.

Момо само вдигна рамене и замълча.

— Сигурно е много скъпа? — продължи сивият господин.

— Не зная — промърмори Момо смутено, — аз я намерих.

— Не може да бъде! — отвърна сивият господин. — Ти наистина тогава си голяма късметлийка.

Момо отново замълча и още по-плътено се обви с твърде голямото мъжко сако. Студът ставаше все по-силен.

— Във всеки случай нямам впечатлението — каза сивият господин с тъничка усмивка, — че ти много се радваш, мъничка моя.

Момо едва забележимо поклати глава. Внезапно ѝ се стори, сякаш цялата радост завинаги бе изчезнала от света — не, сякаш въобще никога не я е имало. И всичко, което беше смятала за радостно, не е било нищо освен въображение. Но същевременно тя усещаше нещо, което я предупреждаваше.

— Аз те наблюдавах доста дълго — заразказва сивият господин — и ми се струва, че ти въобще не знаеш как ди си играеш с една толкова красива кукла. Искаш ли да ти покажа?

Момо учудено погледна мъжа и кимна с глава.

— Аз искам да имам още неща — изписука внезапно куклата.:

— Ето, виждаш ли, малката ми — каза сивият господин. — Тя самата ти го казва. С една толкова красива кукла не би могло да се играе като с някоя друга, това е съвсем ясно. Тя и не е направена за това. Би трябвало нещо да ѝ се предложи, ако човек не иска да скучае с нея. Ето, внимавай, малката!

Той отиде до колата си и отвори багажника.

— Първо — каза той, — тя се нуждае от много дрехи. Тук например има една възхитителна вечерна рокля.

Той я измъкна и я подхвърли на Момо.

— А тук едно кожено палто от испанска норка. А сто и една копринена пижама. Ето и един костюм за тенис. А това тук са ски. И един бански костюм, И един костюм за езда. Халат... Нощница. Още една рокля. И още една. И още една. И още една...

Нахвърля всички тези неща между Момо и куклата и скоро там се натрупа цяла купчина.

— Така — каза той и отново се усмихна с тънка усмивчица, -ето, вече можеш да си поиграеш малко, нали, мъничката ми? Но след няколко дни и това ще ти доскучае, не мислиш ли? Е добре, именно затова би трябвало да имаш още неща за своята кукла.

И той отново се надвеси над багажника и захвърля към Момо различни неща.

— Ето например една истинска малка ръчна чанта от змийска кожа, вътре с истинско малко червило и пудриера, А това тук е малък фотоапарат. А тук ракети за тенис. Ето и кукленски телевизор, който наистина работи. Ето гривна, гердан, обеци, кукленски револвер, копринени чорапки, шапка с перо, сламена шапка, пролетно кепе, Едно малко стикче за голф, мъничка спестовна книжки, шишенца с парфюм, аромати за ваната, дезодорант за тяло.

Той направи пауза и изпитателно погледна Момо, която като парализирана седеше на земята сред всички тези неща.

— Ти виждаш — продължи сивият господин, — че е съвсем просто. Само трябва все повече и повече да имаш и тогава никога не ти доскучава. Но ти може би си мислиш, че съвършената Бибигърл един ден ще има всичко и че тогава всъщност отново ще ѝ стане скучно. Не, малката ми, не се грижи за това! Ето тук един напълно подходящ другар за Бибигърл.

И той извади от багажника друга кукла. Тя беше също толкова голяма, колкото и Бибигърл, и също така съвършена, само че представляваше един млад мъж. Сивият господин го настави до Бибигърл, съвършената, и обясни:

— Това с Бубибой! За него има също така едно безкрайно количество вещи. И когато всичко това отново ти омръзне, тогава ще се появи една приятелка на Бибигърл и тя ще има свой собствен гардероб, който ще подхожда само на нея. Също и за Бубибой ще има един подходящ приятел, който от своя страна също ще доведе приятели и приятелки. Тъй че виждаш, никога няма да ти стане скучно, понеже играта може да се продължава без край и винаги ще има още нещо, което би могла да си пожелаеш.

И говорейки, той една след друга изваждаше кукли от багажника на колата си, неизчерпаем сякаш, и ги нареждаше около Момо, която продължаваше да седи, без да мърда, и гледаше мъжа по-скоро уплашено.

— Е? — каза мъжът накрая и издиха от устата си дебели кълбета дим. — Сега разбра ли как трябва да си играеш с подобна кукла?

— Разбрах — отговори Момо. Тя вече трепереше от студ.

Сивият господин доволно кимна и дръпна от пурата си.

— Нали искаш да запазиш всички тези красиви неща? Тъй че, малката ми, аз ти ги подарявам! Ти ще получиш всичко това не веднага, а едно след друго, разбира се! И още много, много други неща. Не е необходимо да правиш нищо за това. Трябва само да си играеш с тях така, както ти обясних. Е, какво ще кажеш?

Сивият господин очаквателно се усмихна на Момо, но тя нито не каза и понеже отвърна сериозно на неговия поглед, той бързо добави:

— Тогава ти въобще няма да имаш нужда от своите приятели, разбираш ли? Щом всичките тези неща бъдат твои, ти вече ще си имаш достатъчно развлечения и ще продължиш да получаваши нови, не е ли така? Нали искаш? Нали искаш тази приказна кукла? Нали непременно я искаш, кажи?

Момо смътно усети, че ѝ предстои борба, че тя даже вече е на бойното поле. Но не знаеше за какво се води тази борба и срещу кого. Защото колкото повече слушаше този посетител, толкова повече изпитваше същото, което бе изпитала и преди това с куклата. Чувате глас, който говореше, чуваше думи, по не чуваше този, който казваше всичко това. Тя поклати глава.

— Какво, какво? — каза сивият господин и вдигна вежди. -Все още ли не си доволна? Вие, днешните деца, наистина сте капризни. Можеш ли всъщност да ми кажеш какво още ѝ липсва на тази съвършена кукла?

Момо гледаше към земята и размишляваше.

— Мисля — каза тя тихо, — че човек не може да я обича.

Цели няколко минути сивият господин нищо не отговори. Бе втренчил пред себе си стъклен поглед, подобно този на куклите. Най-накрая се опомни.

— За това изобщо не става дума — каза той ледено.

Момо го загледа в очите. Мъжът я плашеше преди всичко със студа, който излъчваше неговият поглед. Но и по един странен начин, без тя да можеше да каже защо, на нея някак си ѝ бе мъчно за него.

— Но моите приятели — каза тя, — тях аз ги обичам.

Сивият господин изкриви лице, сякаш внезапно бе получил зъбобол. Но отново веднага се овладя и се усмихна е тъничка като острие усмивка.

— Мисля — отвърна той меко, — че някой път трябва да си поговорим сериозно, малката ми, за да научиш за какво става дума.

Той измъкна едно сиво бележниче от чантата си и го заразливта, докато намери това, което търсеше.

— Ти се казваш Момо, нали?

Момо кимна. Сивият господин затвори бележничето, отново го прибра и леко охкайки, седна до Момо на земята. Известно време нищо не продума, а само дълбокомислено дърпаше от своята малка сива пура.

— Слушай, Момо, чуй ме добре! — започна той най-накрая.

Но нали тъкмо това Момо се бе опитвала през цялото време. Да го слуша него обаче ѝ беше много по-трудно, отколкото всички други, които бе слушала до сега. Иначе, така да се каже, тя направо умееше да се вмъкне в другия и да разбере какво мисли той и кой е в действителност. Но при този посетител това просто не ѝ се удаваше. И щом се опитаеше, тя имаше чувството, че потъва в тъмно и празно пространство, че пред нея сякаш няма никого. Подобно нещо още никога не ѝ се бе случвало.

— Единственото — продължи мъжът, — за което си струва да се живее, е да се постигне нещо, да станеш нещо, да имаш нещо. Който стане нещо повече, който постигне повече и има повече от другите, на него от само себе си му идва всичко останало: приятелство, любов, почит и т. н. Значи ти мислиш, че обичаш своите приятели. Нека съвсем делово разгледаме това.

Сивият господин издуха няколко нули във въздуха. Момо свря босите си крака под полата и се сгуши, доколкото това бе възможно, в голямото си сако.

— Като първо се налага въпросът — започна пак сивият господин, — какво всъщност печелят твоите приятели, че теб те има. Какво им помага това? Нищо. Помага ли им да се издигнат, да получават повече, да направят нещо от своя живот? Със сигурност не. Ти подкрепяш ли ги в техния стремеж да пестят време? Тъкмо обратното. Ти ги спираш от всичко, ти си тежест върху краката им, ти проваляш тяхното издигане! Навярно досега не си го осъзнала, Момо, но във всеки случай ти пречиш на своите приятели само поради факта, че те има. Да, ти наистина съществуваш, ти действително си без да искаш техен враг! И това ти наричаш обич към някого?

Момо не знаеше какво да отвърне. По този начин тя никога не бе разглеждала нещата. Един миг дори се поколеба дали всъщност сивият господин наистина нямаше право.

— И затова — продължи сивият господин — ние искаме да закриляме твоите приятели от теб. И ако наистина ги обичаш, ти ще ни помогнеш. Искаме те да постигнат нещо. Ние сме техните истински приятели. Не можем мълчаливо да наблюдаваме как ти ги спираш от всичко, което е важно. Искаме да се погрижим да ги оставиш на мира. И за това ти подаряваме всички тези красиви неща.

— Кои „ние“? — попита Момо с треперещи устни.

— Ние от времеспестовната каса — отговори сивият господин, — Аз съм агент № БЛВ/553/ц. Аз лично ти мисля само доброто, понеже времеспестовната каса въобще не се шегува.

В този момент Момо внезапно си спомни казаното от Бепо и Гиги за пестенето на време и за заразата. Обзе я ужасното предчувствие, че този сив господин има нещо

общо с това. Тя горещо си пожела двамата ѝ приятели да бяха при нея в този момент. Никога не се беше чувствала така сама. Но въпреки това реши да не се страхува. Събра всичките си сили и смелост и се хвърли в тъмнотата и празнотата, която я отделяше от сивия господин.

Той бе наблюдавал Момо с крайчето на окото си. Промяната в лицето ѝ не му бе убягнала. Засмя се иронично, палейки от угарката па своята сива пура една нова.

— Не се напрягай — каза той, — с нас не можеш да постигнеш това.

Момо не се предаде.

— Теб никой ли не те обича? — попита тя шепнешком.

Сивият господин се изкриви и внезапно малко се сви в себе си. После отвърна е пепелносив глас:

— Трябва да призная, че още никога не съм имал работа с такава като тебе, действително не. А аз познавам много хора. Ако имаше повече като тебе, скоро щяхме да закрием нашата спестовна каса. а самите ние да се стопим в нищото, защото от какво щяхме да съществуваме тогава?

Агентът млъкна. Гледаше Момо и сякаш се бореше срещу нещо, което не можеше да разбере и не можеше да преодолее. Лицето му стана още по-пепелносиво.

Когато отново продължи да говори, той говореше тъй, сякаш го правеше против волята си, сякаш думите сами напиреха от него и той не можеше да ги спре. Същевременно лицето му все повече и повече се изкривяваше от ужас пред това, което ставаше в него. И най-после Момо чу неговия истински глас:

— Ние трябва да останем непознати — дочу тя сякаш отдалеч, — никой не бива да знае, че ни има и какво правим... Ние се грижим никой човек да не ни задържи в паметта си... Само докато сме непознати можем да вършим своите сделки... Една уморителна работа — късаш от хората времето на живота им по секунди, минути и часове... понеже всичкото време, което те спестяват, е изгубено за тях... Ние го прибираме... съхраняваме го... нуждаем се от него... изпитваме глад за време... ах, вие не знаете какво е за нас вашето време!... Но ние го знаем и ще ви изсмучем чак до костите... И имаме нужда от все повече... все повече... защото и ние ставаме повече... все повече... все повече...

Тези последни думи сивият господин бе изрекъл почти хриптейки, но сега той сам покри с две ръце устата си и сам се принуди да замълчи. Очите му изпъкнаха и той се втренчи в Момо. След известно време сякаш отново дойде на себе си като след някаква упойка.

— Какво, какво беше това? — промълви той. — Ти ме разпита! Аз съм болен! Ти ме разболя, ти! — и после продължи с почти жален тон. — Говорих чисти глупости, скъпо дете. Забрави ги! Ти трябва да ме забравиш, тъй както и всички други ни забравят! Трябва! Трябва!

И той сграбчи Момо и я разтърси. Тя раздвижи устни, но не успя нищо да изрече.

Тогава сивият господин скочи, огледа се като подгонен, сграбчи своята оловносива чанта и се затича към колата си. И ето че се случи нещо съвсем необикновено: като в обратна експлозия всички кукли и други разпилени наоколо вещи полетяха от всички страни обратно в багажника, който после с трясък се затвори. Колата потегли тъй, че наоколо се разхвърчаха камъни.

Момо още дълго седя на своето място и се мъчеше да разбере това, което бе чула. Постепенно ужасният студ напусна тялото ѝ и също така постепенно всичко започна да ѝ се изяснява. Тя не забрави нищо, понеже беше чула действителния глас на един сив господин. Пред нея в сухата трева се издигаше малка димна колонка. Там тлееше смачканата угарка от сивата пура, която после бавно се превърна в пепел.

ОСМА ГЛАВА

МНОГО МЕЧТИ И НЯКОЛКО СЪМНЕНИЯ

Късно следобед дойдоха Гиги и Бепо. Те завариха Момо да седи в сянката на зида, все още мъничко бледа и загубила ума и дума. Седнаха до нея и загрижено я попитаха какво ѝ е. Момо, заеквайки, заразправя какво е преживяла. И най-накрая дума по дума повтори целия си разговор със сивия господин.

Докато разказваше, старият Бепо много сериозно и изпитателно я гледаше. Бръчките на челото му се задълбочиха. И след като Момо свърши, той нищо не каза.

Гиги обаче бе слушал с растящо вълнение. Очите му засвяткаха, както често се случваше, когато той самият се опияни от някой свой разказ.

— Сега, Момо — каза той и сложи ръка върху раменете ѝ, — е ударил нашият велик час! Ти си открила това, което още никой не знаеше! И сега ще спасим не само нашите стари приятели, не, сега ние ще спасим целия град! Ние тримата — аз, Бепо и ти, Момо!

Междувременно той бе скочил и бе протегнал напред ръцете си. В своята фантазия се виждаше изправен пред една огромна човешка тълпа, която го приветстваше — него, победителя.

— Добре — каза Момо малко объркано, — но как ще го направим?

— Какво имаш предвид? — попита Гиги смутено.

— Имам предвид — обясни Момо, — как ще направим тъй, че да победим сивите господа?

— Е — каза Гиги, — естествено, че в момента не знаем още толкова точно. Това сега ще трябва да го измислим. Но едно е все пак ясно: след като вече знаем, че тях ги има и знаем какво правят, то ние трябва да поведем борба срещу тях или ти се страхуваш?

Момо замислено кимна с глава.

— Смятам, че не са обикновени мъже. Този, който беше при мене, изглеждаше някак си съвсем другояче. А и студът е много лош. И като са много, навярно са много опасни. Аз вече се страхувам.

— Ах, недей — извика въодушевено Гиги, — та работата е съвсем проста! Тези сиви господа могат да вършат своето тъмно дело само когато са непознати. Твоят гост сам ти е казал това. Следователно, ние трябва да се грижим единствено за тяхното разпознаване. След като веднъж са разпознати от някой човек, той ще ги запомни, а който си спомня за тях, веднага ще ги разпознава! Тъй че те изобщо нищо не могат да ни направят — ние сме неуязвими!

— Мислиш ли? — попита Момо с известно съмнение.

— Разбира се! — продължи Гиги с блеснали очи. — Иначе твоят гост нямаше да избяга така презглава от тебе. Те треперят пред нас!

— Но тогава — каза Момо — ние навярно изобщо няма да можем да ги намерим? Те вероятно ще се скрият от нас.

— Това всеки случай ще бъде лесно — отвърна Гиги, — просто ще трябва да ги измъкнем от скривалищата им.

— А как? — попита Момо. — Мисля, че те са много хитри.

— Нищо по-лесно от това — извика Гиги и се засмя, — ще ги хванем с тяхната собствена стръв. Мишките се ловят със сланина, следователно времекрадците се ловят с време. А ние имаме достатъчно време! Ти например би трябвало да седнеш като примамка и да ги привлечеш, И когато дойдат, Бепо и аз ще излезем от нашето прикритие и ще ги победим.

— Но те вече мен ме познават — допълни Момо, — не вярвам, че ще се хванат на тази въдица.

— Добре — каза Гиги, чиито хрумвания валяха едно след друго в надпревара, — тогава ще направим нещо друго. Сивият господин нали е споменал за времеспестовната каса. Това би трябвало да с някаква сграда. Вероятно се намира в града. Ние само трябва да я открием. А това сигурно ще направим, понеже съм уверен, че тя е съвсем особена града: сива, загадъчна, без прозорци, един гигантски сейф от бетон! Ето, аз я виждам пред себе си. Щом я открием, ще влезем вътре. И ето: всеки от нас държи в двете си ръце по един тежък пистолет. „Веднага върнете цялото откраднато време!“ — казвам аз.

— Но ние нямаме никакви пистолети — прекъсна го Момо загрижено.

— Тогава ще го направим без пистолети — отвърна Гиги важно, — дори още повече ще ги изплашим. Достатъчно ще бъде само да се появим и те ще изпаднат в панически ужас.

Навярно ще бъде добре — каза Момо, — ако тогава бъдем повече хора заедно, а не само тримата. Мисля също, че ако и други участвуват в търсенето, ние по-скоро ще намерим времеспестовната каса.

— Много добра идея — отвърна Гиги, — ще трябва да вдигнем на крак всички наши стари приятели. Също и децата, които сега постоянно идват тук. Предлагам тримата веднага да тръгнем и да известим на всяко дете, което открием. Те пък да предадат на другите. Нека утре следобед в три часа се срещнем всички тук за голямо съвещание!

И без да се бавят нито миг, те се отправиха на път — Момо в една посока, Бепо и Гиги в друга.

Когато двамата мъже вече бяха изминали известно разстояние, Бепо внезапно се спря, макар до този момент той все още да не беше проговорил нито дума.

— Чуй, Гиги — каза той, — загрижен съм.

— Гиги се обърна към него.

— За какво всъщност?

Бепо погледна приятеля си и каза:

— Аз вярвам на Момо.

— Е, и какво? — попита Ги. и учудено.

— Смятам — продължи Бепо, — вярвам, че е истина това, което Момо ни разказа.

— Добре, и какво по-нататък? — попита Гиги, който не разбираше какво иска да каже Бепо.

— Знаеш ли — обясни Бепо, — ако всъщност е истина това, което Момо ни каза, ще трябва добре да размислим какво да правим. Ако действително става дума за тайна разбойническа банда — с подобни човек не бива да започва война необмислено, разбираш ли? Ако ние само ги предизвикаме, ще поставим Момо в тежко положение. За нас изобщо да не говорим, но ако сега привлечем и децата, тогава ще изложим всички на опасност. Ние наистина трябва да обмислим какво да правим.

— Ах — извика Гиги и се засмя, — ти постоянно си създаваш грижи! Колкото повече хора участвуват, толкова по-добре.

— Струва ми се — каза Бепо сериозно, — че изобщо не вярваш в истинността на това, което каза Момо.

— Какво означава всъщност истинско! — отговори Гиги. — Ти си човек без фантазия, Бепо. Целият свят е една огромна история и ние сме участници в нея. Не, Бепо, не, аз вярвам на всичко, което Момо разказа точно както и ти!

Бепо не знаеше какво да отвърне на тези думи, но във всеки случай грижите му не намаляха след отговора на Гиги.

После те се разделиха и всеки тръгна в различна посока, за да съобщят на приятелите и децата за утрешното събрание

— Гиги с леко, Бепо с натежало сърце.

През тази нощ Гиги сънува бъдещата си слава като освободител на града. Себе си видя облечен във фрак, Бепо с редингот, а Момо с рокля от бяла коприна. И на тримата им бяха окачени златни огърлици и лаврови венци. Прозвуча могъща музика, а в чест на спасителите градът организира факелно шествие, такова, каквото никога преди това човешки очи не са виждали — толкова голямо и разкошно шествие.

В същото време старият Бепо лежеше в леглото си и сън не го хващаше. Колкото по-дълго размишляваше, толкова по-отчетливо се открояваше опасността на цялата работа. Естествено, той нямаше да остави Гиги и Момо сами да тръгнат към гибелта си, щеше да тръгне с тях, каквото и да се случеше. Но най-малкото трябваше да се опита да ги спре.

Следващия следобед в три часа руината на стария амфитеатър отново се огласи от възбудените викове и бърборенето на множество гласове. За съжаление, повъзрастните от стаите приятели не бяха дошли (освен Бепо и Гиги естествено), но пък бяха наприиждали около петдесет-шестдесет деца от близо и далеч, бедни и богати, добре възпитани и палави, по-големи и по-малки. Някои, като момиченцето Мария например, водеха със себе си братчета и сестричета за ръка или пък ги носеха в прегръдките си и тези малки участници наблюдаваха необикновеното събрание с широко отворени очи и пръст в устатата. Естествено, Франко, Паоло и Масимо също бяха тук, докато почти всички други деца бяха от онези, които едва в последно време започнаха да посещават амфитеатъра. Разбира се, те много се интересуваха от работата, за която щеше да стане дума тук. Между другото се бе появило и малкото момче с транзистора, сега обаче без транзистор. Седеше до Момо, на която днес още в самото начало бе казал, че се казва Клаудио и че се радва да вземе участие в общото дело.

Когато най-после се разбра, че вече няма кой друг да идва, Гиги Екскурзовода се изправи и с широк жест поиска тишина. Разговорите и дърдоренето замряха и над каменния кръг се възцари очакваната тишина.

— Скъпи приятели — започна Гиги високо, — вие всички вече горе-долу знаете за какво става дума. Казахме ви при поканата за това тайно събрание. До днес беше тъй, че все повече хора имаха все по-малко време, макар постоянно да се пестеше време с всякакви средства. Но виждате ли, тъкмо спестеното време на хората им се губеше. И защо? Момо откри причината! Това време буквално се краде от хората с помощта на банда времекрадци! И за да пресечем действията на тази ледена престъпна организация, ние се нуждаем от вашата помощ. Ако сте готови да участвате, тогава цялата беда, надвиснала над хората, ще бъде унищожена с един замах. Смятате ли, че си заслужава да се борим за това?

Той направи пауза и децата заръкопляскаха.

— Ние — продължи Гиги — ще обсъдим после какво да предприемем. Но нека преди туй Момо ви разкаже как се е срещнала с един от тези типове и как той се е издал.

— Момент — каза старият Бепо и стана, — чуйте, деца! Аз съм против това Момо да говори. Не е редно. Ако говори, ще и изложи както себе си, така и всички вас на голяма опасност.

— Не — извикаха няколко деца, — не сме съгласни, нека разкаже!

После се намесиха още гласово и накрая вече всички викаха в хор:

— Момо! Момо! Момо!

Старият Бепо си седна обратно на мястото, свали малките си очила и изморено прокара пръсти по очите си,

Момо объркана се изправи. Не ѝ стана съвсем ясно чие желание трябваше да последва — дали това на Бепо, или това на децата. Най-накрая обаче тя започна да разказва. Децата напрегнато слушаха. Когато Момо свърши, се възцари продължителна тишина.

Докато Момо разказваше, всички изведнъж като че ли се поуплашиха. Не биха си представяли тези времекрадци тъй ужасни! Някаква мъничка сестричка заплака високо, но веднага бе успокоена.

— А сега? — попита Гиги сред тишината. — Кой се решава да започне борба заедно с нас срещу тези сиви господа?

— Защо Бепо не искате — попита Франко — Момо да ни разкаже своето преживяване?

— Той смята — обясни Гиги и окуражително се усмихна, — е този, който знае тайната, ще бъде преследван от сивите господа, защото те го приемат като заплаха за себе си. По аз съм сигурен, че е тъкмо обратното и че всеки, който знае тяхната тайна, е неуязвим и те нищо не могат да му направят. Това е толкова ясно! Признай, Бепо, че е така!

Но Бепо само бавно поклати глава. Децата мълчаха.

— Едно във всеки случай е сигурно — взе Гиги отново думата, — сега ние трябва да се подкрепяме и в щастие, и в нещастие! Трябва да бъдем предпазливи, но не бива да си внушаваме страх. И именно затова ви питам още един път — кой от вас иска да участва?

— Аз! — извика Клаудио и стана. Беше малко поприбледнял. Отначало плахо, а после все по-решително, примера му последваха и други, докато най-накрая всички присъстващи дадоха съгласието си.

— Е, Бепо — каза Гиги и посочи децата, — какво ще кажеш?

— Добре — отговори Бепо и тъжно кимна, — аз естествено също ще участвам.

— Значи сега — обърна се Гиги отново към децата — ще трябва да решим какво да правим. Кой има някаво предложение?

Всички се замислиха. Най-накрая Паоло, момчето с очилата, попита:

— Но как го правят? Имам пред вид как може наистина да се открадне време. Как става това?

— Да — извика Клаудио, — какво е изобщо време?

Никой не можеше да отговори.

От другата страна на каменния кръг се изправи момичето Мария с малката си сестричка Деде и каза:

— Вероятно е нещо подобно на атомите? Те нали могат да записват с машина дори мислите, които някой човек има в главата си. Видях го с очите си по телевизията. Днес за всичко съществуват специалисти.

— Хрумна ми една идея! — извика дебелият Масимо с момичешкия си глас. — Когато се правят филмови снимки, после всичко е записано на филма. Също и при магнетофонните записи записаното е върху лентата. Навярно те имат апарат, с който могат да записват времето. Ако знаем къде са записите ние можем просто да ги извъртим обратно и времето отново ще се върне тук!

— Във всеки случай — каза Паоло и дигна очилата си на носа, — като начало трябва да намерим един учен, за да ни помете. Иначе нищо не можем да направим.

— Ти с твоите вечни учени! — извика Франко. — На тях не може да им се има вяра! Представи си, че намерим някой, който да знае, но откъде можеш да бъдеш сигурен, че той вече не работи за времекрадеците? Тогава хубаво ще се насадим!

Възражението му беше основателно.

След него се изправи едно явно добре възпитано момиче и каза:

— Мисля, че най-добре ще бъде да съобщим всичко на полицията.

— Само това оставаше! — запротестира Франко. — Какво може да направи полицията! Това не са обикновени крадци! Полицията или вече знае и очевидно е

безсилна, или въобще още нищо не е забелязала от цялата свинщина, което също е — безнадеждно! Поне аз мисля така.

Последва безпомощна тишина.

— Но все пак трябва да направим нещо — обади се Паоло най-накрая.

— И то по възможност много бързо, преди времекрадците да са подушили нещо за нашето съзаклятие.

Сега се изправи Гиги Екскурзовода.

— Скъпи приятели — започна той, — премислих случая много основно. Нахвърлях стотици планове и отново ги отхвърлях, докато най-накрая намерих един, който със сигурност ще ни доведе до целта. Достатъчни е всички да вземете участие! Искрах само първоначално да чуя да не би някой от вас да има по-добър план. Тъй че искам да ви кажа как ще постъпим.

Той направи пауза и бавно огледа всички в кръга. Повече от петдесет детски лица бяха обърнати към него. Толкова много слушатели отдавна не беше имал.

— Властта на тези сиви господа — продължи той, — се крие, както вие вече знаете, в това, че са незабележими и работят тайно. Тъй че най-простото и най-действено средство, което ще ги обезвреди, е всички хора да научат истината за тях. А как да стане това? Ще организираме голяма детска демонстрация! Ще рисуваме плакати и лозунги и ще преминем с тях по всички улици. Ще привлечем върху себе си вниманието на обществеността. И ще поканим тук в стария амфитеатър целия град, за да разкажем всичко.

Сред хората ще настъпи небивало оживление!

Хиляди и хиляди ще се притекат! И когато тук се събере една огромна човешка тълпа, ние ще разкрием ужасната тайна! И тогава — тогава светът ще се промени с един удар! Никой повече няма да може да краде времето. Всеки ще има толкова, колкото иска, понеже от този момент отново вече ще има достатъчно за всички. А това, мои приятели, ние можем заедно да постигнем, само ако го искаме. Искате ли?

Един многогласен, възторжен вик беше отговорът.

— Следователно установявам — приключи Гиги речта си, —че ние единодушно взехме решението да поканим следващия неделен следобед при нас, в стария амфитеатър, целия град. Но дотогава най-строго мълчание за нашия план, разбрахте ли? А сега, приятели, на работа!

През този и през следващите дни в стария амфитеатър цареше тайно, но трескаво оживление. Децата домъкнаха хартия и тенджери с бои и четки, глина и дъски, картон, дръжки за плакати те и всичко друго, което беше необходимо. (Как и откъде е по-добре да не питахме!) И докато едните майсторяха плакати и лозунги, другите, които умееха да пишат добре, измисляха изразителни текстове и ги рисуваха.

Това бяха възгласи, които гласяха например следното:

Пестите време? Но за кого?

? ЗАЩО ?

? Нямате ли време ?

Ние децата,

ще ви кажем истината!

Елате всички на голямото

СЪБРАНИЕ следващата неделя в 6
в стария АМФИТЕАТЪР

Елате

в неделя

в АМФИТЕАТЪРА

ВАШИТЕ ДЕЦА
ТВЪРДЯТ-
ВРЕМЕТО ВИ
ГО КРАДАТ !

Неделя
в шест!

!ВНИМАНИЕ!

Много важно!

Става дума за вашето ⇒ **ВРЕМЕ** ⇐

Ние ще ви кажем

КЪДЕ ОТИВА

то!

Освен това върху всички плакати и лозунги бе написано също така мястото и датата на срещата.

Когато всичко бе готово, децата се строиха едно след друго, Гиги, Бепо и Момо застанаха начело и след това потеглеха с плакатите и лозунгите в индийска нишка през града. Крачеха и вдигаха шум с ламаринени капаци и свирки, рецитираха в хор и пееха следната песен, съчинена лично от Гиги за случая:

*Чуйте, хора, кой където свари:
хей, дванадесет без пет удари.
Събудете се и умната, от вас
времето ограбват всеки час.*

*Чуйте, хора, кой където свари:
оставете мъките си стари
и в неделя някъде към три
чуйте ни за мъничко дори!*

Песента естествено имаше още куплети, общо двадесет и осем, но тук не е нужно да изреждаме всичките.

На няколко пъти полицията се намеси и се опита да разголи децата, тъй като задръстваха уличното движение. Но децата изобщо не се обезсърчиха. Те пак се събираха на други места и започваха наново. Иначе нищо не им се случи и никъде не можаха да открият сиви господа, макар зорко да бдяха.

Но много деца, които видяха шествието и досега не бяха чували нищо за сивите господа, се присъединиха и тръгнаха с тях, докато накрая вече имаше стотици и дори хиляди деца. Навсякъде в големия град по улиците се движеха дълги детски шествия и канеха възрастните на важното събрание, което трябваше да промени света.

ДЕВЕТА ГЛАВА

ЕДНО ДОБРО СЪБРАНИЕ, КОЕТО НЕ УСПЯ ДА СЕ СЪСТОИ, И ЕДНО ЛОШО СЪБРАНИЕ, КОЕТО СЕ СЪСТОЯ

Големият час беше отминал. Беше отминал и никой от поканените не дойде. Тъкмо онези възрастни, които най-много бяха засегнати, не забелязаха походите на децата.

Тъй че следователно всичко беше напразно.

Слънцето вече клонеше надолу към хоризонта и стоеше голямо и червено сред пурпурното облачно море. Лъчите му докосваха все още само най-горните редове на стария амфитеатър, в който от часове вече седяха и чакаха стотици делта. Не се чуваше нито глъч, нито весел шум. Всички седяха тихи и тъжни.

Сенките бърже се удължаваха и скоро щеше да се стъмни съвсем.

Децата започнаха да треперят от студ, тъй като се захлади. Църковната камбанария в далечината удари осем пъти. Сега вече нямаше никакво съмнение, че делото напълно пропадна.

Някои деца наставяха и мълчаливо се разотиваха, присъединиха се и други. Никой не проронваше нито дума. Разочарованието беше прекалено голямо.

Най-накрая Паоло се приближи до Момо и каза:

— Няма смисъл да се чака повече, Момо. Сега вече никой няма да дойде. Лека нощ, Момо.

И той си тръгна. После дойде Франко:

— Нищо не може да се направи. Не бива да разчитаме повече на възрастните, убедихме се. Винаги съм бил недоверчив към тях.

След това той също си тръгна, а след него тръгнаха и други. И накрая, когато вече съвсем се бе стъмнило, последните деца изгубиха надежда и потеглиха. Момо остана сама с Бепо и Гиги.

След известно време се надигна и старият уличен метач.

— И ти ли тръгваш? — попита Момо.

— Трябва — отговори Бепо, — имам извънредна смяна.

— През нощта?

— Да, по изключение са ни разпределили за откарване на кофите с боклук. Тъй че трябва да отида.

— Но сега е неделя! И изобщо ти още никога не си правил нещо по задължение!

— Не съм, но сега ни разпределиха. По изключение, както казах. Иначе не успявали да свършат. Липса на работна ръка и тем подобни.

— Жалко — каза Момо, — щях да се радвам, ако днес беше останал тук.

— Да, на мен също изобщо не ми се иска сега да си тръгвам каза Бепо.

— Значи, довиждане до утре.

Той се метна на скърцащото си колело и се изгуби в тъмнината.

Гиги свиреше тихичко някаква тъжна песен. Умееше много хубаво да свири и Момо се заслуша. Но внезапно той прекъсна мелодията.

— Аз също трябва да си тръгвам! — каза Гиги. — Днес е неделя и ще трябва да играя ролята на нощен пазач! Казах ли ти вече, че това е най-новата ми професия! Почти бях забравил.

Момо учудено го изгледа и нищо не каза.

— Не бъди тъжна — продължи Гиги, — че планът не успя тъй както си мислехме. Аз също си бях представял нещо друго. Но въпреки това беше весело! Великолепно!

Понеже Момо упорито мълчеше, той утешително я погали по косите и добави:

— Не го вземай присърце, Момо. Утре вече всичко отново ще изглежда другояче. Ние ще си измислим просто нещо ново, една нова история., искаш ли?

— Това не беше история — промълви Момо.

Гиги стана.

— Разбирам, но иска продължим утре разговора, съгласна ли си? Сега трябва да тръгвам, така и така съм закъснял. А ти си легни и поспи.

И той тръгна, свирукайки своята тъжна песничка.

Момо остана съвсем сама сред големия каменен кръг. Нощта беше беззвездна. Небето — цялото покрито с облаци. Подухна странен вятър. Не беше особено силен, но духаше без прекъсване и довяваше странна студенина. Беше, тъй да се каже, някакъв пепелносив вятър.

Далече извън големия град се издигаха огромните купища смет. Те представляваха истинска планина от прах, отломъци, алуминиеви кутии, стари дюшеци, скъсани найлонови, картонени кутии и всички онези неща, които всеки ден биват хвърляни в огромния град и които тук очакваха своя ред за прехвърлянето си в гигантските пещи.

До късно през нощта старият Бепо помагаше заедно със своите колеги да изриват сметта от камионите, наредени в у дълга редица със светещи фарове. И колкото повече камиони разтоварваха, толкова повече прииждаха други и се присъединяваха към редицата чакащи.

— Бързайте! — чуваше се постоянно. — Хайде, хайде! Иначе никога няма да свършим!

Бепо изриваше ли, изриваше с лопатата, докато накрая ризата му залепна по тялото. Най-после към полунощ работата приключи.

Бепо беше вече стар, а и по природа не бе особено силен, у тъй че изнурен седна върху един обърнат надупчен пластмасов леген и се опита да си поеме дъх.

— Хей, Бепо — извика един от неговите колеги, — вече си тръгваме, ти идваш ли?

— Минутка само — отвърна Бепо и притисна ръка към сърцето си, което го наболяваше.

— Не ти ли е добре, старче? — попита един друг.

— Вече всичко е наред — отговори Бепо, — ти си тръгни. Аз само ще отдъхна за малко.

— Хайде тогава — извикаха другите, — лека нощ! — и потеглиха.

Стана тихо. Само плъхове прошумоляваха тук-там из сметта и процвърчаваха от време на време. Бепо заспа, подпрял глава на ръцете си.

Колко бе спал, не разбра, но изневиделица го разбуди някакъв студен полъх. Погледна и в миг вече беше напълно буден.

Върху огромната планина от смет стояха сиви господа с елегантни костюми, кръгли бомбета на главите, оловно-сиви чанти в ръцете и малки сиви пури между устните. Всички те мълчаха и неотлъчно гледаха към най-високото място на купчината, където се издигаше подобие на съдийска маса, зад нея седяха трима господа, които по нищо не се различаваха от останалите.

В първия миг Бепо потрепери от страх. Страхуваше се, че може да бъде открит. Не му беше мястото тук, разбра той ясно и без да размисля. Но скоро забеляза, че сивите господа гледат нагоре към съдийската маса като хипнотизирани.

Навярно изобщо не го виждаха, а може би просто го вземаха за някаква изхвърлена вещ. Във всеки случай Бепо се спотаи и реши да не издава нито звук.

— Агент № БЛВ/553/ц да се яви пред углавния съд! -прокълтя сред тишината гласът на господина, който седеше горе в средата на масата.

Повикването бе повторено долу и след това прозвуча като второ ехо още веднъж. Тогава сред навалищата се образува пътека и един сив господин бавно заизкачва купчината смет, Единственото, което го различаваше рязко от всички други, бе, че сивото му лице беше почти бяло.

Най-после той застана пред съдийската маса.

— Вие сте агент № БЛВ/553/ц, нали? — попита този в средата.

— Тъй вярно.

— Откога работите за времеспестовната каса?

— От моето възникване.

— Това се разбира от само себе си. Спестявайте си подобни излишни забележки! Кога сте възникнали?

— Преди единадесет години, три месеца, шест дни, осем часа, тридесет и две минути и, точно в този момент, осемнадесет секунди.

Странно, макар разговорът да се водеше тихо и твърде далече, старият Бепо разбираше всяка дума.

— Известно ли ви е — продължи разпита господинът в средата, — че в този град съществува едно не съвсем безобидно число деца, които днес навсякъде носеха лозунги и плакати и дори имаха безумния план да поканят целия град, за да разкажат за нас?

— Известно ми е — отвърна агентът.

— Как тогава си обяснявате — продължи немилостиво съдията, — че тези деца изобщо знаят за нас и нашата дейност?

— Не мога да си обясня — отговори агентът. — Но ако ми е позволено тук да направя една забележка, бих искал да разясня пред височайшия съд да не взема цялата тази случка по-сериозно от това, което е тя всъщност. Безпомощна детинщина, нищо повече! И освен това моля съда да не забравя, че на нас ни се удаде без никакви усилия да провалим заплануваното събрание, като просто не оставихме, на хората какво време. Но дори и това да не ни се беше удало, аз съм сигурен, че децата нямаше да разкажат на възрастните нищо друго освен някаква детска разбойническа история. Според мен дори трябваше да позволим събранието, за да можем...

— Обвиняеми! — прекъсна го строго съдията. — Знаете ли къде се намирате?

Агентът се сниши.

— Тъй вярно — прошептя той.

— Вие се намирате — продължи съдията — не пред един човешки съд, а пред себеподобни. Много добре знаете, че не можете да ни лъжете. Защо въпреки това се опитвате?

— Професионална привычка — промърмори обвиняемият.

— Колко сериозно или несериозно трябва да се вземе предприетото от децата — каза съдията, — това може да оставите за преценка на ръководството. Но вие самият, обвиняеми, знаете много добре, че нищо и никой не е така опасен за нашата работа, както са децата.

— Зная го — призна обвиняемият с половин глас.

— Децата — обясняваше съдията, — по природа са наши врагове! Ако ги нямаше тях, цялото човечество отдавна да беше под наша власт. Децата много по-трудно се принуждават към пестене на време, отколкото всички други хора. Именно затова един от нашите най-строги закони гласи: децата са последни на ред. Беше ли ви известен този закон, обвиняеми?

— Много добре, височайши съд — задъхано отвърна агентът.

— И въпреки това имаме безспорни доказателства — добави съдията, — че един от нас, аз повтарям, един от нас е говорил с едно дете и отгоре на всичко му е издал тайната ни. Обвиняеми, навярно знаете кой е бил този един от нас?

— Аз бях — отговори агентът № БЛВ/553/ц съкрушено.

— И защо сте престъпили нашия най-строг закон? — попита съдията.

— Понеже това дете — защити се обвиняемият, — неимоверно много пречи на нашата работа с въздействието си върху другите хора. Постъпих така, мислейки за доброто на времеспестовната каса.

— Вашите намерения не ни интересуват — отвърна ледено съдията, — нас ни интересува само резултата. А резултатът във вашия случай, обвиняеми, не само че не е никакво спечелено време за нас, но и на всичко отгоре сте издали на това дете някои от нашите най-важни тайни. Признавате ли се за виновен, обвиняеми?

— Признавам се — прошептя агентът с наведена глава.

— Значи се намирате за виновен?

— Тъй вярно, но аз моля височайшия съд да признае смекчаващо вината обстоятелство, че аз наистина бях омагьосан. Начинът, по който това дете ме слушаше, просто изтръгна тайните от мене. Сам не мога да си обясня как се стигна до там, но се кълна, че беше така.

— Вашите извинения не ни интересуват. Смекчаващи вината обстоятелства нямат значение. Нашият закон е ненакърним и не търпи никакво изключение. Въпреки туй ще се заинтересуваме за това странно дете. Как се казва?

— Момо.

— Момче или момиче?

— Малко момиче.

— Местожителство?

— Руината на амфитеатъра.

— Добре — добави съдията, записвайки всичко в малкото си бележничке. — Можете да бъдете сигурен, обвиняеми, че това дете вече няма да ни пречи. Ще се погрижим с всички възможни средства. И ако това ви успокоява, бихме могли незабавно да пристъпим към изпълнение на присъдата.

Обвиняемият започна да трепери.

— Какво гласи присъдата? — прошепна той.

Тримата господа зад съдийската маса сведоха глави един към друг, зашепнаха нещо и закимаха.

После този в средата отново се обърна към обвиняемия и обяви:

— Присъдата над агент № БЛВ/553/ц единодушно гласи: обвиняемият е намерен за виновен и обвинен в измяна. Той самият е признал вината си. Според нашия закон, за наказание му се отнема незабавно всякакво време.

— Милост! Милост! — изкрещя обвиняемият.

Но двамата сиви господа, които стояха до него, вече му бяха взели оловносивата чанта и малката пура.

И ето че се случи нещо странно. В същия миг, в който осъденият нямаше вече пура, той започна бързо да става все по-прозрачен и по-прозрачен. Писъкът му също изтъня и постепенно се изгуби. Сивият господин стоеше с ръце пред лицето си и буквално се стопи в нищото. Накрая като че ли вятърът завъртя някоя и друга пепелна снежинка, но после и те изчезнаха.

Всички сиви господа, които бяха присъствали на съда, мълчаливо се отдалечиха. Тъмнината ги погълна и единствено сивият вятър вееше над пустата планина от смет.

Бепо уличния метач продължи да седи неподвижно и не откъсваше поглед от мястото, където бе изчезнал обвиняемият. Имаше усещането, че се е превърнал в парче лед и сега отново лека-полека се разтопява. Вече знаеше от собствен опит, че сивите господа съществуват.

Приблизително по същото време — градският часовник в далечината удари дванадесет — малката Момо все още седеше върху каменните стъпала па руината. Чакаше. Не можеше да каже какво. Но имаше странното предчувствие, че трябва да почака мъничко. Тъй че все още не се беше решила да отиде да спи. Внезапно усети как нещо лекичко я докосна по голото краче. Наведе се ниско надолу, понеже беше съвсем тъмно, и разпозна в мрака една голяма костенурка, която я гледате право в лицето с вдигната глава и странна усмивка. Черните ѝ умни очи блестяха толкова приятелски, сякаш всеки миг щеше да проговори.

Момо още повече се наведе към нея и я почеса с пръст под брадичката.

— Ей, коя си ти — попита тя тихичко. — Мило е от твоя страна, че поне ти идваш да ме посетиш, костенурке. Какво искаш от мен?

Момо не разбра дали в началото не ги бе забелязала, или те едва в този момент се появиха, но във всеки случай върху гърба на костенурката изведнъж слабо заблещукаха букви, образувани сякаш от шарките на черупката.

"ЕЛА С МЕН!" — разчете бавно Момо.

Тя учудено се понадигна:

— Мен ли имаш предвид?

Но костенурката вече бе тръгнала. След няколко крачки спря и се обърна към детето. „Тя наистина ме вика!“ — помисли си Момо. После стана и тръгна след нея.

— Хайде! — прошепна тя. — Аз ще те следвам.

И крачица след крачица продължи да върви след костенурката, която бавно, много бавно я изведе от каменния кръг и пое към големия град.

(10)

ДЕСЕТА ГЛАВА

ЕДНО ДИВО ПРЕСЛЕДВАНЕ И ЕДНО БАВНО БЯГСТВО

Старият Бепо въртеше педалите на своето скърцащо колело в нощта. Бързаше колкото му сили държаха. В ушите му постоянно звучаха думите на сивия съдия: „...Ние ще вземем това странно дете... Вие можете да бъдете сигурен, обвиняеми, че това дете вече няма да ни пречи... ще се погрижим с всички възможни средства.“

Без съмнение Момо беше в голяма опасност! Трябваше веднага да отиде при нея и да я предпази от сивите господа, трябваше да я закриля, макар че не знаеше как. Но щеше да измисли. И Бепо въртеше педалите. Белият му перчем трептеше на вятъра. Пътят до амфитеатъра бе дълъг.

Цялата руина беше ярко осветена от прожекторите на много елегантни сиви коли, обградили я от всички страни. Десетки сиви господа тичаха по обраслите с трева стъпала надолу и нагоре и оглеждаха всяко ъгълче. Най-накрая откриха дупката в зида, зад която се намираше стаята на Момо. Няколко от тях се промъкнаха вътре и започнаха да надничат под леглото и дори в зиданата печка. После отново излязоха, отупаха елегантните си сиви костюми и вдигнаха рамене.

— Птичката е излетяла — каза един от тях.

— Възмутително е — добави друг, — че децата скитат по нощите вместо прилично да лежат в леглата си.

— Това изобщо не ми харесва — обясни трети, — изглежда някой навреме я е предупредил.

— Немислимо! — каза първият. — Той би трябвало да е знаел нашето решение по-рано от самите нас!

Сивите господа тревожно се спогледаха.

— В случай, че действително е предупредена — усъмни се третият, — тогава тя със сигурност не е вече тук из околността. Само напразно ще губим време, ако продължим да я търсим.

— Имате ли някакво по-добро предложение?

— Според мен незабавно трябва да уведоим централата, за да може тя веднага да предаде заповед за пълна мобилизация.

— Но централата първо ще ни попита дали основно сме претърсили околността, и то с право.

— Хайде тогава — каза първият сив господин, — нека отначало претърсим околността. Но ако момичето междувременно е получило помощ, ние направим голяма грешка.

— Смешно! — намеси се сърдито другият. — В този случай централата все още ще може да обяви всеобща готовност. Тогава всички намиращи се на разположение агенти ще се включат в преследването. Детето няма и най-малкия шанс да избяга. Хайде, ма работа, господа! Знаете какво залагаме.

През тази нощ много хора от околността се учудваха на непрестанния шум на преминаващите коли. Дори и най-малките странични улички и каменливите неравни пътища бяха изпълнени чак до развиделяване от бучене, обичайно иначе само за централните улици. Никой не можа да мигне.

По същото време малката Момо, водена от костенурката, бавно крачеше през големия град, който никога не заспиваше, дори и през най-късните нощни часове.

Хората на големи тълпи неуморно и стремително тичаха и бързаха нанякъде, нетърпеливо се блъскаха едни в други, изтикваха се или се мъкнеха един зад друг в безкрайни колони. По шосетата се трупаха върволици от коли, между тях бумтяха огромни рейсове, винаги препълнени. По фасадите проблясваха светлинни реклами и излизаха върху блъсканицата своята пъстра светлина, след което отново угасваха.

Момо, която още никога не бе виждала всичко това, вървеше като насън, наблюдаваше всичко с широко разтворени очи и неотстъпно следваше костенурката. Пресичаха широки площади и ярко осветени улици, зад тях и пред тях профучаваха коли, обграждаха ги минувачи, но никой не забеляза детето с костенурката.

Не се наложи от никого да се спасяват, никой не ги блъсна и нито една кола не удари спирачки заради тях. Сякаш костенурката се придвижваше напред с абсолютна сигурност -точно в мига, в който нямаше никаква кола и не преминаваше никакъв пешеходец. Тъй че не им се наложи нито да бързат, нито да спират, нито да изчакват. И Момо започва да се удивява, че е възможно да вървиш толкова бавно и същевременно да се придвижваш толкова бързо.

Когато Бепо Уличния метач най-после пристигна при стария амфитеатър, още преди да слезе от колелото, на бледата светлина на фара той откри многото следи от коли около руината. Остави колелото в тревата и се затича към дупката в зида.

— Момо! — прошепна той в началото и после повтори още един път по-високо: — Момо!

Не получи никакъв отговор.

Бепо преглътна — гърлото му бе пресъхнало. Слезе през дупката в тъмното помещение, препъна се и си навехна крака. С треперещи пръсти запали клечка кибрит и се огледа.

Масичката и двата дъсчени стола бяха обърнати, завивките и дюшека изхвърлени от леглото. Момо я нямаше.

Бепо стисна устни и сподави едно дрезгаво ридание, което за миг сякаш искаше да разкъса гърдите му.

„Боже мой — прошепна той. — О, боже мой, те вече са я взели оттук. Вече са взели моето малко момиче. Пристигнах прекалено късно. Какво мога да направя сега? Какво да направя?“ — Ключката кибрит жарна пръстите му, той я хвърли и продължи да стои в тъмното.

После доколкото можеше бързо се изкачи навън и закуцука с навехнатия си крак към колелото. Метна се отгоре му и потегли, движейки отчаяно и ръце, и крака,

— Вече е ред на Гиги! — повтаряше си той постоянно. — Сега вече е ред на Гиги! Дано само намеря склада, където спи.

Бепо знаеше, че от известно време насам Гиги припечелваше по някой и друг пфениг, като всяка неделя спеше нощем в склада с инструментите до една малка работилница, в която избираха годните части от стари коли. Внимаваха да не изчезват колите, както това по-рано често се бе случвало.

Когато Бепо най-после достигна склада и потропа с юмрук по вратата, Гиги отначало спотаи дъх да не би това да са крадци на автомобилни части. По после разпозна гласа на Бепо и отвори.

— Какво се е случило? — промърмори той уплашено. — Не обичам, когато ме дигат от сън толкова брутално.

— Момо! — промълви Бепо, поемайки си дъх. — С Момо се е случило нещо ужасно!

— Какво казваш? — попита Гиги слисан и седна върху скалъпеното от него легло. — Момо? Какво всъщност се е случило?

— аз също не знам — каза Бепо, — нещо лошо.

И той разказа всичко, което бе преживял: за углавния съд върху купчината смет, за следите от автомобилни гуми около руината и за това, че Момо вече не беше там. Естествено, необходимо бе известно време, докато разкаже всичко, защото въпреки страха и грижата за Момо Бепо не бе в състояние да говори по-бързо.

— Още от самото начало почувствувах — заключи Бепо разказа си, — знаех, че това няма да свърши добре. Сега те си отмъстиха. Отвялякоха Момо! Боже мой, Гиги, трябва да ѝ помогнем! Но как? Но как?

Докато Бепо разказваше, лицето на Гиги постепенно загуби всякакъв цвят. Стори му се, че някой внезапно е изтеглил земята изпод краката му. До този момент за него всичко беше една голяма игра. Беше го взел сериозно дотолкова, доколкото сериозни бяха за него всяка игра и всяка история, защото никога не мислеше за последствията. За първи път в живота му някаква история продължаваше без него, беше независима и цялата фантазия на света вече не можеше да я спре! Почувствува се като осакатен!

— Знаеш ли, Бепо — каза той след малко, — възможно е Момо просто да е излязла мъничко да се поразходи. Понякога го прави. Веднъж дори цели три дни и три нощи обикаля из местността. Смятам, че поне засега ние като че ли нямаме още причина да се тревожим.

— А следите от автомобилни гуми? — попита Бепо възбудено. — А изхвърленият дюшек?

— Ами — отвърна Гиги уклончиво — дори да приемем, че някой наистина е бил там. Но кой ти каза всъщност, че той е намерил Момо? Може би тя е излязла преди това. Иначе нямаше да претърсват и преобръщат всичко.

— Но ако въпреки туй са я открили? — извика Бепо. — Тогава какво? — Той хвана по-младия си приятел за реверите на сакото и го разтърси. — Гиги, не бъди глупак! Сивите господа наистина съществуват! Трябва да направим нещо, и то веднага!

— Но успокой се, Бепо! — започна да заеква Гиги уплашено. — Естествено, че ще предприемем нещо. Но нека добре да обмислим. Ние изобщо не знаем къде да търсим Момо.

Бепо пусна Гиги.

— Отивам в полицията — каза той.

— Бъди разумен! — извика Гиги ужасен. — Ти не можеш да направиш това! Представи си, че те наистина тръгнат и намерят нашата Момо. Знаеш ли какво ще направят тогава с нея? Знаеш ли, Бепо? Знаеш ли къде отвеждат всички скитащи деца без родители? Слагат ги в дом с решетки на прозорците! И ти искаш това да се случи с Момо?

— Не — промърмори Бепо и безпомощно впери поглед пред себе си, — това аз не искам. Но ако тя наистина е изпаднала, в беда? '

— А представи си, че не е така — продължи Гиги, — че тя наистина просто си се разхожда, а ти пращаш полицията по петите ѝ. Не бих искал да бъда па твоє място тогава, когато ще: я видиш за последен път.

Бепо се отпусна на един стол до масата и сложи глава върху ръцете си.

— Просто не знам какво да правя — простена той, — просто не знам.

— Мисля — каза Гиги, — че ние на всяка цена трябва да изчакаме до утре или вдругиден, преди да предприемем нещо. Ако дотогава тя все още не се с върнала, ще отидем в полицията. Но вероятно дотогава всичко отдавна вече ще е наред и ние и тримата ще се смеем на цялата тази глупост.

— Сигурен ли си? — промърмори Бепо, който изведнъж бе нападат от тежка умора. Случилото се през потта бе прекалено много за стария човек.

— Сигурен съм — отвърна Гиги и свали обувката от навехнатия крак на Бепо. Помогна му да легне на одъра и уви крака му с една мокра кърпа.

— Всичко ще бъде наред — прибави той меко, — всичко ще бъде наред.

Когато видя, че Бепо вече спи, той въздъхна и легна на пода, като пхна под главата си сакото за възглавница. Но не можеше да заспи. Пялата нощ прекара в мисли за сивите господа. И за пръв път в неговия така безгрижен досега живот го връхлетя страх.

От централата на времеспестовната каса бе издадена заповед за пълна мобилизация. Всички агенти в големия град получиха нареждане да прекъснат всяка друга дейност и да се заемат изключително с търсене на момиченцето Момо.

Всички улици гъмжаха от сиви силуети; сиви господа седяха по покриви и канализационни шахти, незабележимо контролираха гарите и летището, автобусите и трамваите — накратко, те бяха навсякъде.

Но не намериха момиченцето Момо.

— Ей, костенурке — попита Момо, — къде всъщност ме водиш?

Двете тъкмо преминаваха през някакъв тъмен заден двор.

„НЕ СЕ СТРАХУВАЙ!“ — светна върху гърба на костенурката.

— Не се страхувам — каза Момо, след като прочете буквите.

Но по-скоро го каза на себе си, за да си вдъхне кураж, понеже все пак мъничко я беше страх. Пътят, по който я водеше костенурката, ставаше все по-причудлив и преплетен. Бяха преминали вече през градини, по мостове, през подлези, портали и стълбища, да, няколко пъти дори и през мазета.

Ако Момо знаеше, че цяла армия от сиви господа я преследва и търси, навярно още повече щеше да се страхува. Но тя нищо не подозираше и търпеливо следваше костенурката стъпка след стъпка по нейния наглед толкова объркан път.

Но това беше добре. Тъй както костенурката и преди туй бе намирала пътя си през уличното движение, тя сякаш и сега точно знаеше кога и къде щяха да се появят

преследвачите. Понякога сивите господа пристигаха само миг по-късно на дадено място, току-що напуснато вече от двете. Но те никога не ги срещнаха.

— Какъв късмет, че вече мога да чета толкова добре — каза Момо, не подозирайки нищо, — не намираш ли?

Върху бронята на костенурката като предупредителен сигнал проблесна следният надпис: „ТИХО!“.

Момо не разбра защо, но изпълни нареждането. На съвсем малко разстояние от тях преминаха три тъмни силуета.

Къщите на квартала, в който сега се намираха, ставаха все по-сиви и мизерни — високи обществени сгради, чиято мазилка се ронеше, а улиците гъмжаха от дупки, пълни с вода. Всичко тук беше тъмно и безлюдно.

В централата на времеспестовната каса дойде вестта, че са видели момиченцето Момо.

— Хубаво — бе отговорът, — хванахте ли го?

— Не, тя сякаш внезапно потъна в земята. Отново изгубихме следата ѝ.

— Как е възможно такова нещо?

— Ние самите се питаме. Нещо не е съвсем както трябва.

— Къде се намираше, когато я видяхте?

— Тъкмо там е работата. Става дума за местност, която ни е напълно непозната.

— Подобна местност не съществува — установи централата.

— Навярно има обаче. Но изглежда — как да се изразя? — тази местност се намира съвсем на края на времето. И детето се движеше към този край.

— Какво? — изкрещя централата. — Продължете с преследването! Трябва да я хванете! На всяка цена, разбрахте ли?

— Разбрахме — прозвуча пепелносивият отговор.

Отначало Момо си помисли, че е утринна дрезгавина, но тази странна светлина бе дошла внезапно, по-точно в същия миг, когато завиха по улицата. Тук вече не беше нощ, но не беше още и ден. А дрезгавината не приличаше нито ни утринна, нито на вечерна. Това беше светлина, която неестествено остро и ясно очертаваше контурите на всички неща и въпреки това сякаш не идваше отникъде или по-скоро прииждаше от всички страни едновременно, понеже дългите черни сенки, хвърляни от най-малките камъчета по уликите, се плъзгаха в различни посоки и като че ли онова дърво там се осветяваше отляво, тази къща тук отдясно, а отсрещния паметник от светлина, идваща направо. Между другото самият паметник също изглеждаше доста странно. Върху голям постамент от черен камък във формата на зар се извисяваше гигантско бяло яйце. Това беше всичко. И къщите обаче бяха различни от тези, които Момо беше виждала досега. Почти ослепително бели. Зад прозорците се стелеха черни сенки и не можеше да се види дали там вътре изобщо живее някой. По Момо имаше чувството, че тези къщи не бяха строени, за да живее някой в тях, а за да служат на друга, тайнствена цел.

Улиците бяха съвършено пуси — не само без хора, но и без кучета, птици и коли. Всичко изглеждаше застинало и затворено като под някакъв стъклен похлупак. Не появяваше и най-лек ветреца.

Момо се учудваше на бързината, с която се придвижваха тук, макар костенурката да вървеше още по-бавно от преди.

Извън този странен градски квартал, там, където още беше нощ, три елегантни коли със светещи фарове се носеха надолу по изровените тук-таме улици. Във всяка кола седяха по неколцина сиви господа. Един от тях, който седеше в най-предната кола, бе съзрял Момо в мига, когато тя свърнала в улицата с белите къщи, там, където започваше странната светлина.

Щом обаче колите стигнаха до ъгъла, се случи нещо съвсем неразбираемо. Изведнъж те вече не можеха да се помръднат от местата си. Шофьорите даваха пълна газ, гумите съскаха, но колите се движеха та място, така, сякаш стояха върху подвижна лента и тя се въртеше със същата скорост, но в противоположна посока. И колкото повече увеличаваха скоростта, толкова по-малко се придвижваха напред. Когато сивите господа забелязаха това, те с ругатни наслязоха от колите и се опитаха да настигнат Момо пеша, понеже все още я разпознаваха в далечината. Тичаха с изкривени лица и когато най-после се принудиха да спрат, бяха изминали всичко на всичко десет метра. А момиченцето Момо се бе изгубило някъде в далечината сред снежнобелите къщи.

— Край! — каза един от господата. — Край, свършено е! Сега вече няма да я настигнем.

— Не разбирам — добави един друг, — защо не можехме вече да се придвижваме.

— Аз също — отговори първият, — въпросът е само дали ще ни се признаят смекчаващи вината обстоятелства.

— Вие значи мислите, че ще ни изпратят пред съда?

— Естествено, сигурно е, че няма да ни похвалят.

Всички господа сведоха глави и се облегнаха на колите си.

Вече никой не бързаше.

Далече, далече напред, някъде из лабиринта на пустите снежнобели улици и площи Момо следваше костенурката и тъкмо защото вървяха толкова бавно, улицата сякаш се стрелкаше под краката им и сградите отстрани като че ли прелитаха покрай тях. Костенурката отново зави зад един ъгъл и Момо я последва, но изненадано спря. Улицата изглеждаше съвсем различно от всички предишни улици.

Всъщност това бе по-скоро една тясна уличка. Къщите, които се трупаха отляво и отдясно, изглеждаха като прекрасни дворци от стъкло, с много кулички, еркери и тераси, стояли незапомнени времена на морското дъно и сега изведнъж изплували, обкичени с кафяви и зеленикави водорасли, обрасли е миди и корали. И цялата тази гледка грееше във всички цветове на бисера.

Уличката свършваше с една-единствена къща, разположена напреко спрямо другите. В средата имаше голяма зелена порта, изкусно украсена с фигури.

Момо се загледа в табелката на улицата, която се намираше точно върху стената над нея. Табелката беше от бял мрамор и със златни букви беше написано:

УЛИЦА-НИКОГА

В гледане и в разчитане Момо бе изгубила само няколко мига, но въпреки това костенурката беше отишла вече твърде много напред, почти до края на уличката, до последната къща.

— Почакай ме, костенурке! — извика Момо, но странно, не чу собствения си глас.

Костенурката обаче изглежда я чу, понеже се спря и се огледа. Момо поиска да я последва, но щом навлезе в Улица-никога, на нея изведнъж ѝ се стори като че ли върви под вода срещу силно течение или се придвижва срещу мощен и въпреки това невидим вятър, който просто я отвяваше назад. Тя застана косо срещу загадъчния натиск, прилепи се до стената и дори от време на време запълзяваше на четири крака.

— Не мога да вървя напред — извика най-накрая тя на костенурката, която седеше мъничка в другия край на улицата, — помогни ми!

Костенурката бавно се върна. Когато най-после застана пред Момо, върху черупката ѝ се появи следният съвет: „ТРЯБВА ДА СЕ ВЪРВИ НАЗАД!“

Момо опита. Завъртя се и тръгна назад. И внезапно ѝ се удаде да продължи без всякаква трудност. Но всичко, което се случваше с нея, бе твърде странно. Докато всъщност вървеше обратно, тя същевременно и мислеше обратно, дишаше обратно, усещаше обратно, накратко — тя живееше обратно!

Най-накрая се блъсна в нещо твърдо. Извърна се и се озова пред последната къща, която заграждайте улицата. Уплаши се малко, тъй като покритата с фигури врата от зелен метал ѝ се стори сега направо огромна.

„Дали въобще ще мога да я отворя?“ — помисли си колебливо Момо. Но в същия момент и двете огромни крила на портала вече се бяха разтворили.

Момо постоя още миг, понеже откри на вратата друга табелка. Надписът беше с бели букви и можеше да се прочете следното:

КЪЩА-НИКЪДЕ

Понеже Момо не четеше особено бързо, двете крила на вратата тъкмо понечиха бавно да се затворят, когато тя свърши. Бързо се шмугна между тях, след което огромната порта тихо хлопна зад нея.

Озова се в един висок и много дълъг коридор. Отляво и отдясно на еднакви разстояния един от друг се възправяха мъже и жени от камък, които сякаш крепяха тавана. От тайнственото насрещно течение тук нямаше и следа.

Момо последва костенурката, която се клатушкаше пред нея, и премина през дългия коридор. В края на коридора костенурката седна пред една много малка врата, но достатъчна Момо наведена да мине през нея. „ПРИСТИГНАХМЕ“ — се появи върху черупката на костенурката.

Момо клекна и точно пред носа си видя върху малката врата една табелчица със следния надпис:

МАЙСТОР СЕКУНДУС МИНУТУС ХОРА

Момо дълбоко пое дъх и после решително натисна малката дръжка. Когато вратичката се отвори, отвътре се чу някакво многогласно музикално тиктакане, почукване, прозвънване и ехтене. Детето прекрачи след костенурката и малката врата зад тях се затвори.

(11)

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

КОГАТО ЛОШИТЕ НАПРАВЯТ ОТ ЛОШОТО НАЙ-ДОБРОТО...

Сред пепелносивата светлина на безкрайни коридори и коридорчета се стрелкаха агентите на времеспестовната каса и възбудено си шепнеха последната новина: всички господа от президиума са се събрали на извънредно заседание!

Това можеше да означава единствено, че е налице най-голяма опасност, заключиха едни. Други обаче казаха, че означава само нови, неподозирани възможности за времепечеленето.

В голямата заседателна зала провеждаха съвещание сивите господа от президиума, седнали един до друг на една едва ли не безкрайна заседателна маса. Всеки от тях държеше до себе си своята оловносива чанта и пушеше непрестанно своята малка сива пура. Само кръглите бомбета бяха свалили от главите си и можеше да се види, че те всички са с лъскави плешивини.

Настроението у всички — доколкото при такива господа изобщо може да се говори за нещо като настроение — беше потиснато.

В края на дългата маса се изправи председателстващият. Шептенето секна и две безкрайни редици от сиви лица се обърнаха към него.

— Господа — започна той, — положението ни е сериозно. Виждам се принуден незабавно да ви известя за горчивите, но реални факти.

При преследване на момиченцето Момо ние включихме почти всички агенти, които имахме на разположение. Преследването трая шест часа, тридесет минути и осем секунди. Всички участвали агенти трябват неизбежно да занемарят собствената си цел на съществуване, а именно — набавянето на време. Към тази загуба се прибавя и времето, изразходвано по време на търсенето от нашите агенти. От тези два дефицита се получава загуба на време, която според точни изчисления е равна на тримилардаседмстотинтридесети-осеммилионадвестапетдесетидеветхилядисточетиринадесет секунди. Господа, изгубеното време е повече от цял един човешки живот! Излишно е да обяснявам тепърва какво означава това за нас.

Той направи пауза и с широк жест посочи към една огромна стоманена врата в стената, с многобройни ключалки и секретни брави, която се намираше в предната част на залата.

— Нашите времехранилища, господа — извика той, повишавайки глас, — не са неизчерпаеми. Поне преследването да беше сполучило! Но става дума изцяло за напразно загубено време! Момиченцето Момо ни избяга. Господа, подобно нещо втори път просто не бива да се случва. Аз най-решително ще се противопоставя за в бъдеще на всяко такова начинание — с толкова големи размери и толкова скъпо. Трябва да пестим, господа, а не да разхищаваме! Тъй че ви моля всички бъдещи планове да се съобразяват с това. Повече нямам какво да кажа, благодаря.

Той седна и изпусна големи кълба дим. По редовете премина оживено шептене.

Ето че се изправи втори господин в другия край на дългата маса и всички лица се обърнаха към него.

— Господа — започна той, — благото на нашата времеспестовна каса ни е еднакво скъпо. Но ми се струва напълно излишно да се обезпокояваме от този случай и да го превръщаме в катастрофа. Най-малкото този случай е такъв. Всички знаем, че времехранилищата ни крият в себе си такива огромни запаси, че дори една много по-голяма загуба от преживяната не би могла сериозно да ни заплаши. Какво е за нас вече един човешки живот? Наистина просто дреболия!

Въпреки туй напълно съм съгласен с нашия уважаван председател, че подобно нещо не бива да се повтаря. Но случай като този с момиченцето Момо наистина е неповторим. Досега не ни се е случвало подобно нещо и е съвсем невероятно да се случи още един път.

В края на краищата господин председателят с право ни укори, че момиченцето Момо ни се е изплъзнало. Но нима ние искахме нещо друго, освен да обезвредим това дете? Ето че напълно постигнахме желанието си! Момиченцето е изчезнало, избягало е извън границите на времето. Ние се освободихме от него. Мисля, че можем да бъдем доволни от този резултат.

Говорещият седна, самодоволно усмихнат. От няколко страни се чу леко ръкопляскане.

Но ето че в средата на дългата маса се изправи трети господин.

— Ще бъда кратък — обясни той със свито лице. — Смятам успокояващите думи, които току-що чухме, за безотговорни. Това дете не е обикновено дете. Ние всички знаем, че то разполага с възможности, които могат да бъдат изключително опасни за нас и нашето дело. А обстоятелството, че целият досегашен случай е уникален, все още не е доказателство, че няма да се повтори. Бдителността е задължителна! И не бива да се успокояваме, преди това дете действително да е в наша власт. Само така ще бъдем сигурни, че то никога вече няма да ни попречи. Както е могло да напусне обсега на времето, така може и всеки миг да се върне. И то ще се върне!

Той седна. Другите господа от президиума снишиха чинно глави.

— Господа — взе думата един четвърти господин, който седеше точно срещу говорилия трети, — моля за извинение, но съм длъжен да го кажа съвсем ясно: ние постоянно заобикаляме истината. Трябва да погледнем фактите в очите и да видим, че в този случай се е намесила някаква чужда сила. Аз точно изчислих всички възможности. Вероятността едно човешко същество живо и със собствени сили да напусне обсега на времето е равна точно на едно към четиридесет и два милиона. С други думи е практически изключена.

Сред редиците на президиума премина развълнуван шепот.

— Всичко говори в полза на това — продължи говорещият, след като шепотът стихна, — че на момиченцето е било помогнато да се изплъзне от ръцете ни. Вие всички знаете кого имам предвид. Става дума за онзи тъй наречен майстор Хора.

При произнасянето на това име повечето от сивите господа трепнаха като ударени, други скочиха на крака и размахвайки бурно ръце, взеха да се надвикват един друг.

— Моля, господа — извика четвъртият с широко разтворени ръце, — настоятелно ви моля да се овладеете. Знам много добре, както и вие самите, че споменаваното на това име, е, хайде, нека се изразим така, не е съвсем уместно. На мене самия ми струва усилия. Но нека да бъдем на ясно, трябва да бъдем на ясно! Когато онзи — Въпросния — е помогнал на момиченцето Момо, той е имал своите основания. А тези основания са ясни като на длан — те са насочени срещу нас. Накратко, господа, трябва да очакваме, че онзи — Въпросния — не само ще изпрати обратно детето, но и на всичкото отгоре ще го въоръжи срещу нас. Тогава то ще се превърне за нас в смъртна опасност. Следователно ние не само трябва да сме готови да пожертваме времето на един човешки живот още веднъж или многократно повече време — не, господа, ние трябва, ако се наложи, да вложим, всичко, повтарям — всичко! Понеже в случая всяко пестене ще ни излезе дяволски скъпо. Мисля, че разбирате какво имам предвид.

Вълнението сред сивите господа се усили, всички говореха един през друг. Един пети господин скочи от своя стол и яростно заръкомах:

— Тишина, тишина! — извика той. — Преговорившият се ограничи за съжаление само със загатването на възможните катастрофални последици. Но навярно той самият не знае как да постъпим! Казва, че трябва да сме готови на всякаква жертва — е добре! Трябва да сме решени на всичко — добре! Не трябва да подхождаме пестеливо към нашите припаси — добре! Но всичко това са само празни приказки! Той би трябвало да ни каже какво в действителност бихме могли да направим. Никой от нас не знае с какво онзи, Въпросния, може да въоръжи момиченцето Момо срещу нас! Ще бъдем изправени срещу една напълно неизвестна опасност. Ето, това е проблемът, който трябва да разрешим!

Шумът в залата се усили до врява. Всички крещяха. Някои удряха с юмруци по масата, други, обхванати от паника, бяха закрили лица с ръцете си.

Един шести господин с мъка успя да вземе думата.

— Но, господа — успокояващо каза той, вдворявайки тишина, — но, господа, искам да ви помоля да запазите хладнокръвие. Това сега е най-важното. Нека спокойно предположим, че момиченцето Момо, независимо как въоръжено, се върне от онзи, Въпросния. В такъв случай не е необходимо непременно нашето лично участие в борбата. Ние не сме особено добре пригодени за подобна среща, както вече нагледно ни показва тъжната участ на нашия междувременен стопил се агент № БЛВ/553/ц/. Но това изобщо не е и необходимо! Имаме достатъчно помагачи сред хората! Ако успеем да ги включим по незабележим и умел начин, господа, бихме могли, без да се появяваме, да премахнем от света момиченцето Момо и свързаната с него опасност. Подобен подход ще ни спести време, ще е безопасен и без съмнение действен.

Облекчение премина през множеството от президиума. Предложението се хареса па всички. И навярно веднага щеше да бъде прието, ако от горния край на масата не бе поискал думата седми господин.

— Господа — започна той, — ние продължаваме да размишляваме над въпроса как да се освободим от момиченцето Момо. Искате да признаем, че към това ни тласка единствено страхът. Но страхът е лош съветник, господа. И на мен всъщност ми се струва, че оставяме да ни се изплъзне един голям, да, един уникален случай. Една поговорка казва: с този, когото не можеш да победиш, трябва да се сприятелиш. Тъй че защо да не опитаме да привлечем Момо на наша страна?

— Чуйте, чуйте! — извикаха няколко гласа. — Обяснете ни го по-точно!

— Всичко е ясно като на длан — продължи говорещият. — Това дете наистина е намерило пътя към Въпросния, пътя, който ние от самото начало напразно търсим! Детето навярно по всяко време отново ще може да се оправи и да ни покаже този път! Тогава ние ще влезем в преговори с Въпросния. Сигурен съм, че бързо ще се справим с него. И дори в началото да не стигнем до никакъв резултат, ние няма да имаме нужда постоянно и с усилия да си набавяме часове, минути и секунди, не, ние наведнъж, ще подчиним цялото време на всички хора! А който притежава времето на хората, той има неограничена власт! Господа, помислете си, че постигнем целта си! И затова би могло да ни помогне момиченцето Момо, което всички вие искате да отстраните!

В залата бе настъпила мъртвешка тишина.

— Но вие знаете — извика някой, — че не можем да излъжем момиченцето Момо! Спомнете си агента № БЛВ/553/ц! Всекиго от нас ще сполети същата съдба!

— Та кой говори за лъжи? — отвърна говорещият. — Ние открито ще споделим с нея нашия план.

— Но тогава — извика друг, като махаше с ръце — тя никога няма да се съгласи! Това е съвсем немислимо!

— Не бих бил толкова сигурен в това, скъпи мои — намеси се сега девети господин в споровете. — Ние просто ще трябва само да ѝ предложим нещо, което да я изкуши. Например си мисля да ѝ обещаем толкова време, колкото тя поиска...

— Обещание — извика другият, — което ние естествено няма да спазим.

— Естествено, че ще спазим — отговори деветият и ледено се усмихна, — защото, ако не бъдем искрени с нея, тя ще усети.

— Не, не — извика председателят и удари с пестник по масата, — такова нещо не мога да понеса! Ако ние действително ѝ дадем толкова време, колкото тя иска, това би ни струвало цяло състояние!

— Едва ли толкова много — успокои го говорещият. — Колко може да употреби едно-единствено дете! Естествено, ще бъде една постоянна малка загуба, но помислете си какво ще получим в замяна! Времето на всички хора! Малкото, което Момо би могла да употреби, го внасям като разходи по сметката за разноски. Помислете за огромните предимства, господа!

Говорещият седна и всички се замислиха над предимствата.

— Въпреки това — каза най-накрая шестият, — това не е възможно.

— Как така?

— По простата причина, че момиченцето Момо за съжаление и така и така вече си има толкова време, колкото си иска. Безсмислено е да я подкупваме с нещо, което тя притежава в изобилие.

— Тогава първо ще трябва да ѝ го отнемем — отвърна деветият.

— Ах, скъпи мои — каза председателят уморено, — ние се въртим в кръг. Та ние не можем да се доберем до детето. Това е въпросът.

Въздишка на разочарование премина по дългата редица на президиума.

— Искам да направя едно предложение — обади се десети господин, — разрешавате ли ми?

— Имате думата — каза председателят. Господинът направи малък поклон към председателя и продължи:

— Момиченцето е зависимо от своите приятели. Обича да подарява времето си на другите. Но нека размислим какво би станало с нея, ако вече не съществува никой,

с когото тя да дели своето време? Тъй като момиченцето няма драговошно да подкрепи плановете ни, нека ние просто се обърнем към нейните приятели.

Той извади от чантата си заповед и я разтвори:

— Става дума преди всичко за Бепо Уличния метач и за някакъв си Гиги Екскурзовода. Тук имам и един по-дълъг списък на деца, които редовно я търсят. Вие виждате, господо, задачата не е сложна! Само ще отдалечим от нея всички тези лица и тя повече няма да може да се свързва с тях. Тогава бедната малка Момо ще бъде напълно самотна. И какво значение ще има за нея многото време, което ще притежава? Ще ѝ бъде само бreme, да, дори проклетие! Рано или късно няма да може да го понесе. И тогава, господо, ние ще се появим и ще поставим нашите условия. Аз залагам хиляда години срещу една десета от секундата, че тя, само и само да възвърне приятелите си, ще ни поведе по познатия за нея път.

Сивите господо, които вече унило гледаха надолу, вдигнаха глави. Триумфираща усмивка, тънка като бръснач, се появи върху устните им. Те изръкопляскаха и шумът прокътна по безкрайните коридори и коридорчета като ехо от каменна лавина.

(12)

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

МОМО ОТИВА ТАМ, ОТКЪДЕТО ИДВА ВРЕМЕТО

Момо стоеше сред най-голямата зала, която бе виждала някога. Залата беше по-голяма и от най-огромната църква, и от най-просторната гара. Мощни колони подпираха някакъв таван, който по-скоро се усещаше, отколкото се виждаше високо горе в полумрака. Златната светлина, струяща сред това неизмеримо пространство, идваше от безброй свещи, поставени навсякъде, и техните пламъци горяха така неподвижно, сякаш бяха нарисувани с блестящи бои и нямаха нужда да разтопяват восъка, за да горят.

Хилядократното тиктакане, почукване, прозвъняване и ехтене, дочуто от Момо при влизането ѝ, идваше от безброй часовници с всякаква форма и големина. Те стояха върху дълги маси, в стъклени витрини, върху златни стенни конзоли и по безкрайни лавици.

Имаше мънички, украсени със скъпоценни камъни джобни часовници, обикновени алуминиеви будилници, пясъчни часовници, часовници-латерни с танцуващи куклички отгоре слънчеви часовници, часовници от дърво и часовници от камък, стъклени часовници и часовници, движени от падаща водна струя. А по стените висяха всички видове часовници с кукувици, както и други часовници с тежести и люлеещи се махала, някои от които вървяха бавно и тържествено, и други, чиито мънички махала неуморно се мятаха нагоре и надолу. На височина на първия етаж цялата зала бе опасана от коридор, към който водеше извита стълба. Още по-високо горе се намираше втори коридор, след това още един и още един. И навсякъде висяха или стояха часовници. Имаше и топчести часовници, измерващи световното време, които показваха времето на всяка точка от планетата, както и малки и големи планетариуми със слънце, луна и звезди. В средата на залата се издигаше цяла гора от стоящи часовници, една часовникова гора, така да се каже, като се започне от обикновените стайни часовници и се стигне до истинските градски часовници.

Но шумът, който причиняваха, не бе неприятен, а равномерно. бръмчащо шумолене като шумоленето на лятна гора.

Момо обикаляше и с широко отворени очи разглеждаше всички тези чудатости. Тъкмо бе застанала пред една богато украсена латерничка с часовник, върху която две мънички фигури, жена и мъж, си подаваха един друг ръце за танц. И тя понечи лекичко да го побутне с пръст, за да види дали ще се поместят, когато внезапно чу един приятен глас:

А, ти отново си тук, Касиопея? Не ми ли доведе малката Момо?

Детето се завъртя и видя пред себе си насред пътеката между часовниците един изискан стар господин със сребърнобяла коса, който се наведе и загледа костенурката на пода. Мъжът носеше дълго, извезано със злато сако, панталони до колената от синя коприна, бели чорапи и обувки с големи златни закопчалки. От сакото на китките и на врата се подаваше дантела, а сребърнобялата му коса бе привързана на тила в мъничка плитка. Момо още никога не беше виждала подобни одежди, но някой друг, малко по-добре осведомен от нея, моментално щеше да разбере, че това бе мода от преди двеста години.

— Какво казваш? — продължи старият господин, все още наведен към костенурката. — Тя тука ли е? Къде се намира?

Той извади едни малки очила, подобни на тези, които носеше Бепо, само че от злато, и изпитателно се огледа.

— Тук съм — извика Момо.

Старият господин се отправи към нея с радостна усмивка и протегнати ръце. И на Момо ѝ се стори, че с всяка крачка той изглежда все по-млад и по-млад. Когато накрая се изправи пред нея, хвана я за ръцете и сърдечно ги разтърси, на вид изглеждаше точно толкова голям, колкото и самата Момо.

— Добре дошла! — извика той със задоволство. — Бъди добре дошла в Къщата-никъде. И позволи ми, Момо, да ти представя. Аз съм майстор Хора — Секундус Минутус Хора.

— Ти наистина ли ме очакваше? — попита Момо изненадана.

— Разбира се! Аз лично ти изпратих моята костенурка Касиопея, за да те вземе.

Той извади един плосък, покрит с диаманти джобен часовник от жилетката си и отхлупи капачето му.

— Ти дори си пристигнала необичайно точно — установи той с усмивка и ѝ показва часовника.

Момо видя, че върху циферблата нямаше нито стрелки нито цифри, а само две нежни, нежни спирали, разположени една над друга, но в противоположни посоки, които бавно се въртяха. Там, където линиите се пресичаха, понякога проблясваха дребни точки.

— Това — каза майстор Хора, — е часовник на звездните часове. Показва с голяма точност редките звездни часове и тъкмо в този момент започна един такъв час.

— Какво е това звезден час? — попита Момо.

— Ето какво: понякога в движението на света има особени мигове — обясни майстор Хора, — когато се установява, че всички неща и същества, чак до най-отдалечените звезди, си въздействат едно на друго по неповторим начин, тъй че може да се случи нещо, което нито преди, нито след това би било възможно. За съжаление по-голямата част от хората не знаят да ги използват и така звездните часове незабелязано преминават. Но когато се намери някой, който да ги разпознава, се случват големи неща по света.

— Навярно — каза Момо — човек трябва да има за тях и един такъв часовник.

Смеейки се, майстор Хора поклати глава.

— Само часовникът на никого няма да помогне. Човек би трябвало и да ги разпознава.

Той пак затвори часовника и го сложи в джоба на жилетката си.

Когато видя учудения поглед на Момо, с който тя разглеждаше облеклото му, той внимателно се огледа целия до долу, сбърчи чело и каза:

— О, аз като че ли мъничко съм позакъснял, в модата, разбира се. Какво невнимание от моя страна! Веднага ще поправа грешката си!

Щракна с пръсти и след секунда вече стоеше пред нея в редингот с висока твърда яка.

— Така по-добре ли е? — попита той колебливо.

Но когато зърна истински учуденото лице на Момо, веднага побърза да продължи:

— Ама, разбира се, че не, къде ми е акълът!

И той щракна с пръсти няколко пъти и в миг се облече с дрехи, които нито Момо, нито някой друг някога беше виждал, тъй като беше модата, която щеше да се носи едва след сто години.

— Отново ли не е това? — осведоми се той от Момо. — Ех, трябва да открия! Почакай, ще се опитам още веднъж.

И той за трети път щракна с пръсти и ето че най-после застана пред детето с обикновен костюм, такъв, какъвто се носи днес.

— Така е добре, нали? — попита той и намигна на Момо. — Надявам се, Момо, че не съм те уплашил. Беше само малка шега от моя страна. Но може би за начало да те поканя на масата, скъпо момиче. Закуската е готова. Изминала си дълъг път и се надявам да ти е сладко.

Хвана я за ръката и я заведе сред часовниковата гора. Костенурката ги последва, като мъничко поизостана. Пътечката лъкатушеше наляво и надясно като в лабиринт и най-накрая

ги отведе до малко помещение, чиито стени се образуваха от гърбовете на няколко огромни часовникови кутии. В един ъгъл стоеше масичка с извити крака, както и мъничко канапе с подходящи тапицирани столове. Всичко тук бе осветено от златната светлина на неподвижните пламъци от свещите. Върху масичката имаше широка златна кана, две мънички чаши с чинийки, лъжички и ножове — всичко от чисто злато. В кошничката до тях имаше златисто препечени, хрупкащи кифли, в една купичка се виждаше златистожълто масло, в друга — мед, който също изглеждаше като течено злато. Майстор Хора наля от широката кана шоколад в двете чаши и каза с подканващ жест:

— Заповядай, мое малко гостенче, хубавичко си хапни!

Момо не се остави да ѝ повторят. За пръв път научи, че има шоколад, който се пие. Също и белите кифлички, намазани с масло и мед, принадлежаха към най-големите рядкости в живота ѝ. А така сладко, както тук, още никога не си беше похапвала. Първоначално беше изцяло заета със закуската и се хранеше с издути бузи, без да мисли за каквото и да било друго. Странно, но това ядене прогони всякаква умора от нея и тя се почувствува свежа и бодра, макар цялата нощ да не бе мигнала нито секунда. И колкото повече ядеше, толкова по-сладко ѝ беше. Струваше ѝ се, че може да продължи да яде така дни наред.

Майстор Хора радостно я наблюдаваше и беше достатъчно тактичен, за да не я смуцава с разговори още в самото начало. Беше му ясно, че гладът, който неговото гостенче трябваше да засища, бе глад, трупан много години. И може би това беше причината той да изглежда все по-стар и по-стар, докато отново се превърна в мъж с побеляла коса. Когато забеляза, че Момо не умее съвсем добре да си служи с ножа, намаза хлебчетата и ги сложи в чинията. Самият той ядеше малко, тъй да се каже само за компания.

Но въпреки това Момо се насити накрая. И докато пиеше шоколада си, тя изпитателно започна да оглежда над ръба на златната чаша домакина и да размишлява кой и какъв е той. Че не е съвсем обикновен, естествено, бе забелязала, но досега не беше разбрала нищо друго, освен името му.

— Защо — попита тя и постави чашката,— ти накара костенурката да ме доведе тук?

— За да те защитят от сивите господа — отговори Майстор Хора сериозно. — Те те търсят навсякъде и само тук, при мене, си на сигурно място.

— Нима искат да ми направят нещо? — запита уплашено Момо.

— Да, мое дете — въздъхна майстор Хора, — би могло да се каже така.

— Защо? — попита Момо.

— Страхуват се от тебе — обясни майстор Хора, — понеже си им причинила най-лошото, което може да им се причини.

— Аз нищо не съм направила — каза Момо.

— Не е вярно. Принудила си един от тях да се издаде. И си разказала после на своите приятели. Дори сте искали да разкажете истината за сивите господа на всички хора. Как мислиш, това не е ли достатъчно, за да те обявят за свой смъртен враг?

— Но ние преминахме през самия град, костенурката и аз -каза Момо, — ако ме бяха търсили навсякъде, можеха лесно да ме хванат. Освен това вървахме съвсем бавно.

Майстор Хора взе костенурката, която пак бе седнала до краката му, в скута си и я помилва по врата.

— Как мислиш, Касиопея — попита той усмихнато, — можеха ли да те хванат?

Върху гърба на костенурката се появиха следните букви: „НИКОГА!“ и заблещукаха толкова весело, сякаш се чуваше и тихичък смях.

— Касиопея — обясни майстор Хора — може всъщност да предвижда донякъде бъдещето. Не много, но около половин час напред.

„ТОЧНО!“ — се появи върху гърба на костенурката.

— Моля за извинение — поправи се майстор Хора, — точно половин час. Тя предварително със сигурност знае какво ще се случи през следващия половин час. Естествено, че знае например и дали ще срещне сивите господа или не.

— Ах — учуди се Момо, — та това е толкова практично! И след като предварително знае, че там и там ще срещне сивите господа, тя просто ще избере някой друг път.

— Не — отвърна майстор Хора, — за съжаление работата не толкова проста. Тя не може да измени това, което знае предварително, защото знае само онова, което в действителност ще се случи. Следователно, като знае, че там и там ще срещне сивите господа, тя наистина ще ги срещне. Нищо не може да направи срещу това.

— Не разбирам съвсем — каза Момо малко разочаровано, -тогава, няма никаква полза да знаеш нещо предварително.

— Понякога има обаче — отговори майстор Хора, — в твоя случай например тя знаеше, че ще върви по този и този път и че няма да срещне сивите господа. Това все пак си струва, не намираш ли?

Момо замълча. Мислите ѝ се бяха оплели като объркано кълбо прежда.

— Но нека се върнем отново към теб и твоите приятели -продължи майстор Хора,— Искам да ти направя един комплимент. Вашите плакати и надписи изключително много ми харесаха.

— Ти чете ли ги? — зарадва се Момо.

— Всичките — отговори майстор Хора, — дума по дума!

— За съжаление — каза Момо, — изглежда никой друг не ги е прочел.

Майстор Хора кимна съчувствено.

— Да, за съжаление. Сивите господа се погрижиха за това.

— Ти добре ли ги познаваш? — попита Момо.

Майстор Хора пак кимна и въздъхна:

— Аз ги познавам и те ме познават.

— На Момо този отговор не ѝ стана съвсем ясен.

— Ти често ли си бил при тях?

— Не, още никога. Аз никога не напускам Къщата-никъде.

— А сивите господа, те посещават ли те понякога?

Майстор Хора се усмихна.

— Не се тревожи, мъничка Момо. Тук не могат да дойдат. Дори и да знаеха пътя до Уличката-никога. Но те не го знаят.

Момо размисли за миг. Обяснението на майстор Хора наистина я успокои, но ѝ се искаше да научи нещо повече за самия него.

— Откъде знаеш всичко това — започна тя отново, — за нашите плакати и за сивите господа?

— Аз постоянно ги наблюдавам, както и всичко, свързано с тях — обясни майстор Хора. — Така например аз наблюдавах тебе и твоите приятели.

— Но нали никога не напускаш къщата?

— Не е и необходимо — каза майстор Хора, като видимо се подмлади, — аз имам моите всевиждащи очила.

Той свали малките си златни очила и ги подаде на Момо.

— Искаш ли да погледнеш през тях?

Момо си ги сложи, позамижа, извъртя очи и каза:

— Изобщо нищо не мога да различа.

Тя виждаше само една вихрушка от разлети багри, светлини и сенки. Дори ѝ се зави свят.

— Да — чу тя гласа на майстор Хора, — в началото е така с всеки. Не е съвсем просто да се гледа с всевиждащите очила. Но веднага ще свикнеш.

Той стана, пристъпи зад стола на Момо и леко положи двете си ръце върху рамките на очилата, закрепени на носа на Момо. Картината веднага се проясни.

Отначало Момо видя група сиви господа с три коли в края на онзи градски квартал със странната светлина. Те тъкмо бутаха обратно колите си.

После погледна далече напред и забеляза друга група по улиците на града, които ръкомахаха и говореха един с друг и изглежда си предаваха някакво послание.

— Говорят за тебе — обясни майстор Хора, — не могат да повярват, че си им избягала.

— Защо всъщност са толкова сиви в лицата? — поиска м разбере Момо, като продължи да гледа през очилата.

— Тъй като водят началото си от нещо мъртво — отговори майстор Хора. — Нали знаеш, че съществуват благодарение на времето на човешкия живот. Но това време буквално умира, откъснато от същинските си притежатели. Понеже всеки човек има своето време. И само докато то действително си е негово, то продължава да живее.

— Следователно сивите господа изобщо не са хора?

— Не, те само са приели човешки образ.

— Но какво са тогава?

— В действителност са нищо.

— И откъде идват?

— Появяват се, защото хората им дават възможност да се появят. Това вече е достатъчно, за да ги има. Хората им дават и възможността те да ги ръководят. Това също е достатъчно за тяхното съществуване.

— А ако нямат възможност повече да крадат време?

— Тогава те отново ще се върнат в нищото, откъдето са и дошли.

Майстор Хора взе очилата от Момо и ги пхна в джоба си.

— Но за съжаление — продължи той след известно време, — те вече имат много помощници сред хората. Това е лошото.

— Аз — каза решително Момо — няма да позволя на никого да ми вземе времето!

— Да се надяваме — отговори майстор Хора. — Ела, Момо, искам да ти покажа колекцията си.

Сега той изведнъж отново заприлича на стар човек.

Хвана Момо за ръка и я изведе навън в голямата зала.

Там ѝ показа различни часовници, задвижи часовникови механизми, показа ѝ планетариуми и от радостта, която неговата малка гостенка проявяваше при вида на всички тези странни неща, той отново постепенно се подмлади.

— Ти всъщност обичаш ли гатанки? — попита я между другото, докато продължаваха да вървят.

— О, да, с голямо удоволствие решавам гатанки — отговори Момо. — Знаеш ли някоя?

— Да — каза майстор Хора и усмихнато погледна Момо, — но е много трудна. Малцина могат да я решат.

— Не е лошо — каза Момо, — ще я запомня и после ще я кажа на моите приятели.

— Любопитен съм — отвърна майстор Хора — дали ще я разрешиш. Слушай добре:

*Трима братя вкъщи заедно живеят,
те пред теб различни образи люлеят,
но решиш ли да ги различиш,
тогава всеки като другите веднага става.*

Първият го няма, тръгнал отдалече.

Вторият го няма, той излезе вече.

*Третият е тук, най-малкият сред трима,
двамата без него няма да ги има.*

*Третият ще съществува в тази къща,
ако първият във втори се превръща.*

*Щом поискаш да го видиш, виждаш само
винаги един от другите там двама!*

Може би един са всъщност тези трима?

Или само двама? И дали ги има?

*Ако ти, дете, им кажеш имената,
ще отгатнеш кой царува над страната
им — отново те са трима, толкоз славни —
те са царството! И в него те са равни.*

Майстор Хора погледна Момо и окуражително кимна. Тя бе слушала внимателно. Имаше отлична памет и бавно повтори гатанката дума по дума.

— Ох!— въздъхна тя. — Наистина е много трудна. Нямам представа какво би могло да бъде. Въобще не знам откъде да започна.

Момо още веднъж промърмори цялата гатанка. След това поклати глава.

— Не мога да я реша — призна си тя. Междувременно костенурката ги беше настигнала. Седеше до майстор Хора и внимателно гледаше Момо.

— Е, Касиопея — каза майстор Хора, — ти нали знаеш всичко половин час предварително. Момо ще реши ли гатанката?

„ЩЕ Я РЕШИ!“ — се появи върху черупката на костенурката.

— Виждаш ли! — каза майстор Хора, обърнат към Момо. — Ще я решиш. Касиопея никога не бърка.

Момо сбърчи чело и отново започна напрегнато да мисли. Какви бяха тия трима братя, които живеяха в една къща? Че не ставаше дума за хора беше ясно. В гатанките братята се оказваха винаги или ябълкови семки, или зъби, или нещо подобно, във всеки случай нещо от този род. Но тук се говорете за трима братя, които по някакъв начин се превръщаха един в друг. Какво беше това, което се превръща едно в друго. Момо се огледа. Там например стоят свещите с неподвижните пламъчета. Восъкът

чрез пламъка се превръща в светлина. Да, това са трима братя. Но въпреки туй не излиза, тъй като и тримата са тук. А двама от тях не трябваше да бъдат тук. Следователно беше нещо като цвят, плод и семе. Да, наистина вече много съвпада. Семето е най-малко от трите. И когато то е тук, другите двама ги няма. А без него другите двама нима да ги има. Но въпреки това не е! Защото едно семе може много добре да се разгледа. А се каза, че ако човек реши да погледне най-малкия от тримата, той винаги вижда един от другите братя.

Мислите на Момо кръжаха във всички посоки. Все не набираше никаква следа, по която да се придвижи напред. Но Касиопея беше казала, че тя ще намери решението. Тъй че още един път започна да си шепне думите на гатанката от самото начало.

И когато стигна мястото: „Първият го няма, тръгнал отдалече“, видя, че костенурката ѝ намигна. Върху гърба ѝ се появи думите: „ТОВА, КОЕТО АЗ ЗНАЯ!“ и веднага пак изчезна.

— Мирувай, Касиопея! — каза хитро майстор Хора, без да гледа. — Не подсказвай! Момо може съвсем самичка !

Момо естествено бе видяла думите на гърба на костенурката и започна да си мисли какъв ли е техният смисъл. Какво беше това, което Касиопея знаеше? Тя знаеше, че Момо ще разреши гатанката. Но това нямаше смисъл.

Тъй че какво знаеше всъщност? Тя винаги знаеше това, което щеше да се случи. Тя знаеше.

— Бъдещето! — извика високо Момо. — „Първият го няма, тръгнал отдалече“ — това е бъдещето!

Майстор Хора кимна с глава.

— А вторият — продължи Момо, — „вторият го няма, той излезе вече“ — това тогава е миналото!

Майстор Хора отново кимна и зарадван се усмихна.

— Но сега — каза дълбокомислено Момо, — сега става вече трудно. Кой е третият? „Третият е тук, най-малкият сред трима, двамата без него няма да ги има.“ И той е единственият, който е тук.

Тя размисли и внезапно извика:

— Третият, това е сега! Този миг! Миналото са вече изминалите мигове, а бъдещето са тези, които идват. Следователно и двамата нямаше да ги има, ако го нямаше настоящето. Това е вярното!

Бузите на Момо поруменияха от усърдие. Тя продължи:

— Но какво е това сега?

*Третият ще съществува в тази къща,
ако първият във втори се превръща...*

Това означава следователно, че настоящето съществува единствено поради това, че бъдещето се превръща в минало!

Тя изненадано погледна майстор Хора.

— Наистина е така! Още никога не съм мислила за това.

Но в такъв случай мигът всъщност изобщо не съществува, а има само минало и бъдеще, така ли е? Защото например сега, този миг — когато говоря за него, той вече също е минало! Ах, сега разбирам какво означава това:

*Щом поискаш да го видиш, виждаш само
винаги един от другите там двама!*

Сега разбирам и останалото — понеже човек не може да си представи, че съществува само един от тримата братя, а именно или настоящето, или само минало и

бъдеще. Или пък изобщо никой не съществува, тъй като всеки от тях го има само тогава, когато и другите двама съществуват! Всичко в главата ми се обърка!

— Но гатанката още не е свършила — каза майстор Хора. — Кое е това голямо царство, което тримата заедно управляват и което са самите те?

— Момо безпомощно го изглежда. Какво ли означаваше това? Какво всъщност беше минало, настояще и бъдеще, всичко заедно?

Тя се огледа наоколо в огромната зала. Погледът ѝ премина по хилядите часовници и внезапно очите ѝ блеснаха.

— Времето! — извика тя и плесна с ръце. — Да, това е времето! Времето е! — и от удоволствие подскочи няколко пъти.

— А сега ми кажи още каква е тази къща, в която живея тримата братя! — подкани я майстор Хора.

— Това е светът — отговори Момо.

— Браво! — извика майстор Хора и също плесна с ръце. — Моите уважения, Момо! Ти наистина можеш да отгатваш гатанки! Голяма радост ми достави!

— На мене също гатанката ми достави радост — отвърна Момо и тайничко малко се учуди защо майстор Хора така се зарадва, че тя е решила гатанката.

Продължиха да вървят през часовниковата зала и майстор Хора ѝ показва и други редки неща, но в мислите си Момо все още беше при гатанката.

— Кажи ми — попита тя най-после, — какво е всъщност времето?

— Та ти самата тъкмо това отгатна — отговори майстор Хора.

— Не, имам друго предвид — обясни Момо, — самото време, то трябва да е нещо. Нали съществува? Какво представлява всъщност?

— Би било хубаво — каза майстор Хора, — ако сама можеше да си отговориш. Момо се замисли.

— То е тук — промърмори тя след дълго време, потънала в мисли, — това във всеки случай е сигурно. Но човек не може да го пипне. Не може и да го задържи. Може би е нещо подобно на уханието? Но е и нещо, което винаги отминава. Следователно би трябвало да идва отнякъде. Навярно прилича на вятъра? Или не! Сега вече зная! Може би е вид музика, която не се чува, понеже постоянно присъства. Макар да си мисля, че понякога съм я чувала, една съвсем тиха музика.

— Зная — кимна майстор Хора, — именно затова можах и да те повикам при мене.

— Но трябва да съществува нещо друго — каза Момо, продължавайки да следва мисълта си, — музиката всъщност идваше отдалече, но звучеше много дълбоко в мен. Навярно и с времето е така. — Тя объркана замълча и безпомощно добави: — Мисля, че тъй, както се появяват вълните на водата от вятъра. Ах, това всичко, което говоря, навярно са глупости!

— Смятам — каза майстор Хора, — че го каза много добре. И затова искам да ти разкрия една тайна: тук, от Къщата-никъде на Улица-никога тръгва времето на всички хора.

Момо го изглежда със страхопочитание.

— О — каза тя тихо, — ти ли го правиш?

Майстор Хора отново се усмихна,

— Не, мое дете, аз съм само управителят. Мой дълг е само да разпределям на всеки човек времето, което му е отредено.

— Тогава не би ли могъл да направиш тъй — попита Момо, че времекрадците да не крадат повече време от хората?

— Не, това не мога — отвърна майстор Хора, — понеже самите хора си решават какво да правят със своето време. Сами трябва и да си го защищават. Аз мога само да разпределям времето помежду им.

Момо се огледа из залата и попита:

— Затова ли са ти многото часовници? За всеки човек по един, така ли?

— Не, Момо — отвърна майстор Хора, — тези часовници са само любимо мое занимание. Представяват едно съвсем несъвършено копие на това, което всеки човек носи в гърдите си. Защото както имате очи, за да виждате светлината и уши, за да чувате звуците, така имате и сърце, за да усещате времето. И цялото време, което не се усети със сърцето, е загубено тъй както цветовете на дъгата за слепия или песента на птицата за глухия. Но за съжаление има слепи и глухи сърца, които нищо не усещат, макар и да бият.

— А когато сърцето ми някога спре да бие? — попита Момо.

— Тогава — отвърна майстор Хора, — тогава и времето спира за тебе, мое дете. Би могло да се каже, че ти самата се връщаш при времето, при всички твои дни и нощи, месеци и години. Ти преброждаш обратно своя живот, докато стигнеш до голямата кръгла а сребърна порта, през която си минала някога. И отново излизаш през нея.

— И какво има от другата страна?

— Ще бъдеш там, откъдето идва музиката, която ти много тихо чуваш понякога. Но тогава ти ще бъдеш част от нея самата, ще си неин звук.

Той изпитателно погледна Момо.

— Но това навярно все още не можеш да разбереш?

— Напротив — каза Момо тихо, — мисля, че го разбирам.

Тя си спомни за пътя през Уличката-никога, където бе преживяла всичко обратно и попита:

— Ти ли си смъртта?

Майстор Хора се усмихна и помълча малко, преди да отговори.

— Ако хората знаеха какво е смъртта, нямаше повече да се -страхуват от нея, а ако не се страхуваха от нея, никой нямаше да може да им открадне от времето на живота.

— Но тогава това трябва просто да им се каже — предложи Момо.

— Мислиш ли? — попита майстор Хора. — Аз им го казвам с всеки час, който им давам. Но се страхувам, че те въобще не искат да го чуят. Предпочитат да вярват на тези, които ги заплашват. Това също е една гатанка.

— Аз не се страхувам — каза Момо.

Майстор Хора бавно поклати глава. Продължително изгледа Момо и после я запита:

— Искаш ли да видиш откъде идва времето?

— Да — прошепна тя.

— Ще те заведа — каза майстор Хора. — Но на онова място там трябва да се мълчи. Не бива нищо да питаш и нищо да казваш. Обещавах ли ми?

Мамо мълчаливо кимна.

Майстор Хора се наведе към нея, вдигна я и здраво я взе в ръце. Изведнъж той ѝ се стори много голям и неизразимо стар, но не като стар мъж, а като едно прастаро дърво или като скалиста планина. После покри очите ѝ с ръка и тя я почувствува като лек и хладен сняг, който вали по лицето ѝ.

На Момо ѝ се струваше, че те вървят с майстор Хора през един дълъг и тъмен коридор. Но се усещаше защитена и не изпитваше никакъв страх. Отначало мислеше, че чува ударите на собственото си сърце, но после все повече и повече се убеждаваше, че това е в действителност ехото от стъпките на майстор Хора.

Пътят беше дълъг, но най-после майстор Хора пусна Момо на земята. Лицето му се надвеси близо до нейното, изпитателно я погледна и сложи пръст на устните си. После се изправи и отстъпи назад.

Обгърна я златен здрач.

Постепенно Момо осъзна, че се намира под огромен, съвършено кръгъл купол, който ѝ се стори голям като целил небесен свод. И този огромен купол беше от истинско злато.

Високо горе в средата имаше кръгъл отвор, през който се спускаше отвесна колона от светлина върху едно също така кръгло езеро, чиято черна вода лежеше гладка и неподвижна като тъмно огледало.

Непосредствено над водата нещо в колоната от светлина блещукаше като светла звезда. То се движеше с тържествена бавност и Момо разпозна странно махало, което се мятеше над черното огледало напред и назад. Но то не беше закачен < никъде. Люлееше се и беше сякаш без тежест.

Когато звездното махало бавно се приближи до ръба на езерото, от тъмната вода изникна един огромен цвят. И колкото повече се приближаваше махалото, толкова повече цветната пъпка се разтваряше и най-накрая напълно разцъфтя върху водното огледало.

Беше цвят толкова прекрасен, какъвто Момо още никога не бе виждала. Изглежда не се състоеше от нищо друго, освен от светещи багри. Момо дори не бе подозирала, че съществуват подобни цветове. Звездното махало спря за малко над цветето и Момо напълно потъна в гледката, забравяйки всичко около себе си. Самият аромат ѝ се струваше като нещо, към което винаги се беше стремила, без да знае какво е било то всъщност.

Но тогава махалото бавно, бавно се заляля отново назад, И докато постепенно се отдалечаваше, Момо с удивление забеляза, че прекрасният цвят започва да увяхва. Лист по лист се откъсваха и потъваха в тъмните дълбини. Момо така я заболя, сякаш от нея винаги си отиваше нещо невъзвратимо.

Когато махалото стигна до средата на черното езеро, прекрасният цвят напълно беше изчезнал. Същевременно обаче на срещуположната страна започна да се издига една друга пъпка от тъмната вода. И щом махалото се приближи бавно до нея, Момо видя, че това е едно още по-прекрасно цвете, което всеки момент ще разцъфти. Детето заобиколи езерото, за да го разгледа съвсем отблизо.

Цветето беше съвсем различно от предишното. И неговите багри бяха непознати за Момо, но ѝ се стори, че това цвете е още по-богато и по-скъпо. Ухаеше съвсем другояче, с много по-прекрасен аромат и колкото по-дълго Момо го наблюдаваше, толкова по-чудесни подробности откриваше.

Но звездното махало отново зави и красотата изчезна, стопи се и потъна лист по лист в неизмеримите дълбини на черното езеро.

Бавно, бавно се движеше назад махалото към отсрещната страна, но не достигна предишното място, а отиде мъничко по-нататък и там, на крачка от първото място, отново изникна една пъпка и бавно започна да се разтваря.

Този цвят беше най-прекрасният от всички — ѝ се стори на Момо. Беше цвят на цветовете, същинско чудо!

И Момо направо щеше да се разплаче, когато видя, че и това съвършенство започва да увяхва и да потъва в мрачните дълбини. Но си спомни за обещанието, което бе дала пред майстор Хора, и се спотаи.

И на отсрещната страна махалото се бе поместило крачка по-нататък и едно ново цвете изникна от тъмните води.

Постепенно Момо разбра, че всяко ново цвете е съвсем различно от предишните и че цветето, което цъфтеше в момента, ѝ се струваше най-красивото от всички.

Обикаляйки в кръг около езерото, тя наблюдаваше цвят след цвят как цъфтят и наново увяхват. И ѝ се струваше, че никога не ще се умори от гледката на тази игра.

Но постепенно осъзна, че тук става и нещо друго, нещо незабелязано от нея до този момент.

Колоната от светлина, която блестеше в средата на купола, вече не само можеше да се види — Момо започна и да я чува!

В началото се дочу шумолене като от вятър, който вее нейде далече по върховете на дърветата. Но после шумът се усили и заприлича на водопад или на ехтежа на морските вълни, които се разбиват в скалист бряг.

Все по-ясно Момо различаваше, че това бучене се състои от безброй много звуци, които постоянно се пренареждат помежду си, променят се и образуват други хармонии. Музика и същевременно нещо съвсем друго. И внезапно Момо я позна: това беше музиката, която тя понякога тихо и сякаш отдалече дочуваше, заслушана в тишината под искрящото звездно небе.

Но звуците ставаха все по-ясни и блестящи. Момо си помисли, че именно тази звучаща светлина извиква на живот всяко едно от цветята с най-различни, редки, неповторими багри.

И колкото по-дълго слушаше, толкова по-ясно различаваше отделни гласове. Но това не бяха човешки гласове, а сякаш пееха злато, сребро и всички други метали. После, веднага след тях, се появяваха и съвсем други гласове — гласове от немислими далнини и с неопишуема мощност. Ставаха все по-ясни и по-ясни и Момо започна да различава постепенно и думи — думи на език, който никога не бе чувала и въпреки това разбираше. Слънцето и луната, планетите и всички звезди разкриваха своите истински, своите действителни имена. И всички тези имена разкриваха какво правят и как действат, за да разцъфне всяко едно от тези часове-цветя и после отново да увехне.

И изведнъж Момо разбра, че всички тези думи бяха отправени към нея! Целият свят до най-отдалечените звезди бе обърнал към нея едно-единствено, неизмеримо голямо лице, което я гледаше и ѝ говореше!

И тогава я връхлетя нещо, което беше повече от страх.

В този миг съзря майстор Хора, който мълчаливо ѝ махна с ръка. Спусна се към него и той я взе на ръце, а тя свря лице ѝ гърдите му. Дланите му отново покриха очите ѝ като тиха Снежна покривка, стана тъмно и тихо и Момо се почувствува на сигурно място. Върнаха се по дългия коридор.

Когато отново се озоваха в малката стая между часовниците, той я положи на красивото канапе.

— Майстор Хора.— прошепна Момо,— никога не съм знаела, че времето на хората е — потърси точната дума и не можа да я намери, — е толкова голямо — каза тя най-накрая.

— Това, което ти видя и чу, Момо — отговори майстор Хора, — това не беше времето на всички хора. Това беше само твоето собствено време. Във всеки човек съществува мястото, където ти беше сега. Но да проникне там може само онзи, който се остави да бъде носен от мене. А и с обикновени очи човек не може да го види.

— Но къде бях всъщност?

— В твоето собствено сърце — каза майстор Хора и нежно я погали по сплъстената коса.

— Майстор Хора — прошепна пак Момо, — мога ли да доведа и моите приятели при тебе?

— Не — отговори той, — засега все още не.

— Колко дълго мога да остана при теб?

— Докато пак ти се прииска да видиш приятелите си, детето ми.

— Но позволяваш ли да им разкажа какво казаха звездите?

— Позволявам. Но няма да можеш.

— Защо?

— Защото думите първо ще трябва да пораснат в теб.

— Но аз искам да им разкажа на всички! Искам да им изпея песните на гласовете.

И си мисля, че тогава всичко отново ще бъде наред.

— Ако ти наистина искаш това, Момо, ще трябва да умееш да чакаш.

— Аз умея да чакам.

— Чакането, детето ми, е като посята семчица, която спи в земята в продължение на една слънчева обиколка, преди да покълне. Точно толкова време е необходимо и на думите, за да пораснат в теб. Съгласна ли си?

— Да — прошепна Момо.
— Тогава заспи — каза майстор Хора и я погали по очите, — заспи!
И Момо дълбоко и щастливо пое дъх и заспа.

(III)

ТРЕТА ЧАСТ

ЧАСОВЕТЕ-ЦВЕТА

(13)

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ТАМ ЕДИН ДЕН, А ТУК ЕДНА ГОДИНА

Момо се събуди и отвори очи. Отначало трябваше да мине малко време, за да осъзнае къде е. Пообърка се леко от това, че отново се намираше върху обраслите с трева каменни стъпала на стария амфитеатър. Та не беше ли само преди няколко мига все още в Къщата-никъде при майстор Хора? Как така се озова изведнъж тук?

Беше тъмно и студено. На изток хоризонтът тъкмо бе почнал да се развиелява. Момо потрепери и още повече обгърна тялото си с огромното сако.

Съвсем ясно си спомняше за всичко, което бе преживяла — за нощното пътешествие през големия град след костенурката, за градския квартал със странната светлина и ослепително белите къщи, за Улицата-никога, за залата с безброй много часовници, за шоколада и за кифлите с мед, за всяка отделна дума от разговора ѝ с майстор Хора, както и за гатанката. Но преди всичко си спомняше за преживяването под златния купол. Беше достатъчно само да затвори очи, за да види отново пред себе си невиджаното преди великолепието от багри. В ушите ѝ все още звучаха гласовете на слънцето, луната и звездите и бяха толкова ясни, че дори можеше да изтананика мелодията.

И докато тя си спомняше, в нея се зародиха думи, думи, които наистина изразяваха аромата на цветята и техните невиджани багри! Гласовете от спомена на Момо изговаряха тези думи. Самият спомен обаче — с него бе станало нещо странно! Момо вече не откриваше в себе си само това, което бе видяла и чула, а все повече и повече неща. Като от един неизчерпаем възшебен кладенец възникваха хиляди картини на часовете-цветя. И с всяко цвете прозвучаваха нови думи, които бе само внимателно да се вслуша в себе си, за да може да ги повтори и дори да ги изпее. Те разказваха за тайнствени и чудни неща, но изговореше ли ги, Момо веднага разбираше значението им.

Значи това беше имал предвид майстор Хора, когато ѝ каза, че думите трябва да изникнат в нея!

Или беше само един сън? Нима наистина не се беше случило в действителност?

Но докато Момо размишляваше, тя съзря нещо да лази в кръга. Бе костенурката, която много спокойно търсеше тревички за ядене.

Момо бързо слезе при нея и прекна на земята. Костенурката дигна само за малко глава, изгледа детето със своите прастари черни очи и после спокойно продължи да яде.

— Добро утро, костенурке — каза Момо. Върху гърба ѝ не се появи никакъв отговор.

— Ти ли си тази — попита Момо, — дето днес през нощта ме заведе при майстор Хора?

Отново не последва никакъв отговор. Момо разочаровано въздъхна.

— Жалко — промърмори тя, — значи ти си една обикновена костенурка и не си... Ах, забравих името! Беше толкова хубаво име, но дълго и странно. Преди това никога не бях го чувала.

„КАСИОПЕЯ!“ — се появи изведнъж върху гърба на костенурката със слабо светещи букви. Момо очаровано разчете написаното.

— Да — извика тя и плесна с ръце, — именно това е твоето име! Значи все пак си ти, нали? Костенурката на майстор Хора, нали така?

„А КОЙ ДРУГ?“

— Но защо не ми отговори в самото начало?

„АЗ ЗАКУСВАМ“ — можа да се прочете на гърба ѝ.

— Извинявай! — отвърна Момо. — Не исках да те безпокоя. Исках само да разбера как отново съм дошла тук?

„ТВОЕ ЖЕЛАНИЕ!“ — появи се отговорът.

— Странно — промърмори Момо, — подобно нещо изобщо не мога да си спомня, а ти, Касиопея? Ти защо не остана при майстор Хора, а дойде с мен?

„МОЕ ЖЕЛАНИЕ!“ — заблестя върху черупката.

— Много ти благодаря — каза Момо, — много мило от твоя страна.

„МОЛЯ!“ — заблестя в отговор. И изглежда с това разговорът за костенурката приключи, тъй като тя се заклатушка нататък, за да продължи прекъснатата си закуска.

Момо седна на каменните стъпала и се зарадва при мисълта, че отново пак ще види Бепо, Гиги и децата. Пак се заслуша в музиката, която не преставаше да звучи в сърцето ѝ. И макар да бе съвсем сама и никой да не я слушаше, тя започна да пее все по-силно и по-пламенно мелодиите и думите — с лице, обърнато към изгряващото слънце. И ѝ се струваше, че сякаш този път я слушаха и птичките, и щурците, и дърветата, и дори старите камъни.

Не знаеше, че още дълго няма да има никакви слушатели. Не можеше да знае, че напразно чака своите приятели, че всъщност много дълго е отсъствала и че светът през това време се е променил...

С Гиги Екскурзовода сивите господа се бяха справили сравнително лесно.

Започна се с това, че приблизително преди година, скоро след деня, в който Момо внезапно изчезна безследно, във вестника се появи една голяма статия за Гиги. Бе озаглавена „Последният истински разказвач на истории“. Освен туй се съобщаваше къде и кога човек може да го срещне, сякаш той бе атракция, която не бива да се пропуска.

В отговор на това все по-често в стария амфитеатър идваха хора, които искаха да видят и чуят Гиги. Гиги естествено нямаше нищо против. Разказваше както винаги своите хрумвания в момента, а накрая минаваше с каскета си, който всеки път се пълнеше с все повече и повече монети и банкноти. Скоро бе назначен на работа от едно екскурзоводско бюро, което му изплащаше и допълнителна сума за правото да представя и самия него като забележителност. Екскурзиантите пристигаха с автобуси и не мина много време, и Гиги вече трябваше да спазва един редовен график, за да могат всички, които са платили, да имат възможност да го чуят.

Още тогава Момо започна много да му липсва, нейното отсъствие обезкрили историите му, макар той все още стоически да се съпротивляваше и да не разказваше

една и съща история два пъти, дори и да му предлагаша двойно по-голямо възнаграждение.

Не минаха и няколко месеца и той вече нямаше нужда да се появява в стария амфитеатър и да обикаля с каскета си. Бе привлечен от радиото, а малко по-късно дори от телевизията. Там разказваше три пъти в седмицата своите истории пред милиони зрители и така получаваеше огромни суми пари.

Междувременно вече не живееше близо до стария амфитеатър, а в един съвсем друг квартал на града, там, където живееха всички богати и известни хора. Бе наел голяма и модерна къща, разположена сред добре поддържан парк. И вече не се наричаше Гиги, а Гироламо.

Естествено, отдавна бе спрял да измисля постоянно нови истории, както по-рано. Сега изобщо вече нямаше време за това.

Започна съвсем пресметливо да се отнася с хрумванията си. Понякога само от едно-единствено хрумване правеше пет различни истории.

А когато и това не помогна, за да задоволи растящото търсене, един ден направи нещо, което не биваше да прави: пожертва една от историите, които принадлежаха само на Момо.

Тази история бе погълната също тъй бързо, както и другите, а после веднага забравена. Продължиха да искат още истории. И Гиги, увлечен от темпото, без да мисли, разказа една след друга всички истории, определени само за Момо. И когато разказа и последната, внезапно усети, че душата му е пуста и ограбена и нищо вече не може да измисли.

В страха си, че успехът отново ще го напусне, той започна да преповтаря всички свои истории, само че с други имена и малко попроменени. И учудващото бе, че сякаш никой не забеляза. Във всеки случай това не попречи на търсенето.

И Гиги се хвана за хитростта като удавник за сламка. Вече беше богат и известен, а не беше ли мечтал винаги за това?

Но понякога нощем, когато лежеше в леглото си с копринен юрган, той копнееше за предишния живот заедно с Момо, със стария Бепо и с децата, когато наистина още умееше да разказва.

Ала натам не водеше никакъв път, понеже Момо беше изчезнала. Отначало Гиги направи няколко сериозни опита да я намери, но по-късно вече не му оставаше време. Сега имаше три трудолюбиви секретарки, които сключваха договори вместо него, той им диктуваше историите си и те го рекламираха и определяха всички дати и срокове. Но в разграфения му живот вече никога не можа да бъде вместена дата за търсенето на Момо.

От стария Гиги беше останало съвсем малко. Но един ден той събра това мъничко заедно и реши да осмисли живота си. Та нали беше някой, каза си той, чийто глас имаше тежест и се слушаше от милиони. Кой, ако не той, можеше да каже на хората истината! Искаше да им разкаже за сивите господа! Искаше да им каже, че това не е измислена история, а после щеше да помоли всички слушатели да му помогнат в търсенето на Момо.

Решението взе през една от онези нощи, в които мечтаеше за своите стари приятели. И щом се съмна, той вече седеше на своето голямо писалище, за да направи бележки по взетия план. Но преди да напише и първата дума, телефонът прозвъня. Той вдигна слушалката, наостри слух и замръзна от ужас. Отсреща му проговори един странно беззвучен, тъй да се каже пепелносив глас и едновременно с него той усети в себе си растящ студ, който сякаш идваше от костния му мозък.

— Откажи се! — каза гласът. — Съветваме те за добро.

— Кой е на телефона? — попита Гиги.

— Знаеш много добре — отговори гласът, — едва ли е необходимо да се представяме. Ти наистина досега още не си имал удоволствието лично да се

запознаеш с нас, но вече отдавна ни принадлежиш цял-целеничък. Кажи, нима не знаеше?

— Какво искате от мен?

— Това, което си предприел, не ни харесва. Бъди послушен и се откажи от него, нали ще го направиш?

Гиги събра целия си кураж.

— Не — каза той, — няма да се откажа. Не съм вече малкият, непознатият Гиги Екскурзовода. Сега аз съм знаменитост. Ще видим дали ще си позволите това с мене.

Гласът беззвучно се засмя и внезапно зъбите на Гиги затракаха от студ.

— Ти си никой — каза гласът, — ние те направихме. Ти си една гумена кукла. Ние те надухме. Но ако ни създаваш ядове, отново ще изпуснем въздуха от тебе. Или наистина вярваш, че това, което си сега, дължиш единствено на себе си и на своя незначителен талант?

— Да, вярвам го — отговори Гиги дрезгаво.

— Бедничък, малък Гиги — каза гласът, — ти си и ще си останеш един фантазър. По-рано ти беше принц Гироламо под маската на бедния Гиги. А какво си сега? Бедният Гиги под маската на принц — Гироламо. Въпреки това обаче би трябвало да си ни благодарен, защото в края на краищата ние сме тези, които изпълнихме всички твои мечти.

— Това не е вярно! — започна да заеква Гиги. — Това е лъжа!

— Ах, боже мой! — отвърна гласът и отново беззвучно се засмя. — Точно ти говориш за истина, дето по-рано имаше толкова много красиви изрази кое е лъжа и кое не. Ах, не, бедничък Гиги, не е от полза за тебе да се позоваваш на истината. Ти стана прочут с наша помощ благодарение на твоето льготене. Не можеш да отговаряш за истината. Затова по-добре се откажи!

— Какво направихте с Момо? — прошепна Гиги.

— Не си блъскай красивата, объркана глава над този въпрос! На нея ти вече не можеш да ѝ помогнеш — още по-малко, ако ѝ разкажеш историята за нас. Единственото, което ще постигнеш, е твоят прекрасен успех да изчезне толкова бързо, както е и дошъл. Естествено, сам ще решиш това. Ние не искаме да те спираме да се покажеш герой и по този начин да се провалиш, след като толкова много държиш на това. Но не бива да очакваш от нас и занаят да простираме над теб нашата закриляща ръка, след като си толкова неблагодарен. Не е ли много по-приятно да бъдеш богат и известен?

— Приятно е — отвърна Гиги със сподавен глас.

— Ето, виждаш ли! Следователно ни остави на мира, какво ще кажеш? По-добре и в бъдеще разказвай на хората това, което искат да чуят от тебе!

— Как да го направя? — каза Гиги с усилие. — Сега, след като знам всичко.

— Искам да ти дам един добър съвет: не се взимай толкова на сериозно. Наистина не става дума за тебе. Така погледнато, ти можеш да продължиш да си правиш всичко, както и досега.

— Да — прошепна Гиги и втренчи поглед пред себе си, — така погледнато...

В слушалката нещо изпука, разговорът бе свършил и Гиги затвори телефона. После зарови лице в шепите си върху голямото писалище. Разтресе го беззвучно ридание.

От този ден нататък Гиги изгуби всякакво уважение към себе си. Отказа се от плана си и продължи да живее както досега, но се чувствуваше като лъжец. И наистина беше такъв. По-рано фантазията му го бе водила по трепкащите си пътища и той безгрижно я бе следвал. Сега обаче лъжеше!

Сега се бе превърнал в клоун, в смешник на публиката и го знаеше. Намрази работата си. Историите му ставаха все по-глупашки или сантиментални. Но това не накърни неговия успех, а тъкмо обратното — нарекоха го нов стил и мнозина се

опитваха да му подражават. Стана мода. Но Гиги не се радваше. Той много добре знаеше на кого се дължи това. Нищо не бе спечелил. Беше изгубил всичко.

И продължи да бърза с колата си от уречен час към уречен час, летеше с най-бързите самолети и непрестанно диктуваше на секретарките, вървейки или стоейки, своите стари истории в нови одежди. Беше — така пишеше по всички вестници — „удивително продуктивен“.

Тъй мечтателят Гиги се превърна в Гироламо лъжеца.

Много по-трудно сивите господа можаха да се справят със стария Бепо Уличния метач.

След оная нощ, в която Момо изчезна, той вече винаги, когато му позволише работата, сядаше в стария амфитеатър и чакаше. Грижата и безпокойството му растяха с всеки изминат ден. И когато най-накрая вече не можа да издържа, той реши, въпреки всички основателни доводи, които Гиги беше изложил, да отиде в полицията.

„Все пак е по-добре — каза си той, — да сложат Момо в дом с решетки на прозорците, отколкото да я заловят сивчовците. Ако изобщо още е жива. От такъв дом тя е бягала вече веднъж и пак ще го направи. Дори може би ще ми се удаде да се погрижа изобщо да не попада вътре. Но първо трябва да я намерим.“

Тъй че той отиде до най-близкия полицейски пост, който се намираше в края на града. Известно време се поколеба пред вратата с шапка в ръце, после набра смелост и влезе вътре.

— Какво обичате? — попита полицаят, който тъкмо попълваше някакъв дълг и сложен формуляр.

Бепо помълча за миг, преди да отвърне:

— Изглежда, че се е случило нещо ужасно.

— Така ли? — попита полицаят, като продължи да пише. — За какво всъщност става дума?

— Става дума — отвърна Бепо — за нашата Момо.

— Това дете ли е?

— Да, едно малко момиченце.

— Ваше дете ли е?

— Не — каза Бепо объркано, — всъщност да, но не аз съм бащата.

— Всъщност не, но да! — повтори ядосано полицаят. — Чие дете е в действителност? Кои са родителите му?

— Това никой не знае — отговори Бепо.

— Детето къде е записано?

— Записано ли? — попита Бепо. — Ами мисля, че при нас. Ние всички го познаваме.

— Значи не е записано — установи с въздишка полицаят. — Знаете ли, че подобно нещо е забранено? Докъде ще стигнем така? При кого живее детето?

— При себе си — отговори Бепо, — това означава в стария амфитеатър. Но тя вече не живее там, изчезнала е.

— Момент — каза полицаят, — ако правилно съм разбрал, досега в руината е живяло едно мъничко момиченце на име... как казахте?

— Момо — отговори Бепо. Полицаят започна да записва.

— ... на име Момо. Момо и как по-нататък? Цялото име, моля!

— Момо и нищо повече — каза Бепо.

Полицаят се почеса по брадата и угрижено се вгледа в Бепо.

Не може така, скъпи мой. Аз искам да ви помогна, но така не може да се даде никаква обява. Тогава първо ми кажете как се казвате вие самият.

— Бепо — отвърна Бепо.

— И как по-нататък?

— Бепо Уличния метач.

— Искам да ви знам името, а не професията!

— Това означава и двете — обясни търпеливо Бепо. Полицаят остави писалката и скри лице в ръцете си.

— Боже мой! — промърмори той отчаяно. — Защо тъкмо аз трябваше да имам днес дежурство.

После се изправи, изпъна рамене, окуражително се усмихна на стария мъж и заговори с кротостта на болногледач:

— Имената можем и по-късно да запишем. Сега първо разкажете подред какво всъщност се случи и как се стигна дотам.

— Всичко ли? — попита Бепо колебливо.

— Всичко, което принадлежи към делото — отговори полицаят. — В действителност изобщо нямам никакво време, до обяд трябва да попълня цялата тая камара от формуляри — аз съм на края на силите и на нервите си, но вие спокойно разкажете всичко, което ви тежи на сърцето.

Той се облегна назад и затвори очи с израз на мъченик, който тъкмо в този момент се пече на скалата. А старият Бепо заразказва цялата история по своя чудат и обстоятелствен начин, като започна от появяването на Момо и нейното особено качество и стигна чак до сивите господа върху купчината смет, чийто разговор лично беше чул.

— И в същата нощ — заключи той — Момо изчезна. Полицаят го изгледа с дълъг, изпълнен с печал поглед.

— С други думи — каза той най-накрая, — някога е имало някакво изключително, нереално, мъничко момиченце, чието съществуване не може да се докаже, и това момиченце е отвлечено нанякъде от някакъв вид привидения, които, доколкото е известно, не съществуват. Но и това не е сигурно. И затова да се тревожи полицаята, така ли?

— Да, моля ви — каза Бепо. Полицаят се наведе и грубо извика:

— Дъхнете ми!

Бепо не разбра подканата, вдигна рамене, но после послушно дъхна в лицето на полицая. Той подуши и поклати глава.

— Очевидно не сте пиан..

— Не — промърмори Бепо, почервенял от смущение, — още никога не съм бил.

— Защо тогава ми разказвате всички тези глупости? — попита полицаят. — Нима мислите полицаята за толкова тъпа, че ще повярва на тези врели-некипели?

— Да — отговори доверчиво Бепо.

Сега вече полицаят загуби самообладание. Скочи от стола си и удари с юмрук по дългия и сложен формуляр.

— Това вече минава всяка граница! — извика той с почервеняло лице. — Веднага изчезвайте, защото иначе ще ви арестувам за обида на държавните власти!

Моля за извинение — промърмори Бепо уплашено, — не исках да кажа това. Исках да кажа...

— Вън! — изкрещя полицаят. Бепо се обърна и излезе навън. През следващите дни той се появяваше в различни други полицейски участъци. Сцените, които се разиграваха там, по нищо не се различаваха от първата. Изхвърляха го навън, приятелски го изпращаха в къщи или пък го утешаваха, за да се отърват от него.

Но веднъж Бепо попадна на някакъв по-висш чиновник, чието чувство за хумор бе по-малко от това на неговите колеги. Той с неподвижно лице изслуша цялата история и после студено каза:

— Този старец е луд. Трябва да се установи дали е обществено опасен. Арестувайте го и го отведете в затворническа килия!

В килията Бепо прекара половин ден, след което двама полицаи го натовариха в една кола. Пропътуваха града и го откараха до голяма бяла сграда с решетки на прозорците. Но това не беше затвор или нещо подобно, както си помисли отначало Бепо, а болница за нервноболни.

Тук го прегледаха основно. Професорът и санитарите бяха сърдечни с него, не му се присмиваха и не го ругаеха и като че ли действително се интересуваха от историята, защото постоянно искаха да им я разказва. И макар никога да не му противоречаха, Бепо нямаше чувството, че наистина му вярват. Не можеше съвсем да проумее тяхното поведение, но не го пускаха да си отиде.

Всеки път, когато попитахме кога ще може да си отиде, те му казваха:

— Скоро, но в момента се нуждаем от вас. Трябва да проявите разбиране. Изследванията не са приключили още, но ние напредваме.

И Бепо, който мислеше, че става дума за изследвания относно отсъствието на малката Момо, се въоръжаваше с търпение.

Бяха му дали легло в голяма спалня, където спяха още много други пациенти. Една нощ той се събуди и на слабата светлина на сигналната лампичка видя някакъв човек, който стоеше до леглото му. Отначало забеляза само червената светеща точка на една тлееща пура, но после позна както кръглото бомбе, така и чантата, носени от силуета в тъмното. Разбра, че това бе един от онези сиви господа, страх сви сърцето му и той поиска да повика за помощ.

—Тихо! — каза пепелносивият глас в тъмното. — Натоварен съм да ви направя едно предложение. Слушайте ме внимателно и ми отговорете едва тогава, когато аз ви помоля! Вие вече имате малката възможност да видите колко далеч се разпростира нашата власт. Само от вас зависи дали ще научите повече за това. Вие не можете по никакъв начин да ни навредите, като разказвате тази история за нас на всеки срещнат, но въпреки това не ни е приятно. Между другото вие естествено имате пълно право да предполагате, че вашата малка приятелка Момо е заловена от нас. Но се простете с надеждата, че може да я откриете при нас. Подобно нещо никога няма да се случи. А вашите усилия да я освободите съвсем не облекчават положението на бедното дете. Тя ще трябва да изкупва всеки един от вашите опити, скъпи мой. Тъй че си помислете за в бъдеще какво ще правите и приказвате.

Сивият господин издуха няколко димни колелца и със задоволство наблюдаваше въздействието на своята реч върху стария уличен метач. Бепо вярваше на всяка дума.

— За да бъде по възможност най-кратък, тъй като времето ми е ценно — продължи сивият господин, — ви правя следното предложение: ще ви върнем детето при условие, че вие никога повече няма да кажете нито думичка за нас и нашата дейност. Освен това искаме от вас, тъй да се каже, като откуп, сумата от сто хиляди часа спестено време. Не се тревожете как ще го вземем. Това си е наша работа. Вие имате за задача само да го спестите. Как, това си е ваша работа. Ако сте съгласен, ще се погрижим през следващите дни да ви освободят. Ако не, завинаги ще останете тук, а Момо завинаги ще остане при нас. Помислете си. Правим ви това великодушно предложение за пръв и последен път. Е, какво?

Бепо преглътна два пъти и отвърна с прегракнал глас:

— Съгласен съм.

— Много разумно — каза доволно сивият господин, — значи не забравяйте: пълно мълчание и сто хиляди часа. Когато ги получим, вие отново ще имате малката Момо. Всичко добро, скъпи мой.

След тези думи сивият господин напусна спалното помещение. Димното знаме, което остана във въздуха след него, слабо блестеше в тъмнината, подобно на блуждаещ огън.

От тази нощ Бепо спря да разказва своята история. И когато го питаха защо не разказвал по-рано, той само тъжно вдигаше рамене. Няколко дни по-късно го пускаха да си върви.

Но Бепо не си отиде в къщи, а направо се упъти към голямата къща с двора, където той и неговите колеги получаваха метли и колички. Взе метлата си, отиде в големия град и започна да мете.

Но вече не метеше както преди — крачка, въздъх, замах с метлата. Сега той метеше бързо и без любов, само и само да спести часовете. С жестока яснота осъзнаваше, че по този начин отрича и предава своето най-съкровено убеждение, да, целия свой предишен живот, и всичко това го изпълваше с отвращение към работата, която вършеше.

Ако ставаше дума само за него, той щеше да предпочете глада, отколкото да изневери на себе си. Но ставаше дума за Момо, която трябваше да откупи и да пести време беше единственият начин, който той знаеше.

Метеше денем и нощем, без изобщо да си ходи в къщи. Когато изтощението го надвиеше, сядаше на някоя пейка или пък направо на някой улук и дремваше за малко. После отново рипваше и продължаваше да мете. По същия стремителен начин хапваше надве-натри по нещо в тези паузи. Престана да се връща в колибата си при амфитеатъра.

Седмици и месеци наред той продължаваше да мете. Дойде есента, а после настъпи зимата. Бепо метеше.

После дойде пролетта и отново лятото. Бепо изобщо не го забеляза, той метеше и метеше, за да спести откупа от сто хиляди часа.

Хората в големия град нямаха никакво време и не забелязваха дребния възрастен човек. Малцината, които го виждаха от време на време, се почукваха по челата си зад гърба му, когато той лъхтейки профучаваше край тях и размахваше метлата, сякаш ставаше дума за живота му. Но това, че го смятаха за луд, не бе нещо ново за Бепо и той изобщо не обръщаше никакво внимание. Само когато някой го попиташе защо толкова бърза, спираше за миг, страхливо поглеждаше питащия и целият изпълнен с тъга, допираше пръст до устните си...

Най-тежката задача за сивите господа се оказа да откажат децата, приятелите на Момо, от плановите им. След като Момо изчезна, децата продължиха да се събират в стария амфитеатър толкова често, колкото бе възможно. По-рано те винаги измисляха нови игри и няколко стари сандъка и кутии им бяха достатъчни, за да предприемат с тях фантастични околосветски пътешествия или пък да издигат кули и замъци. Те продължиха да кроят своите планове и да си разказват едно на друго истории — накратко, правеха тъй, сякаш Момо беше още сред тях. И по удивителен начин се оказа, че беше почти същото, както по времето, когато тя в действителност беше при тях.

Освен това децата нито за миг не се бяха съмнявали, че Момо ще се върне. Никога не говореха за това, но не бе и необходимо. Мълчаливата увереност сплотяваше децата. Момо беше част от тях и представляваше техния тайнствен обединителен център, независимо дали беше сред тях, или не.

Срещу това сивите господа бяха безпомощни.

Но щом не можеха пряко да подчинят децата на своето влияние, за да ги откъснат от Момо, те трябваше да го направят по заобиколен начин. Този заобиколен начин бяха възрастните, които всъщност командваха децата. Разбира се, не всички възрастни, но онези, които ставаха за посредници, а те за съжаление не бяха никак малко. На всичкото отгоре сивите господа използваша срещу децата техните собствени оръжия.

Внезапно някои хора си спомниха за походите на децата, за плакатите и лозунгите.

— Трябва нещо да предприемем — казаха си те, — повече не бива да продължава така, не бива все повече и повече деца да се оставят на произвола на съдбата. Родителите не бива да бъдат упреквани, тъй като модерният живот не им оставя време, за да се занимават достатъчно с децата. Но управата на града трябва да се замисли за това.

— Не бива — обадиха се други — градското движение да се застрашава от скитащи деца. Все по-големият брой нещастни случаи, причинени от деца по улиците,

струва и все повече пари, които биха могли да се изразходват много по-разумно за други цели.

— Деца без надзор — заобясняваха трети — западат морално и се превръщат в престъпници. Градската управа трябва да се погрижи и да прибере тези деца. Трябва да създаде заведения, където да бъдат възпитани в полезни и деятелни членове на обществото.

А други изразиха следното мнение:

— Децата представляват човешкия материал на бъдещето. Бъдещето принадлежи на реактивните машини и електронните мозъци. И за да се обслужват всичките тези машини, ще бъде необходима цяла армия от специалисти и подготвени кадри. А нашите деца вместо да се подготвят за този свят, който ще настъпи утре, все още пропиляват години от своето скъпоценно време в безполезни игри. Това е срам за нашата цивилизация и престъпление спрямо бъдещото човечество!

Подобни мисли бяха извънредно убедителни за времеспестителите. И тъй като в големия град вече имаше твърде много времеспестители, на тях за кратко време им се удаде да убедят градските власти, че е необходимо да се направи нещо за многото изоставени деца.

В отговор на това във всички квартали бяха създадени тъй наречените „детски депа“. Това бяха големи къщи, където трябваше да се заведат всички деца, за които никой не се грижеше, а после при възможност можеше пак да бъдат взети обратно. Издаде се строга заповед срещу игрите на децата по улиците, по зелените площи или където и да е на друго място. И щом хванеха някое дете, веднага го отвеждаха в най-близкото детско депо. А родителите в такъв случай бяха длъжни да изплатят една значителна глоба.

Приятелите на Момо не можаха да избягат от новия ред. Бяха разделени един от друг според това, къде живееха, и пхнати в различни детски депа. Естествено, че тук и дума не можеше да става за измислените от самите тях игри. Игрите им бяха предписани от надзиратели и бяха само такива игри, при които се научава нещо полезно. Разбира се, те губеха при тези игри и загубата се състоеше в следното: губеха уменията да се радват, да се въодушевяват и да мечтаят.

Постепенно децата придобиха лица на малки времеспестители. Всичко, което се изискваше от тях, те вършеха ядосано и враждебно, без интерес. И дори понякога да оставаха сами със своите мисли и хрумвания, нищо интересно вече не им идваше на ум и не знаеха какво биха могли да правят.

Единственото, което бяха в състояние да правят след всичко това, бе да шумят — естествено шумът не беше весел, а гневен и сърдит.

Самите сиви господа обаче не ходеха при никое от децата. Мрежата, която бяха изплели над града, бе плътна и едва ли можеше да се разкъса. Дори и най-хитрите деца не успяваха да се промъкнат през дупките ѝ. Планът на сивите господа бе изпълнен. За завръщането на Момо всичко беше готово.

От този миг нататък старият амфитеатър зееше празен и изоставен.

И ето че сега Момо седеше върху каменните стъпала, и чакаше приятелите си. Седя и чака така през целия ден. Но не дойде никой. Никой.

Слънцето се наклони на запад. Сенките се удължиха и стана студено.

Най-после Момо се изправи. Беше гладна, понеже никой не се беше сетил да ѝ донесе нещо за ядене. За пръв път се случваше подобно нещо. Дори Гиги и Бепо я бяха забравили днес. Но сигурно, помисли си Момо, сигурно всичко е само от недоглеждане, някаква глупава случайност, която щеше да стане ясна на другия ден.

Слезе надолу при костенурката, която вече се беше прибрала да спи в корубата си. Момо клекна до нея и плахо почука по гърба ѝ с кокалчето на показалеца си. Костенурката измъкна глава и погледна Момо.

— Извинявай, моля те — каза Момо, — съжалявам, ако съм те събудила, но би ли могла да ми кажеш защо днес цял ден не дойде нито един от моите приятели?

Върху черупката се появиха следните думи: „НИКОЙ НЕ Е ВЕЧЕ ТУК.“

Момо ги прочете, но не разбра какво означават.

— Е — каза тя доверчиво, — утре всичко ще стане ясно, утре сигурно приятелите ми ще дойдат.

„НИКОГА ВЕЧЕ“ — беше отговорът. Известно време Момо втренчено гледаше бледите трепкащи букви.

— Какво имаш предвид? — попита тя накрая боязливо. — Какво се е случило с моите приятели?

„ИЗЧЕЗНАЛИ ВСИЧКИ“ — прочете тя. Поклати глава.

— Не — отвърна тихо, — не е възможно. Сигурно бъркаш, Касиопея. Вчера все още всички бяха тук за голямото събрание, от което нищо не излезе.

„ДЪЛГО СИ СПАЛА“ — бе отговорът на Касиопея.

Момо си спомни за казаното от майстор Хора: ще трябва да спи в продължение на една слънчева обиколка подобно на семенце в земята. Тогава, когато се съгласи, тя изобщо не беше помислила колко време е това. Но ето че започна да се досеща.

— Колко дълго? — попита тя шепнешком. „ГОДИНА И ЕДИН ДЕН“.

На Момо ѝ беше необходимо малко време, докато разбере този отговор.

— Но Бепо и Гиги — промълви тя, — двамата непременно ме очакват.

„НИКОЙ НЕ Е ВЕЧЕ ТУК“ — се появи върху гърба на костенурката,

— Как е възможно това? — устните на Момо потрепериха. — Не може всичко просто така да изчезне. Всичко, което е било...

Върху гърба на Касиопея бавно се появи следната дума: „МИНАЛО“.

За първи път в живота си Момо с пълна сила усети значението на тази дума. На сърцето ѝ беше тежко както никога преди.

— Но аз — промърмори тя отчаяна, — аз все още съм тук... Искаше ѝ се да се разплаче, но не можеше.

След известно време почувствува, че костенурката я докосна по голия крак.

„АЗ СЪМ ПРИ ТЕБЕ!“ — се четеше на гърба ѝ.

— Да — каза Момо и смело се усмихна, — ти си при мен, Касиопея. Много се радвам. Ела да идем да спим.

Тя вдигна костенурката, мина през дупката в зида и я занесе в стаята си. На светлината на залязващото слънце Момо видя, че всичко си беше тъй, както го бе оставила. (Бепо бе подредил стаята.) Но навсякъде лежеше дебел слой прах и висяха големи паяжини.

На една тенекиена кутия върху дъсчената масичка бе облеgnато писмо. То също беше обвито в паяжина.

„За Момо“ — прочете тя отгоре.

Сърцето на Момо заби по-бързо. Още никога не беше получавала писмо. Взе го в ръка и го разгледа от всички страни, после разкъса плика и извади отвътре една бележка.

„Скъпа Момо!“ — прочете тя. — Аз се преместих. В случай, че се върнеш, веднага ми се обади. Много се тревожа за тебе. Липсваш ми. Надявам се, че нищо не ти се е случило. Ако си гладна, иди, моля те, при Нино. Той ще ми изпрати сметката и аз ще платя всичко. Тъй че яж колкото искаш, чуваш ли? Всичко друго ще разбереш от Нино. Не преставай да ме обичаш! Аз също продължавам да те обичам.

Винаги твой Гиги“

Измина доста време, докато Момо прочете цялото писмо, макар Гиги очевидно да бе положил всички усилия да го напише красиво и четливо. Когато най-накрая свърши, изгасна и последната дневна светлинка.

Но Момо бе намерила утешение.

Вдигна костенурката и я сложи до себе си на леглото. И докато се завиваше с прашното одеяло, тя тихичко ѝ каза:

— Виждаш ли, Касиопея, не съм сама. Но изглежда костенурката тъкмо бе заспала. И Момо, която съвсем ясно си бе представяла Гиги, докато четеше писмото, изобщо не си и помисли, че това писмо е стояло тук вече почти цяла година.

Положи буза върху листа. Сега вече не ѝ беше студено.

(14)

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ПРЕКАЛЕНО МНОГО ЗА ЯДЕНЕ И ПРЕКАЛЕНО МАЛКО ОТГОВОРИ

Следващия ден по обяд Момо взе костенурката под мишница и се отправи с нея към малката кръчмица на Нино.

— Ще видиш, Касиопея — каза тя, — сега всичко ще се изясни. Нино знае къде се намират Гиги и Бепо. А после ние ще отидем, ще доведем децата и отново всички ще бъдем заедно. Навярно ще дойдат също Нино и жена му, а и всички други. Сигурно ще ти харесат приятелите ми. Може би довечера ще си направим малко тържество. Аз ще им разкажа за цветята, за музиката и за майстор Хора, за всичко. Ах, как се радвам, че скоро пак ще ги видя. Но сега в момента се радвам на хубавия обяд. Доста съм гладна, знаеш ли?

И тя радостно продължаваше да говори. Постоянно посягаше към писмото на Гиги, което бе сложила в джоба на самото си. Костенурката я гледаше със своите прастари очи, но нищо не отговаряше.

Вървейки, Момо започна да си тананика и накрая дори запя. Това бяха същите мелодии и думите на гласовете, които продължаваха да звучат така ясно в спомена ѝ, както и предишния ден. Сега Момо знаеше, че тя вече никога няма да ги забрави.

Но изведнъж стъписано се спря. Намираще се пред кръчмата на Нино. Отначало Момо си помисли, че е сбъркала пътя. Вместо старата къща с петна от дъжд и малката беседка пред вратата, сега там имаше една дълга бетонна сграда с големи прозорци, които заемаха цялата предна част. Самата улица бе асфалтирана и по нея се движеха много коли. На отсрещната страна се намираха голяма бензиностанция и съвсем близо до нея някакво огромно учреждение. Пред новото заведение бяха паркирали много коли, а над входната врата с големи букви се мъдреше следният надпис:

НИНО — БЪРЗ РЕСТОРАНТ

Момо влезе и в началото изобщо не можа да се справи. До прозорците бяха наредени много маси с малки плотове върху високи крака, тъй че приличаха на странни гъби. Бяха толкова високи, че възрастен можеше да яде на тях само стоешком. Столове нямаше.

На отсрещната страна се намираше дълга бариера от блестящи метални тръби, нещо като ограда. Зад нея на малко разстояние едно от друго следваха дълги стъклени сандъчета, в които бяха наредени сандвичи с шунка и сирене, салам, чинии

със салата, кремове, сладкиши и всевъзможни други неща, каквито Момо не бе виждала досега.

Но Момо можа да види всичко това не наведнъж, а постепенно, тъй като помещението беше претъпкано с хора, които постоянно ѝ се изпречваха отпред; където и да пристъпеше, беше изтиквавана встрани, по-напред или по-назад. Повечето хора крепяха табли, върху които имаше чинии и шишета и се опитваха да открият свободно място по масичките. Зад тези, които стояха там и бързо ядяха, вече чакаха други, за да им вземат мястото. Тук и там чакащи и хранещи се си разменяха сърдити слова. Въобще всички хора правеха едно не съвсем хубаво впечатление.

Между металната ограда и стъклените шкафчета бавничко се промъкваше напред дълга опашка от хора. Всеки си вземаше ту чиния, ту шише или картонена чаша от стъклените витрини.

Момо се учуди. Тук значи всеки можеше да си вземе това, което искаше. Не виждаше никого, който да пречи на хората или пък да им иска пари. Навярно тук всичко беше безплатно! Естествено, че това би било обяснение за блъсканицата.

След известно време на Момо ѝ се удаде да зърне Нино. Той бе закрит от многото хора, чак на края на дългата редица от стъклени шкафчета; седеше зад една каса, където непрекъснато чукаше по клавишите, събираше пари и връщаше рестото. Значи при него се плаща! Металната ограда така направляваше хората, че никой не можеше да стигне до масичките без да мине покрай Нино.

— Нино! — извика Момо и се опита да се промуши междухората, махна с писмото на Гиги, но Нино не я чу. Касата издаваше прекалено много шум и бе заела цялото му внимание.

Момо набра кураж, изкатери се по оградата и се провря през опашката до Нино. По едно време, когато няколко души започнаха да ругаят на висок глас, той вдигна поглед.

Когато съзря Момо, унилият израз на лицето му веднага изчезна.

— Момо! — извика той и засия точно както преди. — Ти отново си тук! Каква изненада!

— Минавайте! — извикаха хората от опашката. — Детето трябва да се нареди, както и ние. Да се прережда просто е срамно! Какво нахално дете!

— Момент! — извика Нино и успокояващо вдигна ръце. — Моля ви, имайте малко търпение!

— Всеки би могъл да направи същото! — изруга един от чакащите. — Хайде, хайде! Детето има повече време от нас.

— Гиги ще ти плати всичко, Момо — прошепна Нино бързо на момиченцето, — тъй че си вземи за ядене каквото поискаш. Но се нареди отзад като всички други. Ти сама чуваш какво говорят!

И преди Момо да успее да попита каквото и да било, хората я избутаха. Тъй че не ѝ оставаше нищо друго освен да направи това, което и другите правеха. Нареди се на края на опашката и взе от една полица табличка, а от едно сандъче нож, вилица и лъжица. След това бавно, стъпка по стъпка започнаха да я тикат напред. И понеже и двете ѝ ръце бяха заети с таблата, тя просто постави Касиопея отгоре. Мимоходом измъкваше от стъклените шкафчета по нещичко и го нареждаше около костенурката.

Понеже всичко това малко пообърка Момо, накрая изборът ѝ беше твърде странен: парче пържена риба, хлебче с мармалад, един кренвирш, парченце пастет и една мукавена чашка лимонада. Касиопея, която седеше в средата, предпочете напълно да се скрие в черупката си и да не прави каквито и да било забележки.

Най-после Момо стигна до касата и бързо запита Нино:

— Знаеш ли къде е Гиги?

— Да — каза Нино, — нашият Гиги се прочу. Всички много се гордеем с него, защото той все пак си е един от нас! Човек често може да го види по телевизията, а и по радиото говори. По вестниците също постоянно има нещо от него. Дори при мене

дойдоха наскоро двама журналисти и ме караха да им разправам за онова време. Разказах историята как Гиги веднъж...

— Премини напред! — извикаха няколко гласа от опашката.

— Но защо не идва вече тук? — попита Момо.

— Ах, знаеш ли — прошепна Нино малко нервно, — той всъщност вече няма време. Сега има да върши по-важни неща, а и така и така в стария амфитеатър нищо не се случва.

— Какво става с вас? — провикнаха се няколко сърдити гласа отзад. — Мислите ли, че ни е приятно да стоим вечно тук?

— Къде живее сега? — осведоми се Момо настойчиво.

— Някъде на Зеления хълм — отговори Нино, — има красива вила, както казват, заобиколена от парк. Но моля те, мини напред!

На Момо не ѝ се искаше, защото имаше още много, много въпроси, но просто я изтикаха. Отиде с табличката до една от масите-гъби и наистина след малко успя да си намери място. Но масичката беше толкова висока за нея, че само носът ѝ надвишаваше плота.

Когато сложи таблата отгоре, околните с погнусени лица погледнаха костенурката.

— Какво нещо — каза един на своя съсед, — какво ли не нисе поднася днес.

А другият промърмори:

— Какво искате, днешната младеж е такава!

Но не казаха нищо повече и престанаха да се занимават с Момо. Въпреки туй яденето се оказа доста трудно за нея, понеже едва виждаше таблата. Но тъй като беше много гладна, изяде всичко до последната трошичка.

Беше вече сита, но непременно искаше да узнае какво се е случило и с Бепо. Нареди се още веднъж на опашката. И понеже се страхуваше, че хората пак ще ѝ се скарат, ако нищо не прави, отново си взе всевъзможни неща от стъклените кутийки.

Когато най-накрая стигна до Нино, тя попита:

— А къде е Бепо Уличния метач?

— Той много дълго те чакаше — обясни бързо Нино от страх да не ядоса отново клиентите си. — Мислеше, че ти се е случило нещо страшно. Постоянно разказваше за някакви сиви господа, но вече не си спомням всичко. А и ти го познаваш, той винаги си е бил малко странен.

— Хей, вие двамата там отпред! — извика един от опашката. — Спите ли?

— Веднага, господине! — отвърна му Нино.

— А после? — попита Момо.

— После разгневи, полицията! — продължи Нино и нервно прокара ръка по лицето си. — Непременно искаше да те издирят. Доколкото знам, най-накрая го изпратиха в нещо като санаториум. Повече нищо не знам.

— По дяволите! — извика сега един гневен глас отзад. — Това тук всъщност бърз ресторант ли е, или чакалня? Какво, семеен разговор ли имате?

— Нещо подобно! — примоли се Нино.

— Още ли е там? — запита Момо.

— Не вярвам — отговори Нино, — чух, че отново са го пуснали, понеже е безобиден.

— Да, но къде е сега?

— Наистина нямам представа, Момо. Но моля те, отстрани се!

За втори път Момо просто бе изтикана от струпаните един зад друг хора. И тя пак се отправи към една от масичките-гъби, почака да се освободи място и погълна яденето от табличката. Този път не ѝ беше толкова вкусно. Но тя изобщо не се сети, че би могла просто да остави яденето.

Този път обаче трябваше да разбере какво е станало с децата, които по-рано винаги я посещаваха. Нямаше друг изход и тя отново застана на опашката, премина

покрай стъклените шкафчета и напълни табличката си с ястия, за да не ядоса останалите хора.

Най-после се озова до Нино на касата.

— А децата? — попита тя. — Те къде са?

Сега вече всичко е другояче — обясни ѝ Нино, комуто изби пот по челото, когато пак видя Момо пред себе си. — Тук не бих могъл да ти обясня обаче, виждаш какво е!

— Но защо не идват вече? — своенравно настоя Момо на въпроса си.

— Всички деца, за които няма кой да се грижи, са настанени сега в детски депа. Те вече не могат да остават сами, понеже... понеже... накратко, за тях сега се грижат.

— Побързайте, ей вие там отпред, мърди такива! — обади се отново гласове от опашката. — Все пак ние искаме да ядем.

— Моите приятели ли? — попита невярваща Момо. — Те действително ли сами пожелаха това?

— Изобщо не ги питаха — отговори Нино, като сръчно удряше с пръсти по клавишите на касата. — Децата не могат да решават сами подобни неща. Възрастните се погрижиха те да не бъдат повече по улиците. Това в края на краищата е най-важно, нали?

Момо нищо не възрази, а само изпитателно изгледа Нино. Погледът ѝ напълно сконфузи Нино.

— По дяволите! — обади се пак някакъв гневен глас изотзад. — Днес просто ти иде да полудееш от пипкавата работа тук. Непременно сега ли трябва да проведете този безкраен разговор?

— И какво да правя? — попита Момо тихо. — Без моите приятели?

Нино сви рамене и замачка пръстите си.

— Момо — каза той и дълбоко пое въздух, сякаш силом искаше да запази самообладание, — бъди разумна и ела някойдруг път, сега аз наистина нямам време, за да те посъветвам какво да направиш. Винаги можеш да ядеш тук. Вече ти е известно. Но на твоето място аз също бих отишъл в някое детскодепо, където ще има какво да правиш, ще имаш подслон и дори ще научиш нещо. Въпреки че така или иначе ще те заведаттам, след като продължаваш да бродиш сама по света.

Момо нищо не каза и само изгледа Нино. Навалицата от хора зад гърба ѝ я изтика напред. Тя автоматично се упъти към една от масичките и също така автоматично изгълта и третия обяд, макар че едва преглъщаше и храната имаше вкус на картон и дървесина. Чувствуваше се ужасно.

Взе Касиопея под мишница и тихо, без да се обръща, излезе навън.

— Хей, Момо! — извика след нея Нино, успял да я зърне в последния момент. — Почакай! Ти изобщо не ми разказа къде се кри досега!

Но пред касата се наредиха нови хора и той продължи да чука по клавишите, прибираше парите и връщаше рестото. Усмивката отдавна вече бе изчезнала от лицето му...

— Прекалено много ядене — каза Момо на Касиопея, когато отново се върнаха в амфитеатъра. — Получих прекалено много за ядене, твърде много наистина, но въпреки това имам чувството, че не съм сита. — И след малко допълни: — Не биваше да разказвам на Нино за цветята и за музиката. — И след известно време пак каза: — Но утре ще отидем и ще потърсим Гиги. Той със сигурност ще ти хареса, Касиопея. Ще видиш.

Но върху гърба на костенурката се появи само една голяма въпросителна.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

НАМЕРЕН И ИЗГУБЕН

На другия ден още в ранни зори Момо се отправи на път, за да намери къщата на Гиги. Тя, естествено, отново взе костенурката със себе си.

Момо знаеше къде се намира Зеления хълм. Това бе едно вилно предградие, твърде отдалечено от стария амфитеатър. Намираще се в близост до оня еднообразен новопостроен квартал, следователно от другата страна на големия град.

Трябваше да измине дълъг път. Наистина Момо бе привикнала да върви боса, но когато най-после стигна Зеления хълм, краката я боляха.

Седна върху решетката на една канавка, за да си отдъхне за миг.

Наистина беше много изискан квартал. Улиците тук бяха широки, много чисти и почти без хора. В градините зад високите зидове и железните огради се издигаха прастари дървета и рееха върхове във висините. Къщите в градините бяха предимно дълги сгради от стъкло и бетон с плоски покриви. Равно подстригани поляни пред къщите зеленееха сочно и направо те подканваха да се премияташ по тях. Но никъде не се виждаше никой, който да се разхожда в градините или да играе по поляните. Вероятно собствениците нямаха време.

— Само да можех да разбера — каза Момо на костенурката — къде живее Гиги. „ВЕДНАГА ЩЕ УЗНАЕШ“ — се появи върху гърба на Касиопея.

— Мислиш ли? — попита Момо с надежда.

— Ей ти, мърльо — прозвуча внезапно един глас зад нея, — какво търсиш тук?

Момо се обърна. Пред нея стоеше мъж, облечен със странна жилетка на линии. Момо не знаеше, че слугите на богатите хора носят подобни жилетки. Тя стана и попита:

— Добър ден, търся къщата на Гиги. Нино ми каза, че той сега живее тук.

— Чия къща търсиш?

— На Гиги Екскурзовода. Той е мой приятел.

Мъжът с раираната жилетка недоверчиво изгледа детето. Зад гърба му градинската врата бе малко открената и Момо можа да хвърли един поглед и вътре. Видя широка тревиста поляна, по която се разхождаха няколко хрътки и шумолеше фонтан. На дърво, обсипано с цветове, бе кацнала двойка пауни.

— О! — извика възхитена Момо. — Какви красиви птици! Понечи да влезе, за да ги разгледа отблизо, но мъжът с жилетката я дръпна за яката.

— Стой тук — каза той, — какво ти е хрумнало, мърльо! После отново пусна Момо и си изтри ръката с носната кърпа, сякаш беше пипал нещо мръсно.

— Твое ли е всичко това? — попита Момо и показа нататък през портата.

— Не — каза мъжът с жилетката още по-недружелюбно, — изчезвай! Нямаш работа тук.

— Не е вярно — увери го настоятелно Момо, — търся Гиги Екскурзовода. Той ме чака. Не го ли познаваш?

— Тук няма никакви екскурзоводи — отвърна мъжът с жилетката и се обърна. Влезе обратно в градината и поиска да затвори вратата, но като че ли в последния момент му хрумна нещо.

— Да не би да имаш предвид Гироламо, прочутия разказвач?
— Именно него, Гиги Екскурзовода — отговори зарадвано Момо. — Точно така се казва. Знаеш ли къде му е къщата?
— Той наистина ли те очаква? — поиска да разбере мъжът.
— Да — каза Момо, — съвсем сигурно. Той е мой приятел и ми плаща всичко, което изям при Нино.

Мъжът с жилетката вдигна вежди и поклати глава.

— Ах, тези хора на изкуството! — каза той ядно. — Какво лине правят понякога заради странните си прищевки! Но ако тинаистина мислиш, че твоето посещение ще е от полза за него, къщата му е последната горе на улицата. И градинската порта хлопна.

„Фръцльо!“ — се появи върху гърба на Касиопея, но надписът веднага угасна.

Последната къща съвсем горе на улицата беше заобиколена от ограда, по-висока от човешки бой. Градинската порта, подобна на тази при мъжа с жилетката, също беше желязна, тъй че вътре не можеше да се види нищо. Никъде нямаше нито звънец, нито табелка с име.

— Искам да знам — каза Момо, — дали това изобщо е новата къща на Гиги. Въобще не му прилича.

„ТЯ Е ОБАЧЕ“ — заблестя върху гърба на костенурката.

— Защо тогава всичко е затворено! — попита Момо. — Тъй няма да мога да вляза.

„ЧАКАЙ!“ — появи се отговорът.

— Е, да — въздъхна Момо — но може би ще трябва дълго дачакам. Откъде да знае Гиги, че аз съм тук, навън, ако той изобщо е вътре.

„ТОЙ ИДВА ВЕДНАГА“ — можа да прочете Момо върху гърба на костенурката.

Тъй че Момо седна точно пред портата и търпеливо зачака. Дълго време не се случи нищо и Момо започна да си мисли дали всъщност Касиопея не се е заблудила.

— Съвсем сигурна ли си? — попита тя след малко. Вместоотговор, върху гърба на костенурката се появи следното: „ВСИЧКО ДОБРО“

Момо се изплаши.

— Какво искаш да кажеш с това, Касиопея? Отново ли искаш да ме напуснеш? Какво си намислила?

„ОТИВАМ ДА ТЕ ТЪРСЯ!“ — бе още по-загадъчното обяснение на Касиопея.

В този момент портата изведнъж се разтвори и една дълга елегантна кола стремително излетя навън. Момо едва успя в последния миг да се спаси със скок назад, след което падна.

Колата измина известно разстояние и така удари спирачки, че гумите проскърцаха. Отвори се вратата и Гиги изскочи навън.

— Момо! — извика той и простря ръце. — Наистина е моята малка Момо!

Момо вече бе скочила и тичаше към него. Гиги я прегърна, вдигна я високо, целуна я стотици пъти по двете бузи и затанцува с нея по улицата наоколо.

— Уби ли се? — попита той, останал без дъх, но не изчака отговора ѝ, а възбудено продължи да говори. — Съжалявам, чете изплаших, но ужасно много бързам! Отново ще закъснея! Къде беше през цялото това време. Трябва всичко да ми разкажеш! — Вече изгубих вяра, че някога ще се върнеш! Намерили ми писмото? Да? Беше ли там още? Добре, а ходи ли даядеш при Нино? Сладко ли ти беше? Ах, Момо, ние имаме да си разказваме толкова много, ужасно много неща се случиха междувременно. Как си всъщност? Кажи най-после! А нашият стар Бепо, той какво прави? Вече цяла вечност не съм говиждал. А децата? Ах, знаеш ли, Момо, често мисля за времето, когато все още всички бяхме заедно и аз ви разказвах истории. Бяха хубави времена. Но днес всичко е другояче, съвсем, съвсем другояче.

Момо многократно се опитваше да отвръща на въпросите на Гиги, но тъй като потокът от думи, който излизаше от гетата му, не секваше, тя просто реши да изчака и

го загледа. Сега той бе различен от преди — изглеждаше грижливо гледан. И ухаеше много хубаво. Ала някак ѝ беше странно чужд.

Междувременно от колата бяха слезли още четирима души, които се приближиха: мъж с кожена шофьорска униформа и три дами със строги, но силно гримирани лица.

— Пострадало ли е детето? — попита едната, по-скоро укорително, отколкото загрижено.

— Никак, няма и следа от удар — увери Гиги, — само се е изплашило.

— Какво тогава се мотае тук пред портата? — каза втората дама.

— Но това е Момо! — извика засмяно Гиги. — Моята стара приятелка Момо е това!

— Ах, значи това момиченце наистина съществува? — попита удивено третата дама. — Аз винаги го мислех за ваша измислица. Но тогава веднага можем да се обърнем към пресата! „Повторна среща с приказната принцеса“ или нещо подобно, това страшно ще заинтригува хората! Веднага ще се разпореда. Ще бъде бомба!

— Не — каза Гиги, — не бих искал.

— Ами ти, малката — обърна се първата дама към Момо и се усмихна, — ти сигурно с удоволствие ще се появиш във вестника, нали?

— Оставете детето на мира! — каза сърдито Гиги. Втората дама хвърли поглед към ръчния си часовник.

— Ако ние сега не дадем газ, самолетът ще излети под носа ни. Вие сам знаете какво ще означава това.

— Боже мой — отговори Гиги нервно, — та не мога ли поне веднъж да си поговоря спокойно с Момо след толкова време! Но ти сама виждаш, дете, че не ме оставят тези робски надзиратели, не ме оставят!

— О! — добави остро втората дама. — На нас ни е напълно безразлично, ние само си изкарваме парите по този начин. Плащате ни да организираме вашите срещи, уважаеми учителю.

— Да, естествено! — омекна Гиги. — Следователно тръгваме! Знаеш ли, Момо, ти просто ще дойдеш с мен до летището. Ще можем да си поговорим по пътя, а моят шофьор после ще те закара до в къщи. Съгласна ли си?

Той не изчака какво ще отговори Момо, а просто я притегли за ръката след себе си и се качиха в колата. Трите дами заеха местата на задната седалка, Гиги се настани до шофьора и взе Момо в скута си. Пътуването започна.

— Значи — каза Гиги, — сега можеш да разказваш, Момо! Новсичко по ред. Как така изчезна изведнъж!

Момо тъкмо понечи да започне и да разкаже за майстор Хора и за часовите-цветя, когато една от дамите се надвеси напред.

— Извинявайте — каза тя, — но точно в този момент ми хрумна фантастична идея. Ние непременно трябва да представим Момо на организацията „Пъблик-филм“. Тя е абсолютно копие на детето-чудо от вашата скитническа история, която предстои да се снима. Представяте ли си сензацийата? Момо играе Момо.

— Не разбрахте ли — попита остро Гиги, — че в никакъв случай не искам да замесват детето?

— Действително не знам какво искате — отвърна обидено дамата. — Всеки друг на ваше място щеше да си облизва пръстите от радост при подобен случай.

— Аз не съм всеки друг! — изкрещя внезапно Гиги ядосано. После, обърнат към Момо, добави: — Извинявай, Момо, ти навярно не можеш да разбереш, но аз просто не искам цялата тази паплач да те пипне.

Сега вече и трите дами се обидиха.

Гиги с охкане се хвана за главата, после извади една сребърна кутийчица от джоба на жилетката си, измъкна едно хапче и го гълтна.

В продължение на няколко минути никой не каза нищо.

Най-накрая Гиги се обърна назад към дамите:

— Извинявайте — промърмори той омаломощен, нямах васпредвид. Просто съм зле с нервите.

— Е, това вече постепенно ни стана ясно — отвърна първата дама.

— А сега — продължи Гиги и се усмихна на Момо с малко крива усмивка, — сега нека говорим за нас.

— Само още един въпрос, преди да е станало прекалено късно — намеси се втората дама. — Между другото вече пристигнахме. Няма ли да ми позволите поне да направя едно интервю с детето?

— Край! — изруга Гиги, раздразнен до крайност. — Аз искам сега да говоря с Момо, и то съвсем лично! Това е важно за мене. Колко пъти трябва да ви обяснявам?

— Вие самият постоянно ме упрекувате — отвърна дамата също така ядосано, — че не ви правя достатъчно ефективна реклама!

— Правилно! — простена Гиги. — Но не сега! Не сега!

— Много жалко! — каза дамата. — Това би трогнало хората до сълзи. Но както искате. Може би ще имаме възможност да го направим и по-късно, когато...

— Не! — прекъсна я Гиги. — Не сега и по-късно също не, изобщо не! А сега, ако обичате, си затворете устата, докато свърша разговора си с Момо!

— Правете каквото искате! — отвърна дамата също тъй яростно. — В края на краищата става дума за вашата известност, не за моята. Трябва добре да си помислите дали в момента можете да си позволите и да изпуснете подобна възможност!

— Не — извика Гиги отчаяно, — не мога да си го позволя! Но Момо ще остане извън играта! А сега със сълзи на очи ви сеголя, оставете ни двамата поне за пет минути на спокойствие!

Дамите замълчаха. Гиги изтощен прокара ръка по очите си.

— Ето, виждаш, дотам съм я докарал — и той се засмя съсситен, горчив смях. — Не мога вече да се върна назад, дори и да искам. Свършено е с мен. „Гиги ще остане Гиги!“ — спомняш ли си още? Но Гиги не остана Гиги. Казвам ти, Момо, най-опасното в живота са мечтите, които се сбъдват. Във всеки случай така стана с мене. Вече нямам за какво да мечтая.

Дори и при вас не бих могъл да се науча отново. Дошло ми е до гуша от всичко.

Гиги с тъжен поглед гледаше през стъклото на прозореца.

— Единственото, което мога сега да направя, би било да държа устата си затворена, да не разказвам повече, да онемеея, може би за целия остатък от живота си или поне толкова дълго, че всички да ме забравят и аз отново да се превърна в един непознат бедняк. Но да бъдеш беден без мечти — не, Момо, това е ад. Тъй че по-добре да остана тук, където съм сега. Тук действително е ад, но поне удобен. Ах, какво говоря? Ти не бимогла да разбереш всичко това.

Момо само го гледаше. Разбра преди всичко, че той е болен, смъртно болен. Усети и видя намесата на сивите господа. Но не знаеше как би могла да му помогне, още повече щом той самият не го искаше.

— Но аз постоянно говоря само за себе си — каза Гиги, — кажи най-после какво преживя през това време, Момо?

В този миг колата спря пред летището. Всички слязоха и забързаха към сградата. Стюардесите се бяха приготвили да посрещнат Гиги. Няколко репортери от различни вестници му направиха снимки и му зададоха въпроси. Но стюардесите го подканиха да побърза, тъй като самолетът щял да излети след няколко минути.

Гиги се наведе към Момо и я погледна. И внезапно от очите му избликнаха сълзи.

— Чуй, Момо — каза той толкова тихо, за да не разберат другите наоколо, — остани при мен! Ще те взема на пътуването и ще те водя навсякъде. Ще живееш при мен в моята красива къща и ще ходиш облечена в кадифе и коприна като истинска малка принцеса. Само трябва да бъдеш тук и да меслушаш. Тогава може би отново ще

ми хрумват истински истории, такива като някога, искаш ли? Само кажи да, Момо, и всичко ще бъде наред. Моля те, помогни ми!

На Момо тъй ѝ се искаше да помогне на Гиги. Чак сърцето я болеше от мъка. Но чувствуваше, че това не е правилният начин. Той отново трябваше да стане Гиги и тя нямаше да му помогне, ако не е вече Момо. Очите ѝ се наляха със сълзи. Тя поклати глава.

И Гиги разбра. Кимна тъжно, след което дамите го отведоха — той им плащаше за това. Махна с ръка още един път отдалеко, Момо също му махна в отговор, след което той изчезна.

Момо не успя да каже нито една дума по време на цялата им среща. А толкова много имаше да му разказва. Стори ѝ се, че едва сега, когато най-после го намери, тя истински го изгуби.

Момо бавно се обърна и тръгна към изхода на аерогарата. И внезапно я жегна ужасен страх: беше загубила и Касиопея!

(16)

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

БЕДИ В ИЗЛИШЪК

— Сега накъде? — попита шофьорът, когато Момо пак седна до него в дългата елегантна кола на Гиги. Момиченцето объркано гледаше пред себе си. Какво да му каже? Къде иска да отиде всъщност? Трябваше да намери Касиопея. Но къде? Къде и кога я бе загубила? По време на цялото ѝ пътуване с Гиги нея я нямаше, в това Момо беше сигурна. Значи пред къщата на Гиги! И изведнъж се сети, че отгоре на черупката ѝ бе видяла „ВСИЧКО ДОБРО!“ и „ОТИВАМ ДА ТЕ ТЪРСЯ“. Естествено, Касиопея предварително бе знаела, че те веднага ще се изгубят. Тъй че следователно беше отишла да търси Момо. Но къде Момо трябваше да търси Касиопея?

— Е, ще отговориш ли скоро? — попита пак шофьорът, почуквайки с пръсти по кормилото. — Имам да върша още неща, освен да те разкарвам с колата.

— Към къщата на Гиги, моля — отговори Момо. Шофьорът я погледна, леко изненадан.

— Струва ми се, че трябваше да те откарам в къщи. Или сега ще останеш да живееш при нас?

— Не — отвърна Момо. — Изгубих нещо на улицата. Трябва да го намеря.

За шофьора това бе удобно, тъй като така и така отиваше в тази посока.

Когато пристигнаха пред вилата на Гиги, Момо слезе и веднага започна да претърсва всичко наоколо.

— Касиопея! — подвикваше тя тихо от време на време.

— Касиопея!

— Какво търсиш всъщност? — попита шофьорът през прозорчето на колата.

— Костенурката на майстор Хора — отговори Момо, — казва се Касиопея и знае бъдещето половин час предварително. Тя също така пише букви по гърба си. Непременно трябва да я намеря. Моля те, ще ми помогнеш ли?

— Нямам никакво време за глупави вицове — изръмжа той и подкара колата през портата. Тя хлопна и се затвори.

Тъй че Момо продължи да търси сама. Претърси цялата улица, но не се виждаше никаква Касиопея.

— Вероятно — помисли си Момо,— се е отправила към къщив посока на амфитеатъра.

Момо тръгна по същия път, по който беше дошла. Бавно се завръщаше. Претърсваше всяко ъгълче и всяка улична яма. Постоянно викаше името на костенурката, но напразно.

Едва късно през нощта Момо пристигна в стария амфитеатър. Тя и тук грижливо претърси всичко, доколкото това бе възможно в тъмнината. Таеше слаба надежда, че по някакво чудо костенурката е пристигнала преди нея в къщи. Но това, естествено, изобщо не беше възможно — толкова бавна бе тя!

Момо се завря в леглото. И сега тя за първи път действително беше съвсем сама.

Следващите седмици Момо прекара в безцелно скитане из големия град и в търсене на Бепо Уличния метач. Тъй като никой не може да ѝ каже нищо за неговото местонахождение, на нея ѝ остана само отчаяната надежда, че пътищата им по някакъв начин ще се срещнат. Но, естествено, в този гигантски град възможността двама души да се срещнат случайно бе толкова малка, колкото рибарска лодка да намери на далечен бряг бутилката, хвърлена от корабокрушенец някъде сред вълните на големия океан.

И въпреки това, тъй поне си казваше Момо, те навярно бяха съвсем близо един до друг. Кой знае колко често тъкмо на това място, край което сега тя минава, Бепо е бил само преди един час, преди една минута, а възможно е дори само преди миг. Или обратното: колко много пъти навярно Бепо скоро или след известно време ще дойде на този площад или на този уличен ъгъл. Затова Момо често прекарваше в чакане на някое място дълги часове. Но в края на краищата тя все пак тръгваше и отново се появяваше възможността съвсем за малко да се разминат.

Каква нужда имаше в момента от Касиопея! Ако тя беше при нея, щеше да я посъветва „ЧАКАЙ!“ или „ТРЪГНИ!“, а сега Момо никога не знаеше какво да направи. Страхуваше се да не изпусне Бепо, понеже чакаше и се страхуваше да не го изпусне, понеже не чакаше.

Търсеше и децата, които по-рано бяха я посещавали. Но никога не видя нито едно от тях. Вече изобщо не виждаше деца по улиците и си спомни за думите на Нино, че сега за децата се полагат грижи.

Това, че самата Момо никога не бе хваната от полицаи или от някакъв възрастен и заведена в детско депо, се дължеше на тайния постоянен надзор от страна на сивите господа. Никак не отговаряше на техните планове — за Момо те бяха решили нещо съвсем друго. Но Момо нищо не подозираше.

Един път дневно ходеше да яде при Нино. Но по-подробно, отколкото при тяхната първа среща, тя не може вече да говори с него. Нино непрестанно бързаше и никога нямаше време.

Седмиците прераснаха в месеци. А Момо постоянно оставаше сама.

Един-единствен път, седейки във вечерния здрач върху парапета на един мост, тя съзря в далечината върху един друг мост нисък приведен силует. Този силует мятеше припряно една метла, сякаш от това зависеше животът му. Момо си помисли, че е Бепо, завика и замахна, но силуетът дори за миг не прекъсна работата си. Момо се затича към него, но когато пристигна на другия мост, не може да намери никого.

„Навярно не е бил Бепо“ — си каза Момо, за да се утеши. — „Не, изобщо не е възможно да е бил той. Аз зная как мете Бепо.“

Някои дни тя си оставаше у дома в стария амфитеатър, понеже внезапно я обземаше надеждата, че е възможно Бепо да дойде и да провери дали не се е върнала. И ако тъкмо в този момент нея я нямаше в къщи, то той естествено щеше да си помисли, че тя все още е изчезнала. Измъчваше я мисълта, че това тъкмо вече навярно се е случило преди една седмица или дори вчера! Тъй че тя чакаше, но

чакаше, естествено, напразно. Най-накрая нарисова с големи букви върху стената на стаята си: ОТНОВО СЪМ ТУК. Но никой не го прочете освен самата нея.

През всичкото това време едно нещо обаче не я напусна: живият спомен за преживяното при майстор Хора, за цветята и музиката. Трябваше само да затвори очи и да се заслуша в себе си, за да види пламналия разкош на багрите върху цветята и да чуе музиката на гласовете и както през първия ден, тя пак можеше да повтори думите и да изпее мелодиите, макар те постоянно да се меняха и никога да не бяха същите.

Понякога дни наред седеше сама върху каменните стъпала, говорейки и пеейки сама на себе си. Нямаше никой наоколо, който да я слуша, освен потоците, птиците и старите камъни.

Има много видове самотност, но Момо преживя един вид, познат само на много малко хора, и то единици от тях го бяха преживявали с такава сила. Струваше ѝ се, че е затворена в някаква пещера със скъпоценности, пълна с неизброими богатства, които ставаха все повече и повече и заплашваха да я задушат. А нямаше никакъв изход! Никой не можеше да се добере до нея, а и тя не можеше да даде знак на някого, за да я забележи — толкова дълбоко бе заровена под планината от време.

Навестяваха я дори часове, в които съжаляваше, че беше чула музиката и бе видяла тези багри. И въпреки това, ако я изправеха пред избор, тя за нищо на света нямаше да се лиши от този спомен, дори и да трябваше да умре за това. Тъй като именно това беше нещото, което тя бе разбрала: съществуват богатства, за които човек заплаща с живота си, щом не може да ги сподели с другите...

През няколко дни Момо отиваше до вилата на Гиги и дълго чакаше пред градинската порта. Надяваше се да го види пак. Междувременно се беше съгласила на всичко. Искаше да остане при него, да го слуша и да му говори, независимо дали щеше да бъде такава както преди. Но портата не се отвори никога вече.

В действителност бяха изминали само няколко месеца, но това беше най-дългото време, преживявано от Момо. Защото истинското време не се измерва с часовник или по календар.

За подобен вид самота не може нищо да се разкаже. Навярно стига да се каже още само това: ако Момо можеше да намери пътя към майстор Хора, а тя толкова често наново и наново опитваше това, щеше да отиде при него и да го помоли да не ѝ отделя повече време или пък просто да ѝ позволи завинаги да остане при него в Къщата-никъде.

Но без Касиопея не можеше да намери отново пътя. А тя беше и си остана изчезнала. Може би вече отдавна се бе върнала при майстор Хора. Или пък се бе изгубила някъде по света. Във всеки случай не дойде отново. ..

Вместо това се случи нещо съвсем друго. Един ден Момо среща в града три деца, които по-рано постоянно я бяха посещавали. Това бяха Паоло, Франко и момиченцето Мария, което някога винаги мъknеше със себе си сестричката си Деде. Те и тримата изглеждаха съвсем променени. Носеха нещо като сиви униформи, а лицата им бяха странно застинали и безжизнени. Когато Момо възторжено ги поздрави, те дори не се усмихнаха.

— Толкова много ви търсих — запъхтяна каза Момо, — сега ще дойдете ли пак при мен?

Трите деца размениха погледи, след което поклатиха глави.

— Но утре навярно да, нали? — попита Момо. — Или вдругиден?

Тримата отново поклатиха глави.

— Ах, елате пак! — помоли се Момо. — По-рано вие винаги идвахте.

— По-рано — отговори Паоло, — но сега всичко е друго. Ние не бива да пилеем напразно нашето време.

— Но това ние никога не сме правили — каза Момо.

— Да, хубаво беше — потвърди и Мария, — но не става дума за това.

Трите деца забързаха напред. Момо подтичваше край тях.

— Къде отивате сега? — поиска да узнае тя.
— На час по игра — отговори Франко. — Там ние се учим да играем.
— На какво всъщност? — попита Момо.
— Днес ще играем на перфориране на карти — обясни Пало. — Това е много полезно, но трябва адски да се внимава.
— И как става това?
— Всеки от нас показва една перфокарта. Всяка перфокарта съдържа голям брой най-различни данни: височина, възраст, тегло и тъй нататък. Но естествено никога това, което е в действителност, иначе би било много лесно. Понякога сме само дълги номера като МУХ/763/у например. След това ни разбъркват и попадаме в една картотека. И тогава един от нас трябва да намери една определена карта. Трябва да поставя въпроси, и то така, че да отдели всички останали карти и накрая да остане само определената карта. Най-бързият печели играта.
— И това интересно ли е? — попита Момо с известно съмнение.
— Не става дума за това — намеси се боязливо Мария, — не бива да се говори така.
— Но за какво тогава става дума? — поиска да узнае Момо.
— За това — отговори Паоло, — че е полезно за бъдещето.
Междувременно се озоваха пред една голяма сива къща. Над вратата бе написано „Детско депо“.
— Има да ви разказвам толкова много неща — каза Момо.
— Вероятно пак ще се видим някога — отговори тъжно Мария.
Около нея прииждаха все повече и повече деца и влизаха във входа. Всички изглеждаха като тримата приятели на Момо.
— При тебе беше много по-хубаво — каза внезапно Франко. — На нас самите ни хрумваха толкова много неща. Но по този начин не се учи нищо, казват те.
— Не можете ли просто да избягате? — предложи Момо. Тримата поклатиха глави и се огледаха да не би някой да е чул.
— Аз на няколко пъти се опитвах в началото — прошепна Франко, — но напразно. Те винаги отново те намират.
— Не бива да приказваш така — каза Мария, — та нали в края на краищата тук се грижат за нас.
Всички замълчаха и се загледаха пред себе си. Накрая Момо набра смелост и запита:
— Не бихте ли могли да ме вземете с вас? Аз сега винагисъм толкова самотна.
Но се случи нещо странно: преди някое от децата да отговори, те и трите бяха привлечени от къщата като от огромна магнетична сила и всмукани в нея. Вратата зад тях се затвори с трясък.
Момо изплашено наблюдаваше случилото се. Въпреки това след известно време тя се приближи до портата, за да позвъни или да почука. Искаше още веднъж да помоли да ѝ позволят да играе заедно с тях, независимо от това какви игри бяха. Но едва пристъпи една крачка към портата, когато цялата замръзна от ужас. Между нея и вратата изневиделица изскочи един от сивите господа.
— Напразно! — каза той с тънка усмивка и с пура в ъгъла на устата. — Изобщо не опитвай! Не е в наш интерес ти да влезеш вътре.
— Защо? — попита Момо. И отново усети ледения мраз да прониква в нея.
— Тъй като за теб ние имаме нещо друго предвид — обясни Сивчото и издуха кръгче дим, което като примка обви врата на Момо и после много бавно изчезна.
Наоколо преминаваха хора, но всички те много бързаха. Момо посочи с пръст сивия господин и се опита да извика за помощ, но не можа да издаде никакъв звук.
— Откажи се от това! — каза сивият господин и се засмя с безрадостен, пепелносив смях. — Все още ли ни познаваш толкова малко? Все още ли не знаеш колко сме могъщи? Ние тивзехме всички приятели. Никой вече не може да ти помогне.

Ние и с теб можем да правим каквото си поискаме. Но те съжаляваме, както виждаш.

— Защо? — промълви с усилие Момо.

— Тъй като искаме да ни направиш една малка услуга — отговори сивият господин. — Ако си разумна, ще можеш много да спечелиш за тебе и твоите приятели. Искаш ли?

— Да — промълви Момо.

Сивият господин тъничко се усмихна.

— Тогава нека се срещнем днес в полунощ да го обсъдим.

Момо мълчаливо кимна. Но сивият господин вече не беше тук. Във въздуха висеше само димът от неговата пура. Къде щеше да го срещне, той не ѝ каза.

(17)

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

ГОЛЯМ СТРАХ И ОЩЕ ПО-ГОЛЯМ КУРАЖ

Момо се страхуваше да се върне в стария амфитеатър. Сивият господин, който в полунощ искаше да се срещне с нея, сигурно щеше да дойде там.

А при мисълта да бъде там съвсем сама с него я обзе ужас.

Не, тя изобщо вече не искаше да го види — нито там, нито където и да било другаде. Каквото и да имаше да ѝ предложи, бе повече от ясно, че в действителност не е нищо добро за нея и нейните приятели.

Но къде можеше да се скрие от него?

Най-сигурно ѝ се струваше сред навалицата от хора. Нищо, че бе видяла как никой не обърна внимание нито на нея, нито на сивия господин, но ако той действително ѝ направеше нещо и тя извикаше за помощ, хората навярно щяха да забележат и да я спасят. Освен това, каза си тя, сред една гъста човешка тълпа е най-трудно да я намерят.

Остатъка от следобед и цялата вечер чак до късно през нощта Момо прекара, като се движеше из навалицата от минаващи по най-оживените улици и площади, докато най-накрая като в един огромен кръг се върна на мястото, откъдето бе тръгнала. Измина разстоянието още веднъж и още веднъж. Просто се остави да я носи потокът на постоянно забързаните човешки маси.

Но тъй като беше обикаляла вече целия ден, постепенно я заболяха краката от умора. Ставаше все по-късно и по-късно, а Момо не преставаше да крачи в полусън, все по-напред и по-напред.

„Само за миг да отдъхна — мислеше си тя, — само един мъничък миг, после ще мога по-добре да внимавам...“

В този момент отстрани на улицата застана една малка транспортна триколка, натоварена с всевъзможни чанти и кутии. Момо се изкачи в нея и се облегна на един чувал, който беше приятно мек. Тя сви уморените си нозе под полата. Ах, колко добре се чувствуваше така! Въздъхна облекчено, прилепи се до чувала и преди сама да забележи, заспа от изтощение.

Засънува объркани сънища. Видя стария Бепо, който балансираше с метлата високо над мрачна пропаст, вървейки по въже.

— Къде е другият край? — чуваше го постоянно да вика. — Не мога да намеря другия край!

А възето действително изглеждаше безкрайно дълго. Чезнеше в тъмнината и от двете страни.

На Момо тъй ѝ се искаше да помогне на Бепо, но тя дори! не можа да му се обади, за да я забележи той. Беше прекалено далече и прекалено високо.

После видя Гиги, който измъкваше от устата си безкрайни хартиени ленти. Измъкваше ли, измъкваше, а хартиената лента не свършваше и не се късаше. Гиги вече стоеше върху цяла! планина от хартиени ленти. И на Момо ѝ се стори, че той я гледа умоляващо, сякаш не му достига вече въздух и той няма да може да диша повече, ако тя не му се притече на помощ.

Поиска да изтича при него, но краката ѝ се заплетоха в хартиената лента. И колкото по-силно се опитваше да се освободи, толкова повече се заплиташе.

Тогава видя децата. Те всички бяха съвсем плоски, като карти за игра. И на всяка карта бяха продупчени истински шарки от малки дупки. Картите се разбъркваха, след което отново трябваше да се подредят и в тях се пробиваха други дупки. Децата-карти безшумно плачеха, но после отново биваха разбърквани и с тропот и ропот падаха едно върху друго.

„Спрете — искаше да извика Момо, — престанете!“, но тропотът и ропотът надвиха нейния слаб глас. Ставаше все по-шумно и по-шумно и тя накрая се събуди от този шум.

В първия момент не знаеше къде се намира, защото наоколо бе тъмно. После се сети, че бе седнала върху триколката. И сега количката вървеше и именно моторът ѝ вдигаше този шум.

Момо изтри бузите си, мокри от сълзи. Къде се намираше изобщо?

Количката навярно бе пътувала известно време, без тя да се събуди, защото сега се намираха в една част на града, която изглеждаше като мъртва в този късен нощен час. Улиците бяха безлюдни, а високите къщи — тъмни.

Триколката се движеше бързо и Момо скочи преди да бе имала време да размисли. Искеше да се върне на оживените улици, където ѝ се струваше, че е защитена от сивите господа. Но после се сети какво бе сънувала и се спря.

Моторният шум постепенно заглъхна в тъмните улици и стана тихо.

Момо вече не искаше да бяга. Беше избягала с надеждата да се спаси. През цялото време бе мислила само за себе си, за своята собствена изоставеност, за своя собствен страх! А всъщност в беда бяха нейните приятели. И ако изобщо съществуваше някой, който да им помогне, то това беше тя. Дори възможността да накара сивите господа да освободят нейните приятели да бе много нищожна, тя най-малкото трябваше да опита.

След дълго мислене тя внезапно почувствува странна промяна в себе си. Чувството на страх и безпомощност бе станало толкова голямо, че изведнъж се превърна точно в обратното. Тя издържа. Сега вече се усещаше смела и уверена, сякаш никоя сила на света не можеше да ѝ стори нищо, и което беше най-важно: тя вече изобщо не се грижеше какво ще стане с нея.

Сега тя **искаше** да срещне сивия господин. Искеше го на всяка цена.

„Веднага трябва да отида при стария амфитеатър — си каза тя, — навярно още не е станало прекалено късно, навярно още ме чака.“

Но решението се оказа по-лесно от изпълнението. Тя не знаеше къде се намира и нямаше и най-малката представа в каква посока да се отправи. Тръгна наслуки.

Вървеше все по-нататък и по-нататък по тъмните и мъртвешко тихи улици. И понеже бе боса, не чуваше дори звука от собствените си стъпки. Всеки път, когато свиеше по някоя нова улица, тя се надяваше да открие нещо, което да ѝ посочи пътя по-нататък, някакъв познат знак. Но не откриваше нищо. А нямаше и кого да пита, тъй като единственото живо същество, което срещна, бе едно мършаво, мръсно куче, което търсеше нещо за ядене в купчина смет и което страхливо побягна, когато тя се опита да го приближи.

Най-после Момо стигна до един огромен, празен площад. Той не приличаше на онези красиви площи, където има дървета или фонтани, а представляваше просто широка, празна, площ. Само отстрани в края се издигаха тъмните очертания на къщите, които се открояваха на нощното небе.

Момо пресече площада. Тъкмо достигна средата, когато сравнително близо се чуа ударите на градския часовник. Той удари няколко пъти и като че ли наистина вече беше полунощ. Ако сивият господин я очакваше сега в амфитеатъра, помисли си Момо, бе невъзможно тя да пристигне навреме. Той щеше да си отиде без да е свършил работа. Възможността да: помогне на приятелите си вече беше изгубена — навярно завинаги!

На Момо ѝ причерня от яд. Какво трябваше, какво можеше да направи още? Не знаеше никакъв изход.

— Тук съм — извика тя в нощта колкото ѝ глас държеше.

Но нямаше никаква надежда, че сивият господин ще я чуе. Беше се излъгала обаче.

Едва бе отзвънял и последният камбанен удар, когато по всички улици, които се стичаха от всички страни към големия празен площад, се появи слаба светлина и после бързо се усили. Момо видя, че това са фаровете на много коли, които бавничко прииждаха от всички страни към средата на площада, където се намираше тя в момента. В която и посока да се обърнеше, отвсякъде я пресрещаше ярка светлина и тя закри очи с ръка. Значи те пристигаха!

Но Момо не се бе надявала на подобен мощен отклик. За миг целият ѝ кураж отново изчезна. И тъй като беше обкръжена от всички страни и нямаше как да избяга, тя се свря, доколкото това беше възможно, в прекалено голямото си мъжко сако.

Но тогава си помисли за цветята и за гласовете на великата музика и в миг отново се усети утешена и подкрепена. Колите се приближиха с тихо пърпореци мотори. Накрая те, броня до броня, образуваха кръг, чийто център беше Момо.

Господата слязоха от колите. Момо не можеше да види колко са, тъй като те останаха в тъмното зад фаровете. Но тя усещаше, че към нея са насочени много погледи, които не изразяваха нищо приятелско. И потрепери от студ.

Доста дълго време никой не пророни нито дума — както Момо, така и сивите господа.

— Значи — чу тя най-накрая един пепелносив глас, — това е момиченцето Момо, което си мислеше, че може да ни предизвика. Сега хубавичко го вижте, хубаво я вижте тази нещастна купчинка!

Думите му бяха последвани от изтрополяване, което се чу отдалече като многогласен смях.

— Внимание! — каза един друг пепелносив глас потиснато. — Вие знаете колко опасна може да стане малката за нас. Няма смисъл да я заблуждаваме.

Момо наостри слух.

— Е, добре — обади се първият глас от тъмното зад фаровете, — нека да опитаме тогава с истината.

Отново настъпи дълга тишина. Момо усещаше, че сивите господа се страхуват да кажат истината. Тя сякаш им струваше усилие, което не можеха да си представят. Момо дочу нещо подобно на пхтете, идващо от много гърла.

Най-после един заговори. Гласът идваше от друга посока, но звучеше също тъй пепелносиво:

— Нека следователно говорим открито един с друг. Ти сисама, бедно дете. Твоите приятели са недостъпни за теб. Вечене съществува никой, с когото да споделиш своето време. Това беше и нашият план. Виждаш колко сме могъщи. Няма смисъл да се противиш. Много са самотни часове — какво са тесга за тебе? Едно проклетие, което те задушаваш, бреме, което спира дъха ти, море, което те дави, мъчение, което те обгаря. Ти си отделена от всички хора.

Момо слушаше и мълчеше.

— Някога — продължи гласът — ще настъпи мигът, в който повече няма да можеш да издържиш — утре, след една седмица, след една година. На нас ни е безразлично. Ние просто ще чакаме. Защото знаем, че ти ще дойдеш и ще кажеш: „Готова съм на всичко, само ме освободете от това бреме!“. Или ти вече си готова на такава неща? Остава само да го кажеш.

Момо поклати глава.

— Искаш ли да ти помогнем? — попита ледено гласът.

— Това доказва, че тя действително е била при Въпросния — отговори първият глас по същия начин. И после високо попита: — Познаваш ли майстор Хора?

Момо кимна.

— И действително ли беше при него?

Момо пак кимна.

— Следователно си видяла часовете-цветя?

Момо кимна за трети път. О, колко добре ги познаваше тя! Отново настъпи продължа пауза. Когато гласът наново заговори, той идваше от съвсем друга посока.

— Ти нали обичаш приятелите си?

Момо кимна.

— И би искала да ги освободиш от нашата власт?

Момо пак кимна.

— Можеш, стига да поискаш.

Момо притисна сакото съвсем плътно до тялото си, тъй като цялата трепереше от студ.

— За теб наистина би било дреболия да освободиш приятелите си. Ние ще помогнем на теб, а ти ще помогнеш на нас. Това е съвсем справедливо.

Момо внимателно се загледа в посоката, от която идеше сега гласът.

— Ние всъщност също искаме лично да се запознаем с този майстор Хора, разбираш ли? Но не знаем къде живее. И не искаме нищо повече от тебе, освен да ни заведеш при него. Това е всичко. Да, слушай внимателно, Момо, за да бъдеш сигурна, че говорим напълно открито с тебе и сме съвсем честни в намеренията си ти ще получиш обратно своите приятели и ще можете отново да водите вашия предишен весел живот. Това не е ли приемливо предложение?

В този миг Момо за пръв път отвори уста. Струваше ѝ усилие да говори, тъй като устните ѝ бяха като замръзнали.

— Какво искате от майстор Хора? — попита тя бавно.

— Искаме да се запознаем с него — отговори остро гласът и студът се увеличи. — Това ти е достатъчно.

Момо замълча и изчака. Сред сивите господа се почувствува размърдване и те сякаш станаха неспокойни.

— Не те разбирам — каза гласът, — помисли за себе си и засвоите приятели! Какво се грижиш за майстор Хора. Това остави на нас. Той е достатъчно стар, за да се грижи за себе си. И освен това, ако той е разумен и с добро се съгласи с нас, и косъм няма да падне от главата му. В противен случай обаче ние си имаме средства, с които ще го принудим.

— Какво ще го принудите? — попита Момо с посинели от студ устни.

В отговор гласът внезапно прозвуча рязко и напрегнато:

— До гуша ни е дошло да събираме поотделно часовете, минутите и секундите на хората. Ние искаме цялото време на всички човече. Майстор Хора трябва да ни го предостави!

Момо с ужас се загледа в тъмното, откъдето идваше гласът.

— А хората? — попита тя. — Какво ще стане с тях?

— Хората — изкрещя гласът и премина във фалцет, — те отдавна са излишни. Те сами доведоха света дотам, че вече няма място за себеподобните им. Света ще управляваме ние!

Студът сега беше толкова ужасен, че Момо едва движеше устни, но не можеше да произнесе нито дума.

— Но ти не се грижи, мъничка Момо — продължи гласът изведнъж много тихо и почти гальовно, — ти и твоите приятели сте, естествено, изключение. Вие ще бъдете последните хора, които ще играят и ще разказват истории. Няма да се месите в нашите работи. И ние ще ви оставим на мира.

Гласът затихна, но после веднага заговори от друга посока:

— Знаеш, че ти казахме истината. Ние ще сдържим обещанието си. А сега ни отведи при майстор Хора.

Момо се опита да каже нещо. Студът почти бе сковал съзнанието ѝ. Но след многократни опити тя най-накрая успя да промълви:

— Дори и да можех, нямаше да го направя.

Гласът заплашително попита от неизвестна посока:

— Какво означава това? Дори и да можех? Та ти можеш! Нали беше при Хора и следователно знаеш пътя!

— Няма да мога да го намеря отново — прошепна Момо. — Опитвах се. Само Касиопея го знае.

— Кой?

— Костенурката на майстор Хора.

— Къде е тя сега?

Момо, почти в безсъзнание, прошепна:

— Тя... се върна... с мене... но... аз... я... изгубих.

Като от много далече чу около себе си развълнувани и разбъркани гласове.

— Веднага дайте нареждане за всеобща тревога! — дочу त्याда викат. — Трябва да се открие костенурката. Всяка костенурка да бъде проучена. Тази Касиопея трябва да се намери! Трябва! Трябва!

Гласовете заглъхнаха. Стана тихо. Момо бавно дойде на себе си. Стоеше сама сред огромния площад, над който преминаваше само студеният вятър, идващ сякаш от някаква голяма празнота — един пепелносив вятър.

(18)

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

КОГАТО СЕ ВИЖДА НАПРЕД БЕЗ ДА СЕ ГЛЕДА НАЗАД

Момо нямаше представа колко време бе минало. Понякога проехтяваха ударите на градския часовник, но тя въобще не го чуваше. Топлината се връщаше във вкочанените ѝ

крайници много, много бавно. Чувствуваше се като парализирана и не можеше да вземе никакво решение.

Трябваше ли да си отиде в къщи, в стария амфитеатър и да легне да спи? Сега, след като всяка надежда за нея и нейните приятели бе изгубена завинаги? Тя вече знаеше, че никога нямаше да бъде пак добре, никога...

Към това се прибавяше и страхът за Касиопея. Какво щеше да стане, ако сивите господа наистина я намереха. Момо започна горчиво да се упреква, че изобщо беше

споменала за костенурката. Но тя беше така смаяна по време на разговора, че въобще не се сети да поразмисли малко.

„А навярно — опита да се утеши Момо — Касиопея вече отдавна е при майстор Хора. Да се надявам, че вече не ме търси. Какъв голям късмет за нея, а и за мене...“

В този момент нещо нежно я докосна по босия крак. Момо трепна и бавно се наведе надолу.

Пред нея беше костенурката! И в тъмнината една след друга проблеснаха буквите: „АЗ ОТНОВО СЪМ ТУК“.

Без да мисли, Момо я грабна и я скри под сакото си. След това се изправи и започна да дебне и да се ослушва в тъмнината наоколо, понеже се страхуваше, че сивите господа може да са наблизко.

Но всичко тънеше в тишина.

Касиопея силно риташе с крачка под сакото и правеше опити да се освободи. Момо я притисна до себе си, но надзърна вътре и прошепна:

— Моля те, дръж се прилично!

„КАКВО ЗНАЧИ ТАЗИ ГРУБОСТ?“ — заблестя върху черупката,

— Не бива да те виждат! — глухо отвърна Момо.

Сега върху гърба на костенурката се появиха следните думи: „АМА ВЪОБЩЕ ЛИ НЕ СЕ РАДВАШ?“.

— Напротив — каза Момо и почти зариде, — напротив, Касиопея, и то как! — и тя многократно я целуна по нослето.

Буквите върху гърба на костенурката видимо почервеняха, когато тя отвърна: „МОЛЯ ЗА ИЗВИНЕНИЕ!“.

Момо се засмя.

— Ти през цялото време ли ме търсеше?

— „ЕСТЕСТВЕНО.“

И как тъй ме намери тъкмо сега и тъкмо тук?

— „ЗНАЕХ ПРЕДВАРИТЕЛНО“ — гласеше отговорът. Следователно костенурката очевидно през цялото време бе търсила Момо, макар да е знаела, че няма да я намери? Та тогава изобщо не е имало нужда да я търси? Това бе една от поредните загадки на Касиопея, при които човек загубваше ума и дума, колкото повече размисляше над тях. Но сега не бе най-подходящият момент да си блъска главата над този въпрос.

Момо шепнешком разказа на костенурката какво се бе случило междувременно.

— Какво ще правим сега? — попита тя накрая. Касиопея внимателно я бе слушала. Върху черупката ѝ се появиха следните думи: „ЩЕ ОТИДЕМ ПРИ ХОРА“.

— Сега ли? — извика Момо почти ужасена. — Но те навсякъде те търсят! Просто в момента ги няма. Не е ли по-разумно да останем тук?

Но на гърба на костенурката просветнаха думите: „АЗ ЗНАЯ, НИЕ ОТИВАМЕ.“

— Значи — каза Момо, — направо ще им се напъхаме в ръцете.

„НЯМА ДА СРЕЩНЕМ НИКОГО“ — бе отговорът на Касиопея.

Е, след като тя знаеше с такава сигурност, човек естествено можеше да ѝ се довери! Момо постави Касиопея на земята. Но в този момент си помисли за дългия изморителен път, който бяха извървели тогава и изведнъж усети, че силите ѝ нямаше да стигнат.

— Върви сама, Касиопея — каза тя тихо, — не мога повече. Върви сама и най-сърдечно поздрави майстор Хора от мен.

„СЪВСЕМ БЛИЗО Е!“ — заблещука върху гърба на Касиопея.

Момо го прочете и учудено се огледа. Постепенно си припомни, че наистина това бе бедният и сякаш безлюден квартал, от който те тогава бяха достигнали до онази местност с белите къщи и със странната светлина. Ако наистина беше така, може би тя действително щеше да стигне до Улица-никога и до Къщата-никъде.

— Добре — каза Момо, — ще тръгна. Но не е ли по-добре да те нося, за да стане по-бързо?

„ЗА СЪЖАЛЕНИЕ НЕ“ — можа да прочете Момо на гърба ѝ.

— Защо непременно ти самата трябва да пълзиш? — попита Момо.

Заблестя загадъчен отговор: „ПЪТЯТ Е В МЕНЕ“.

След това костенурката тръгна и Момо тръгна подире ѝ — бавно, стъпчица по стъпчица.

Момиченцето и костенурката едва бяха се изгубили в една от вливащите се в площада улици, когато тъмните сенки на къщите наоколо оживяха. На площада като скърцане премина беззвучно хихикане. Това бяха сивите господа, които бяха подслушали цялата сцена. Една част от тях бяха останали, за да могат тайно да наблюдават момиченцето. Наложиха им се да чакат много дълго, но и самите те не бяха очаквали, че чакането им ще завърши с такъв успех.

— Ето ги, тръгнаха! — прошепна един пепелносив глас. — Да ги хванем ли?

— Естествено не — прошепна един друг. — Ще ги оставим да вървят.

— Как така? — попита първият глас. — Ние трябва да хванем костенурката. Казаха ни да я хванем на всяка цена.

— Вярно. Но защо ни е нужна тя?

— За да ни заведе до майстор Хора.

— Именно. И тя точно това прави. Дори не трябва да я принуждаваме. Прави го доброволно, макар и не нарочно.

През тъмните сенки около площада отново премина вятърът на беззвучно хихикане.

— Уведомете всички агенти в града, търсенето може да сепреустанови. Нека всички се присъединят към нас. Но бъдете крайно внимателни, господа! Никой от нас не бива да им препречва пътя. Навсякъде той трябва да бъде открит. Не бива да срещнат никого от нас. Хайде, господа, нека напълно спокойни последваме нашите двама предводители, които нищо не подозират!

Именно това бе причината Момо и Касиопея действително да не срещнат нито един от своите преследвачи. Защото накъдето, и да свърнеха, преследвачите се отстраняваха и своевременно изчезваха, за да се присъединят към другарите си, които вървяха по петите на момиченцето и костенурката. Една постоянно растяща процесия от сиви господа, скрита зад зидове и ъгли на къщите, безшумно следваше пътя на двете бягачи.

Момо бе тъй изморена, както още никога досега в живота си. Понякога ѝ се струваше, че в следващия миг просто ще падне и ще заспи. Но после се насилваше, правеше една крачка, после друга и продължаваше. След това за известно време ѝ ставаше по-добре.

Само костенурката да не пълзеше толкова бавно! Но нищо не можеше да се промени, Момо вече не поглеждаше нито в ляво, нито в дясно, а само в краката си и в Касиопея.

След цяла вечност, както ѝ се стори, тя забеляза, че улицата под краката ѝ внезапно просветлява. Момо повдигна клепачи, които сякаш бяха от олово, и се огледа наоколо.

Да, те най-после бяха достигнали онази част на града, където царуваше светлината, която не беше нито утринна, нито вечерна дрезгавина и където всички сенки падаха в различим посоки. Ослепително бели и непристъпни се издигаха къщите със своите черни прозорци. И там тя отново съзря и оня странен паметник, който не изобразяваше нищо друго освен едно огромно яйце върху черен каменен блок.

Момо събра смелост, защото явно не след дълго щяха та бъдат при майстор Хора.

— Моля те — каза тя на Касиопея, — не можем ли да вървим малко по-бързо?

„КОЛКОТО ПО-БАВНО, ТОЛКОВА ПО-БЪРЗО“ — бе отговорът на костенурката. Тя продължаваше да пълзи сякаш по-бавно отпреди. И Момо забеляза, както и предишния път, че по този начин тук тя се придвижваше по-бързо напред. Изглеждаше тъй, като че ли самата улица под нозете им се плъзгаше толкова по-бързо, колкото по-бавно вървяха двете.

Защото това беше тайната на оня бял квартал: колкото по-бавно крачеше там човек, толкова по-бързо се придвижваше. И колкото по-бързо искаше да пристигне, толкова по-бавно пристигаше. Но тримата сиви господа, които бяха преследвали Момо с трите коли, тогава не знаеха това. И тя им се бе изплъзнала.

Тогава!

Но сега нещата стояха съвсем другояче. Сега те изобщо не искаха да настигнат момиченцето и костенурката. Вървяха след двете точно толкова бавно, колкото и те. Тъй че също откриха тайната. Белите улици бавно се изпълниха с армия от сиви господа. И тъй като вече знаеха как да се движат тук, те вървяха дори още по-бавно от костенурката и по този начин я изпреварваха и се приближаваха все по-близо и по-близо. Цялото това ходене бе едно обратно състезание, състезание по бавност.

Надлъж и шир преминаваше пътят през тези нереални улици, все по-навътре и по-навътре към сърцевината на белия квартал. Стигнаха и до ъгъла на Улица-никога.

Касиопея вече беше завила и изтича към Къщата-никъде.

Момо си спомни, че тук, на тази улица, не може да се движи по друг начин освен като се обърне и тръгне обратно. Затова и сега направи същото.

В този момент сърцето ѝ почти спря да бие от ужас.

Като сива, подвижна стена напредваха времекрадците, един до друг, изпълнили улицата по цялата ѝ ширина и редица след редица, докдето погледът ѝ стигаше.

Момо изкрещя, но не можа да чуе собствения си глас. Тичаше обратно по Улица-никога и гледаше с широко отворени очи следващата я армия от сиви господа. Но сега още един път се случи нещо странно, когато първите от гонителите се опитаха да проникнат в Улица-никога, те буквално се разтвориха пред очите на Момо и изчезнаха. Първо се изгубиха протегнатите им ръце, после краката и телата, а най-накрая лицата, върху които лежеше изненадан и ужасен израз.

Но не само Момо бе наблюдавала случилото се, а естествено и всички други, тълпящи се зад тях сиви господа. Първите се изпречиха срещу прииждащата маса отзад и за миг между тях възникна ръкопашна схватка. Момо видя гневните им лица и заплашително размаханите юмруци. Но никой не посмя да я последва по-нататък.

Тъкмо тогава Момо стигна най-после в Къщата-никъде. Голямата тежка врата от зелен метал се разтвори. Момо влетя вътре, притича през коридора с каменни фигури, отвори съвсем мъничката врата на другия край, провря се през нея, пробяга през залата с безброй часовници и стигна до малката стаичка в средата между стенните часовници — там тя се хвърли на малкото канапе и зарови лице под една възглавница, без желание да види и да чуе каквото и да било.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЗАКЛЮЧЕНИТЕ ТРЯБВА ДА СЕ ОТКЛЮЧАТ

Чу се глас. Момо бавно се надигна от дълбините на своя сън без сънища. По някакъв странен начин се усещаше освежена и отпочинала.

— Детето не е виновно — дочу тя един глас, — но ти, Касиопея, защо ти си го направила?

Момо отвори очи. На масичката пред канапето седеше майстор Хора. Той бе втренчил загрижен поглед в пода пред себе си — там, където седеше костенурката.

— Не помисли ли, че сивите господа ще ви последват?

„ЗНАЯ САМО ПРЕДВАРИТЕЛНО“ — се появи върху гърба на Касиопея. — „НЕ РАЗМИШЛЯВАМ!“

Майстор Хора с въздишка поклати глава.

— Ах, Касиопея, Касиопея, понякога си загадка за мене.

Момо се изправи и седна.

— О, нашата малка Момо се е събудила — каза майстор Хора сърдечно. — Надявам се, че отново си добре?

— Много добре, благодаря — отговори Момо. — Моля те, извинявай, че бях заспала тук.

— Не се тревожи — отговори майстор Хора, — всичко е наред. Няма нужда да ми обясняваш нищо. Това, което аз не можах да видя през всевиждащите си очила, Касиопея вече ми го разказа.

— А какво стана със сивите господа? — попита Момо.

Майстор Хора извади една голяма синя носна кърпа от самото си.

— Те ни обграждат. Заобиколили са Къщата-никъде от всички страни, тоест дотам, докъдето могат да се приближат. Но преди да продължим разговора си — добави той много сериозно, — бих искал ти сама да ги видиш.

И той свали мъничките си златни очила и ги подаде на Момо, за да си ги сложи.

Отначало различаваше само вихрушка от цветове и форми и си спомни, че първия път ѝ се бе завило свят. Но сега мина по-леко. Само след миг очите ѝ се приспособиха тъй, че виждаха всичко.

И ето че съзря армията от сиви господа, която ги обграждаше!

Рамо до рамо стояха сивите господа в една необгледно дълга редица. Те не стояха само пред Улица-никога, а още по-нашироко, образувайки огромен кръг, който преминаваше през този квартал със снежнобели къщи и чийто център беше Къщата-никъде. В обкръжението не се виждаше никаква пролука.

Но след това Момо забеляза и още нещо — нещо непознато. Първоначално си помисли, че навярно стъклата на всевиждащите очила леко са се изпотили или че тя все още не умее да гледа съвсем добре през тях, понеже странна мъгла забулваше очертанията на сивите господа и ги правеше неясни. Но после разбра, че тези изпарения нямаха нищо общо с очилата или пък с очите ѝ, просто целите улици във бяха изпълнени с тях. На някои места мъглата бе плътна и непроницаема, докато на други едва сега започваше да се образува.

Сивите господа стояха неподвижно. Всеки, както винаги с неизменното бомбе на главата си, чанта в ръка, а в устата му димеше сива пура. Но тези димни облаци не се изгубваха, както обикновено става в нормален въздух. Тук, където не появаше никакъв вятър, в този стъклен въздух димът се разстиляше като провлачени воали, подобни на паяжина, промъкваше се из улиците покрай фасадите на белоснежните къщи и като дълги знамена опасваше и свързваше фасадите една с друга. Събираше се на отвратителни, синкаво-зелени кълба, които бавно, но постоянно се трупаха едно върху друго все по-нагоре и заобиколиха Къщата-никъде от всички страни като с неудържимо растящ зид. Момо видя също така, че от време на време пристигаха нови господа на мястото на други, като по този начин ги сменяха и заставаха в редиците. Но защо бе всичко това? Какъв план преследваха времекрадците? Тя свали очилата и въпросително погледна майстор Хора.

— Достатъчно ли видя? — попита той. — Тогава, моля те, ми върни очилата.

И докато си ги слагаше, продължи:

— Ти ме попита дали могат да ме принудят. Аз самият съмнедостижим за тях, както знаеш. Но те могат да причинят вреда на хората и тя ще бъде по-лоша от всичко, което са направили досега. По този начин се опитват да ме изнудват.

— Нещо още по-лошо? — попита изплашено Момо. Майстор Хора кимна.

— Аз разпределям времето на всеки човек. Срецу това сивите господа са безсилни. Те не могат да задържат времето, което изпращам. Но могат да го отровят.

— Да отровят времето? — попита Момо отчаяно.

— С дима на своите пури — обясни майстор Хора, — ти видяла ли си досега някого от тях без неговата малка пура? Със сигурност не, защото без нея той не би могъл да съществува.

— Какви пури са това? — поиска да узнае Момо.

— Ти си спомняш за часовете-цветя — каза майстор Хора. — Тогава ти казах, че всеки човек притежава един такъв златен храм на времето, понеже всеки има сърце. Когато хората допуснат вътре да влязат сивите господа, на тях ще им се удаде да късат все повече и повече от тези цветове. Часовете-цветя обаче, откъснати от човешкото сърце, не умират, защото не са прецъфтели в действителност. Но те не могат и да живеят, тъй като са отделени от истинския си притежател. Те с всички фибри на своето същество се стремят обратно към човека, на когото принадлежат.

Момо слушаше, затаила дъх.

— Трябва да знаеш, Момо, че и злото си има своя тайна. Аз не зная къде сивите господа съхраняват заграбените часове-цветя. Зная само, че ги замразяват със студенината си, докатоцветовете се втвърдят като стъклени чашки. И по този начин те им пречат да се върнат. Някъде дълбоко под земята са скрити огромни хранилища, където лежи цялото замръзнало време. Но и там часовете-цветя все още не умират.

Бузите на Момо запламтяха от възмущение.

— Сивите господа постоянно се снабдяват от припасите в тези изби. Откъсват листенцата на часовете-цветя, изсушават ги, докато станат сиви и твърди, а после свиват от тях своите малки пури. Но и до този момент в листенцата все още има живот. Живото време обаче не е здравословно за сивите господа. Именно затова те палят пурите и ги пушат. Защото едва в дима времето наистина напълно умира. Съществуването си те дължат именно на това мъртво човешко време.

Момо се изправи.

— Ах! — каза тя. — Толкова много мъртво време...

— Да, този зид от дим, който те издигат върху около Къщата-никъде, целият е от мъртво време. Но докато има достатъчно ясно небе, аз все още ще мога да изпращам на хората невредимо тяхното време. Ала ако димната тъмна камбана ни похлупи от всички страни, във всеки час, изпращан от мен, ще се влее от мъртвото, дяволско време на сивите господа. И когато хората го получат, те ще се разболеят, някои от тях дори ще легнат смъртно болни.

Момо, загубила ума и дума, загледа майстор Хора. После тихо попита:

— И каква е тази болест?

— В началото не се забелязва нищо особено. Просто един ден човек вече няма настроение да прави нищо. Нищо не го интересува, пусто му е. И това нежелание не само че не изчезва, но остава и постепенно, бавно започва да се увеличава все повече и повече. Расте от ден на ден, от седмица на седмица. Човек се чувства все по-унил, с все по-празна душа, все по-недоволен от себе си и от света. Полека-лека дори и тези чувства изчезват и вече не усеща изобщо нищо. Става му съвсем безразлично и сиво, целият свят му се струва чужд и не го засяга повече. За него не съществуват вече гняв и въодушевление, той не може нито да се радва, нито да тъжи, отучва се да се смее и да плаче. Студът го превзема отвътре и той нищо и никого не може да обича. Стигне ли се дотам, болестта вече е неизлечима. Няма спасение. Човек бърза с празно, сиво лице и прилича досущ на сивите господа. Да, тогава вече той е един от тях. Болестта се нарича „смъртоносната скука“.

Момо потрепери от ужас.

— И следователно, ако ти не им дадеш цялото време на хората — попита тя, — те ще направят тъй, че всички хора да станат като тях, така ли?

— Да — отговори майстор Хора, — така те искат да ме изнудят. Той стана и се обърна.

— Досега аз чаках хората сами да се освободят от тези мъчители. Те можеха да го направят, защото сами им помогнаха да се появят на бял свят. Но вече не мога да чакам. Трябва да направя нещо, ала не мога сам — той погледна Момо. — Искаш ли да ми помогнеш?

— Да — прошепна Момо.

— Принуден съм да те изпратя на опасност, която е неизмерима — каза майстор Хора. — И от тебе ще зависи, Момо, дали светът завинаги ще престане да съществува, или отново ще започне да живее. Наистина ли искаш да рискуваш?

— Да — повтори Момо и този път гласът ѝ прозвуча твърдо.

— Тогава — каза майстор Хора — внимавай точно какво ще ти кажа, защото всичко ще зависи изцяло само от тебе и аз вече няма да мога да ти помагам. Не само аз, но и никой друг.

Момо кимна и загледа майстор Хора крайно внимателно.

— Трябва да знаеш — започна той, — че аз никога не спя. Ако заспя, в същия миг времето ще спре. Светът също ще спре. Но ако няма време, сивите господа няма да могат и никого да ограбват. Биха могли всъщност да продължат да живеят още малко, понеже притежават големи запаси от време. Ала употребят ли ги всичките, те ще се превърнат в нищо.

— Но тогава — каза Момо, — всичко е съвсем просто!

— За съжаление не е толкова просто, иначе не бих имал нужда от твоята помощ, детето ми. Няма ли никакво време, аз не ще мога отново да се събудя. Тъй че светът ще спре и ще замръзне завинаги. Но аз мога, Момо, да ти дам на тебе, само на тебе, едно час-цвете. Естествено едно-единствено, понеже винаги цъфти само едно. И след като времето на света спре, ти ще имаш още един час.

— И аз ще мога да те събудя! — каза Момо.

— Само с него — допълни майстор Хора — ние не можем да постигнем нищо, защото запасите на сивите господа са; много, много по-големи. В разстояние на един-единствен час те ще са използвали една незначителна част. Тъй че и след това те ще продължат да съществуват. Задачите, които ще трябва да разрешиш, са много по-тежки! Когато сивите господа забележат, че времето е спряло, а това те много скоро ще забележат, понеже попълнението на техните пури ще намалее, те ще прекратят обкръжението и ще се отправят към припасите си от време. Ти ще трябва да ги последваш, Момо. Когато откриеш тяхното скривалище, ще трябва да им попречиш да стигнат до припасите си. Свършат ли пурите им, с тях също ще бъде свършено. Но

после остава още нещо и то навярно ще бъде най-трудното от всичко. Щом изчезне и последният времекрадец, ти ще трябва да освободиш цялото ограбено време. Защото само ако то се върне при хората, светът наново ще оживее и аз самият ще мога отново да се събудя. За всичко това ти имаш на разположение един-единствен час.

Момо безпомощно погледна майстор Хора. Не бе и предполагала, че ще трябва да се пребори с такава планина от трудности и опасности.

— Съгласна ли си въпреки всичко да го направиш? — попита майстор Хора. — Това е единствената и последна възможност.

Момо мълчеше.

Изглеждаше невъзможно тя да успее.

„АЗ ЩЕ ДОЙДА С ТЕБЕ!“ — появи се внезапно върху гърба на Касиопея.

Какво можеше да ѝ помогне костенурката във всичко това! Но въпреки туй един тъничък пъч на надежда проблесна пред Момо. Мисълта, че няма да бъде съвсем сама, ѝ даде кураж. Наистина, това бе кураж без особено разумна причина, но той ѝ помогна изведнъж да се реши.

— Ще се опитам — каза тя твърдо.

Майстор Хора продължително я изгледа и се засмя.

— Много неща ще бъдат по-лесни, отколкото ти се струват сега. Ти си чула гласовете на звездите. Не бива да се страхуваш.

После се обърна към костенурката и попита:

— Значи ти, Касиопея, искаш да отидеш с Момо?

„ЕСТЕСТВЕНО“ — заблещука върху гърба. Надписът изчезна и после се появиха следните думи: „НЯКОЙ ЩЕ ТРЯБВА ДА Я НАГЛЕЖДА!“

Майстор Хора и Момо се спогледаха усмихнато.

— Тя също ли ще получи едно час-цвете? — попита Момо.

— Касиопея не се нуждае от това — обясни майстор Хора и нежно погали костенурката по вратлето. — Тя е същество извън времето. Носи своето малко време вътре в себе си. Би могла да продължи да пълзи по света дори след като всичко спре.

— Добре — каза Момо, в която внезапно се събуди стремеж за действие, — какво трябва да направим сега?

— Сега — отговори майстор Хора, — ще си вземем сбогом.

Момо преглътна и после тихичко попита:

— Никога ли няма да се видим вече?

— Ние ще се видим отново, Момо — отвърна майстор Хора, — а дотогава всеки час от твоя живот ще ти изпраща по един поздрав от мене. Защото ще останем приятели, нали?

— Да — каза Момо и кимна.

— Тръгвам вече — продължи майстор Хора, — не бива да ме следваш, а и не бива да питаш къде отивам. Защото сънят ми не е обикновен сън и е по-добре ти да не бъдеш там. Само едно нещо още: в момента, в който изчезна, ти веднага трябва да разтвориш двете врати — малката, на която е написано моето име и голямата от зелен метал, която извежда към Улица-никога. Защото в мига, в който времето спре, всичко друго също ще спре и няма да има сила на света, която да го раздвижи. Разбра ли и запомни ли всичко добре, мое дете?

— Да — каза Момо, — но по какво ще позная, че времето е спряло?

— Не се грижи за това, веднага ще познаеш.

Майстор Хора стана и Момо също се изправи. Той нежно прокара ръка по сплъстения ѝ перчем.

— Всичко добро, мъничка Момо — каза той, — за мен беше голяма радост, че и аз като другите имах възможността ти да ме слушаш.

— На всички ще разказвам за тебе — отговори Момо, — по-късно.

И изведнъж майстор Хора отново придоби непонятно стар вид, съвсем като тогава, когато я бе отнесъл в златния храм, стар като скалиста планина или като прастаро дърво.

Той се обърна и бързо излезе от малката стая, която се образуваше между часовниковите кутии. Момо чу стъпките му да се отдалечават все повече и повече и тя вече не можеше да ги различи от тиктакането на многото часовници. Навярно се бе слял с това тиктакане.

Момо вдигна Касиопея и силно я притисна към себе си. Нейното най-голямо приключение неотменимо започна.

(20)

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

ПРЕСЛЕДВАНЕТО НА ПРЕСЛЕДВАЧИТЕ

Като начало Момо отиде и отвори малката вътрешна вратичка, на която стоеше името на майстор Хора. След това бързо изтича по коридора с големите каменни фигури и отвори и външната голяма врата от зелен метал. Трябваше да употреби всичките си сили, понеже огромните крила на вратата бяха много тежки.

Когато свърши, тя изтича обратно в залата с безброй часовници и с Касиопея в ръка зачака какво ще се случи.

И ето че се случи следното:

Изведнъж всичко като че ли се разтърси, но не самото помещение се разтърси, а времето — едно времетресение, тъй да се каже. Това, което се почувствува, не би могло да се опише с думи. Случилото се бе съпроводено от звук, нечуван никога преди това. Приличаше на въздишка, дошла от дълбините на вековете.

После всичко отмина.

В същия миг многогласното тиктакане, почукване, прозвъняване и ехтене на безбройните часовници внезапно спря. Люлеещите се махала замръзнаха по местата си. Вече нищо, съвсем нищо не се помръдваше. И се разпростря тишина — толкова съвършена тишина, каквато още никога и никъде досега не бе царувала на света. Времето беше спряло.

И Момо осъзна, че държи в ръка едно прекрасно, много голямо час-цвете. Не бе почувствувала как цветето се озова в ръката ѝ. Просто изведнъж то беше вече тук, сякаш винаги е било.

Момо предпазливо направи една крачка. Наистина, можеше да се движи — без усилие, както винаги. Върху масичката все още стояха остатъците от закуската. Момо седна на една от тапицираните табуретки, но сега те бяха твърди като мрамор и при сядане вече въобще не се потъваше в тях. В чашката си имаше останала глътка шоколад, но изобщо не можеше да я помръдне от мястото ѝ. Момо поиска да натопи пръст в течността, но и тя беше твърда като стъкло. Същото бе станало и с меда. Дори трошичките от хляб в чинията бяха напълно неподвижни. Нищо, дори и най-нищожната дреболия не можеше да се промени, след като вече времето го нямаше.

Касиопея помах с краче и Момо я загледа.

„ГУБИШ ВРЕМЕТО СИ!“ — се появи върху гърба ѝ.

Ах, наистина! Момо скочи. Изтича през залата, промуши се през малката вратичка, премина през останалата част от коридора, озова се пред голямата врата на ъгъла и в същия момент стъписана се дръпна назад. Сърцето ѝ започна яростно да

бие. Времекрадците изобщо не си бяха отишли! Напротив, прииждаха откъм Улицаникога, в която сега обратното време бе спряло, и се насочваха към Къщата-никъде! Това не бе предвидено в плана!

Момо побягна назад в голямата зала и се скри с Касиопея в ръка зад един голям стенен часовник.

— Хубавичко започва — прошепна тя.

После чу кънтящите стъпки на сивите господа във в коридора. Един след друг те се тълпяха и влизаха през малката вратичка, докато в залата се събра цял отряд. Заоглеждаха се.

— Възхитително! — обади се един от тях. — Значи това е нашият нов дом.

Момиченцето Момо ни отвори вратата — каза един друг пепелносив глас, — аз тъкмо наблюдавах. Разумно дете! Любопитен съм какво е направила, за да се доберем до стария.

А един трети, съвсем подобен глас отговори:

— Според мене Въпросния е отстъпил. Това, че време-поглъщането в Улицаникога е спряно, може само да означава, че именно той го е изключил. Следователно е разбрал, че ще трябва да се приспособи към нас. Сега ние няма много да се церемоним с него. Къде всъщност се крие той?

Сивите господа търсецо се огледаха, след което един от тях, чийто глас бе още по-пепелносив, внезапно каза:

— Нещо не е в ред, господа! Часовниците! Погледнете само часовниците! Те всички са спрели. Дори пясъчният часовник.

— Той всъщност ги е спрял — обади се един друг несигурно.

— Пясъчният часовник не може да се спре! — извика първият. — Но вижте, господа, пясъкът е застинал както е текъл! Часовникът не може да се помести! Какво означава това?

Още докато той говореше, в коридора се разнесоха стъпки на тичащ човек, след което през малката врата шумно се промъкна един друг сив господин. Той ръкомахаше възбудено и извика:

— Току-що пристигна вестта на нашите агенти от града. Колите им са спрели, всичко е спряло. Светът е спрял. Невъзможно е да се вземе от който и да било човек дори съвсем мъничко време. Целият наш запас пропада! Няма повече време! Хора е спрял времето!

В миг се възцари мъртвешка тишина. После някой попита:

— Какво казвате? Нашият запас пропада? Но какво ще стане тогава с нас, щом се свършат и последните ни пури?

— Сам знаете какво ще се случи тогава с нас! — извика друг.

— Това е ужасна катастрофа, господа!

И в миг всички един през друг закрещяха:

— Хора иска да ни унищожи!... Ние веднага трябва да прекратим обкръжението!... Трябва да се опитаме да се доберем до нашите времехранилища!... Без коли? Не бихме могли да го направим навреме! Пурите ни ще стигнат само за още двадесет и седем минути!... Моите за двадесет и осем!... Тогава, съгласете се!... Вие луд ли сте?... Да се спасява кой както може!

Всички се бяха струпали до малката вратичка и едновременно напиха навън. От скривалището си Момо можеше да наблюдава как в своята паника те един друг се изблъскват, изтикват, издърпват и все по-често влизат в ръкопашен бой. Всеки искаше да изпревари другия и се бореше за сивия си живот. Бутаха шапките от главите си, биеха се един друг и си издърпваха малките сиви пури от устата. И всеки, когато сполетеше това, внезапно сякаш изгубваше всичките си сили и прострял ръце, с плачливо, страхливо изражение на лицето бързо ставаше все по-прозрачен и накрая изчезваше. Не оставаше нищо от него, изчезваше дори и бомбето му.

Най-накрая в залата се оказаха само още трима сиви господа и на тях им се удаде да се измъкнат през мъничката вратичка и да избягат.

Момо с костенурката под мишница, а в другата ръка с часа-цвете, се втурна след тях. Сега вече всичко зависеше от това тя да не изпуска из очи сивите господа.

Когато излезе от голямата порта, тя видя, че времекрадците вече бяха изтичали до началото на Улица-никога. Там сред кълбата дим стояха още няколко групи сиви господа, които възбудено ръкомахаха и се убеждаваха нещо един друг. Когато видяха тримата тичащи откъм Къщата-никъде, те също се затичаха, към тях се присъединиха други и само за няколко мига цялата армия през глава търчеше обратно. Един почти безкраен керван от сиви господа тичаше в посока към града през призрачната местност със снежнобели къщи и с различно падащи сенки. След спирането на времето естествено и тук бе престанало тайнственото обръщане на бавно в бързо. Тълпата от сиви господа премина покрай големия паметник-яйце и стигна до мястото, където започваха първите обикновени къщи, онези сиви, големи, порутени сгради, обитавани от хора, които живееха на ръба на времето. Но и тук всичко беше застинало.

На прилично разстояние от последните бягащи бързаше Момо. И така започна една обратна гонитба през големия град, гонитба, в която огромната тълпа от сиви господа бягаше, а ги преследваше едно малко момиченце с цвете в ръка и костенурка под мишница.

Но колко странно изглеждаше градът сега! По пътищата стояха колите в редици една след друга, зад кормилата седяха неподвижни шофьорите с ръка на спирачката или върху клаксона (един тъкмо се бе почуквал по челото, вперил ядосано поглед в съседа си отсреща), колоездачи с прострени ръце, даващи знак за завой, а по тротоарите стояха напълно неподвижни и застинали пешеходци, мъже, жени, деца, кучета и котки, дори димът от ауспусите стоеше застинал във въздуха.

По уличните кръстовища регулировчиците бяха застинали, махайки и със свирка в уста. Ято гълъби неподвижно висеше във въздуха над един площад. И високо над всичко това като нарисуван върху небето стоеше един самолет. Водата на фонтаните изглеждаше като лед. Политнали от дърветата листи висяха наред във въздуха. А едно мъничко куче тъкмо вдигнало краче до един уличен стълб, бе застинало като препарирано.

И сред този град, безжизнен като фотография, тичаха и препускаха сивите господа. Момо неотлъчно ги преследваше, но постоянно внимаваше да не я забележат времекрадците. Ала те не забелязваха вече нищо, понеже бягството им ставаше все по-тежко и по-напрегнато.

Не бяха навикнали да изминават бегом толкова огромни разстояния. Задъхваха се и не им достигаше въздух. А не трябваше нито за миг да изпускат от устата си мъничките сиви пури, без които всъщност бяха загубени. Ако при тичането някой изпуснеше пурата си, още преди да я намери на земята, той вече се стопяваше във въздуха.

Но не само външните обстоятелства затрудняваха все повече тяхното бягство, непрестанно се увеличаваше и опасността от самите тях. Някои, чиито пури догаряха, изтръгваха в отчаянието си пурата от устата на друг. И така техният брой бавно, но постоянно намаляваше.

Онези, които носеха в чантите си малък запас от пури, много внимаваха другите да не забележат нищо, защото тези, които вече нямаха никакви пури, се втурваха към по-богатите и се опитваха да им отнемат богатствата. Ставаха яростни сбивания. Цели пълчища се нахвърляха един върху друг, за да заграбят по нещичко от чуждите припаси. По улиците се търкаляха пури и те ги мачкаха с крака в блъсканицата. Страхът, че трябва да изчезнат от света, бе лишил сивите господа напълно от разум.

И колкото по-навътре в града навлизаха те, толкова по-големи трудности им създаваше още нещо. На някои места в големия град човешките тълпи бяха толкова гъсти, че сивите господа само с големи усилия можеха да се проврат между хората,

сякаш те бяха дървета в гъста гора. За Момо, която беше малка и слаба, това естествено бе значително по-лесно. Но дори една перушинка, застинала сред въздуха, бе така неподвижна, че сивите господа едва не си изпочупиха главите, блъскайки се при тичането в нея.

Пътят беше дълъг и Момо нямаше никаква представа колко още щеше да продължи. Тя загрижено погледна своето час-цвете. То едва сега напълно бе разцъфтяло, тъй че нямаше причина за безпокойство.

Но ето че се случи нещо, което накара Момо да забрави в момента всичко друго: в една странична улица тя съгледа Бепо Уличния метач!

— Бепо! — извика тя извън себе си от радост и се затича към него. — Бепо, навсякъде те търсих! Къде беше през цялото време? Защо не дойде? Ах, Бепо, скъпи Бепо!

Поиска да му се хвърли на врата, но отхвъркна от него сякаш от желязо. Доста се бе ударила и от очите ѝ се показаха сълзи. Хълцайки, тя се изправи пред него и го загледа.

Мъничката му фигура изглеждаше още по-превита от преди. Доброто му лице беше съвсем слабо, изпито и много бледно. Бялата му сплътена брада беше бодлива и небръсната, понеже той не си бе оставил никакво време за бръснене. В ръцете си държеше стара метла, напълно изтрита от много метене. Стоеше неподвижен като всичко наоколо, вперил поглед през малките си очила в уличната мръсотия.

Най-после Момо го беше открила, сега, когато това изобщо не можеше да ѝ помогне, защото той нямаше как да я види. И навярно го виждаше за последен път. Кой можеше да знае как ще свърши всичко. Ако свършеше лошо, старият Бепо щеше да остане да стои тук вечно.

Костенурката се разшава под мишницата на Момо.

„ПО-НАТАТЪК!“ — се появи върху гърба ѝ. Момо изтича обратно на главната улица и се изплаши. Не се виждаше никакъв времекрадец! Измина известно разстояние в посоката, в която бяха изчезнали сивите господа, но напразно.

Беше изгубила следите им!

Тя безпомощно се спря. Какво трябваше да направи сега? Питащо погледна Касиопея.

„ЩЕ ГИ НАМЕРИШ! ТИЧАЙ НАТАТЪК!“ — гласеше съветът на костенурката.

Значи, след като Касиопея знаеше предварително, че тя ще намери времекрадците, това непременно бе вярно, независимо кой път щеше да поеме Момо. Тъй че тя просто продължи да върви нататък както ѝ дойде в момента — ту наляво, ту надясно, ту направо.

Междувременно бе достигнала до онази част в северния край на големия град, където се разпростираха новопостроените квартали с еднаквите сгради и правите като стрели улици чак до хоризонта. Момо тичаше все по-нататък и по-на-татък, но понеже всички къщи и улици напълно си приличаха една на друга, тя скоро изпита чувството, че изобщо не мърда от мястото си, че тича на едно и също място. Беше един истински лабиринт, но лабиринт на правилността и еднаквостта.

Момо тъкмо бе започнала да губи кураж, когато изведнъж съзря един сив господин да завива зад ъгъла. Той подскочаше, панталонът му беше скъсан, бомбето и чантата му липсваха и само в здраво стиснатите му устни димеше угарката на една мъничка сива пура.

Момо го последва до мястото, където в безкрайната редица от къщи неочаквано една липсваше. Вместо къща се издигаше висока ограда от груби дъски и заграждаше широк четириъгълник. В оградата имаше врата, която бе малко открената и именно през нея се провря последният от сивите господа.

Над портата висеше табела и Момо се спря, за да я разчете:

ВНИМАНИЕ!
СМЪРТНА ОПАСНОСТ!
СТРОГО СЕ ЗАБРАНЯВА
ВЛИЗАНЕТО
БЕЗ РАЗРЕШЕНИЕ!

(21)

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

КРАЯТ, С КОЙТО ЗАПОЧВА ЕДНО НОВО НАЧАЛО

Момо се бе забавила, докато разчете предупредителния надпис. И когато се промъкна през вратата, от последния сив господин вече нямаше и следа.

Пред нея лежеше един голям изкоп на строеж, дълбок навярно двадесет-тридесет метра. Около него стояха багери и други строителни машини. Върху един наклонен път, който водеше косо към дъното на ямата, бяха спрели в движение няколко товарни коли. Тук и там се виждаха строители, застинали неподвижно.

А. сега накъде? Момо не можа да открие никакъв вход, през който сивият господин да бе влязъл. Погледна към Касиопея, но и тя явно не знаеше повече. Върху гърба ѝ не се появиха никакви букви.

Момо слезе до дъното на изкопа и се огледа. И тук тя внезапно видя още едно познато лице. Неподвижен стоеше и зидарят Никола, който някога ѝ нарисуваше красивата картина с цветя върху стената на стаята ѝ. Но макар да беше неподвижен като всички останали, неговата поза изглеждаше странна. Стоеше с ръка на устата, сякаш викаше нещо на някого, а с другата ръка сочеше към отвора на една огромна тръба, която стърчеше до него от дъното на строителната яма. И се получаваеше тъй, сякаш гледаше към Момо.

Момо не се колеба дълго, прие погледа му за знак, покатери се и влезе в тръбата. Едва бе проникнала вътре и започна да се пързаля, тъй като тръбата водеше право надолу. Правеше всевъзможни завои и Момо се мяташе насам-натам като върху листа. При бясното пързаяне все по-надолу и по-надолу тя почти изгуби и слух, и зрение. Понякога така се завърташе около себе си, че полетяваше с главата напред, но не изпускаше нито костенурката, нито цветето. Колкото по-надълбоко слизаше, толкова по-студено ставаше там.

За миг си помисли как ли щеше да излезе оттук, но не ѝ остана време да се задълбочи над този въпрос, защото изведнъж тръбата свърши с някакъв подземен коридор. Тук вече не беше тъмно. Цареше пепелносива полусветлина, която струеше сякаш от самите стени.

Момо се изправи и се затича по-нататък. Тъй като беше боса, стъпките ѝ не вдигаха шум, но не бе тъй със стъпките на сивите господа, които тя отново долови пред себе си. Тръгна след звука.

От коридора на всички страни се разклоняваха други коридори — подземна плетеница от артерии, която преминаваше изглежда под целия новопостроен квартал.

После дочу гълчава. Тръгна към гласовете и предпазливо надникна иззад един ъгъл.

Пред очите ѝ се ширна огромна зала с почти безкрайна заседателна маса в средата. Около масата в две дълги редици седяха сивите господа или по-скоро ония от

тях, които бяха оцелели. И колко жалки изглеждаха сега тези последни времекрадци! Костюмите им бяха разкъсани. Сивите им плешивини — изпъстрени с подутини и пукнатини, а лицата им бяха изкривени от страх.

Само пурите им горяха все още.

Момо видя, че съвсем в дъното, на гърба на залата се намираше голяма желязна, врата, която беше полуоткрехната. От залата струеше леден мраз. И макар Момо да знаеше, че нищо няма да ѝ помогне, тя се сви и уви босите си нозе в полата.

— Трябва — чу тя. гласа на един сив господин, който седеше на най-горния край на заседателната маса, точно пред металната врата — да бъдем пестеливи спрямо нашите припаси, понеже не знаем колко дълго ще трябва да живеем от тях. Трябва да се ограничим.

— Но ние сме толкова малко! — извика друг. — Припасите ще ни стигнат за години напред!

— Колкото по-рано започнем да пестим — продължи несмутимо говорещият, — толкова по-дълго ще издържим. А вие знаете, господа, какво имам предвид с пестенето. Напълно е достатъчно ако само няколко от нас преживеят тази катастрофа. Нека разгледаме нещата делово! Така, както сме седнали тук, господа, ние сме прекалено много! Трябва значително да намалим нашия брой. Това е повеля на разума. Ще ми позволите ли, господа, да ви преброя?

Сивите господа се преброиха. След това председателят извади една монета от чантата и обясни:

— Ще хвърляме жребий. Ези означава, че ще останат господата с четни цифри, а тура — тези с нечетните.

Той подхвърли монетата във въздуха и после я улови.

— Ези! — извика той. — Господата четни числа остават, а тези с нечетните се умоляват незабавно да изчезнат!

Почти беззвучно стенание премина по редицата на загубилите, но никой не се възпротиви. Времекрадците с четните числа взеха пурите на другите и осъдените се изгубиха в нищото.

— А сега — каза председателят сред тишината, — същотооще един път, ако смея да помоля.

Кошмарната процедура се повтори, потрети и накрая се извърши дори за четвърти път. Най-накрая останаха само шестима от сивите господа. Те седяха трима срещу трима от двете страни на безкрайната маса и ледено се гледаха един друг.

Момо бе наблюдавала всичко това с ужас. Забеляза, че всеки път, когато числото на сивите господа намалееше, ужасният мраз явно отслабваше. В сравнение с преди сега бе почти поносимо.

— Шест — обади се един от сивите господа, — отвратително число.

— Достатъчно вече — отговори един от другата страна на масата, — няма смисъл да намаляваме още числото си. Не се ли удаде на шестима да надживеят катастрофата, няма да се удаде и на трима.

— Не се знае — каза един друг, — но ако се наложи, ние винаги можем да обсъдим това. По-късно, имам предвид.

Известно време бе тихо, после един обясни:

— Колко добре стана, че вратата към хранилищата с припаси беше отворена в момента, когато катастрофата започна. Ако в решаващия момент тя беше затворена, сега никаква сила на света нямаше да може да я отвори и ние щяхме да сме загубени.

— За съжаление не сте съвсем прав, скъпи мой — отвърна един друг. — Докато вратата стои отворена, от хладните изби излиза мраз. И постепенно часовете-цветя ще се разтопят. А вие всички знаете, че тогава ние няма да. можем да ги спрем да се върнат там, откъдето са дошли.

— Значи смятате — попита трети, — че нашият студ сега няма да ни стигне, за да държим припасите си дълбоко замразени?

— За съжаление сме само шестима — отговори вторият господин, — сам можете да пресметнете колко можем да направим. Струва ми се, че бе доста прибързано да намалим броя си по един толкова драстичен начин. Така ние нищо няма да спечелим.

— Трябваше да се решим за една от двете възможности — извика първият господин — и ние решихме.

Отново настана тишина.

— Следователно дълги години навярно ще седим тук така и нищо няма да вършим, освен да се охраняваме един друг — обади се един от тях, — Трябва да призная, че изгледите са безутешни.

Момо размисляше. Явно нямаше никакъв смисъл да продължава да седи тук и да чака. Ако нямаше вече сиви господа, часовете-цветя от сами себе си щяха да се размразят. Но все още сивите господа съществуваша. И щяха да продължат да съществуват, ако тя не успееше. Но какво можеше да направи, след като вратата към хранилищата бе отворена и времекрадците можеха да си вземат попълнения когато поискат? Касиопея се размърда и Момо я погледна. „ЗАТВОРИ ВРАТАТА!“ — се появи върху гърба ѝ.

— Не може! — прошепна Момо. — Тя е неподвижна. „ДОКОСНИ Я С ЦВЕТЕТО!“ — отговори костенурката.

— Нима мога да я задвижа, ако я докосна с часа-цвете? — прошептя Момо.

„ЩЕ ГО НАПРАВИШ!“ — отговори Касиопея.

След като Касиопея го знаеше предварително, значи наистина трябваше да стане така. Момо внимателно постави костенурката на земята. След това скри под сакото си часа-цвете, което междувременно бе доста посърнало и останало с много малко листенца.

Незабелязано от шестимата сиви господа тя успя да се провре под дългата заседателна маса. Оттук на четири крака изтича до другия край на масата. И ето че се оказа седнала между нозете на времекрадците. Сърцето ѝ биеше до пръсване.

Тихичко, тихичко извади тя часа-цвете, стисна го със зъби и се запромъква между столовете, без нито един сив господин да я забележи.

Тъй тя достигна отворената врата, докосна я с цветето и я бутна същевременно с ръка. Вратата безшумно се завъртя на пантите си, задвижи се и с трясък се затвори. Ударът предизвика многократно ехо в залата и в хилядите подземни коридори.

Момо скочи. Сивите господа, които изобщо не бяха допускали възможността, че освен тях и друго живо същество можеше да бъде извадено от неподвижното му състояние, вцепенени от ужас, седяха на столовете си, зяпнали момиченцето.

Без да осъзнава, Момо изтича покрай тях към изхода на залата. И ето че сивите господа се опомниха и побягнаха след нея.

— Но това е ужасното малко момиченце! — чу тя да казва един от сивите господа. — Това е Момо!

— Не може да бъде! — извика друг. — Как така може да се движи?

— Тя имаше едно час-цвете! — изруга трети.

— И с него ли — попита четвъртият — успя да задвижи вратата?

Петият гневно се ядосваше:

— Ние също можехме да направим това! Имахме достатъчно от тях!

— Имахме! Имахме! — просъска шестият. — Сега вратата е затворена! Остава ни само едно спасение: трябва да вземем часа-цвете от момичето, иначе край на всичко!

Междувременно Момо бе изчезнала някъде из коридорите, които постоянно се разклоняваха. Но тук естествено сивите господа познаваха пътя много по-добре. Момо бягаше, понякога почти налиташе в ръцете на някого от преследвачите, но винаги успяваше да се измъкне.

И Касиопея взе участие по нейния си начин в тази борба. Тя в същност можеше само бавно да пълзи, но тъй като предварително знаеше накъде ще тичат преследвачите, стигаше навреме до това място и така препречваше пътя им, че

сивчовците се спъваха в нея и се премятаха на земята. Другите след тях пък падаха върху тези, които вече лежаха и по този начин костенурката многократно спаси момиченцето от почти сигурно залавяне. Естествено тя самата често политаше срещу стената, улучена от някой ритник. Но нищо не я спря да продължи да прави това, което предварително знаеше, че ще направи.

При преследването някои от сивите господа, обезумели от страст по часа-цвете, изгубиха пурите си и един след друг се стопиха във въздуха. Най-накрая останаха само двама.

През това време Момо бе избягала обратно в голямата зала с дългата маса. Двамата времекрадци я преследваха в кръг около масата, но не можаха да я стигнат. После се разделиха и затичаха в обратни посоки. Сега вече Момо не можеше да се измъкне. Тя се бе свила в един ъгъл на залата, притисната до стената и със страх гледаше двамата преследвачи. Бе притиснала до себе си цветето. На него проблясваха само три последни листенца.

Първият преследвач тъкмо протегна ръка към цветето, когато вторият го дръпна.

— Не -изкрещя той, — цветето е мое! Мое!

Двамата започнаха да се дърпат един друг. Първият изби пурата от устата на втория и той с призрачно стенание се завъртя около себе си, изсветля и изчезна. И ето че последният от сивите господа се отправи към Момо. В ъгъла на устата му димеше мъничка угарка.

— Дай цветето! — измърмори той, но мъничката угарка падна от устата му и се търкулна встрани. Сивият господин се хвърли на земята и я затърси с протегнатата ръка, но вече не можа да я стигне. Обърна към Момо пепелносивото си лице, с усилие се надигна малко и треперейки, вдигна ръка.

— Моля те — прошепна той, — моля те, скъпо дете, дай ми цветето!

Момо, все още свита, стоеше в ъгъла, притискаше цветето към себе си и неспособна на никаква дума вече, поклати глава.

Последният сив господин бавно кимна.

— Добре — промърмори той, — добре... че вече всичко... свърши...

После и той изчезна.

Момо бе вперила слисан поглед в мястото, където той лежеше. Но сега там пълзеше Касиопея, върху чийто гръб бе написано: „ОТВОРИ ВРАТАТА!“

Момо отиде до вратата, отново я докосна с часа-цвете, на което висеше едно-единствено, последно листенце и широко я разтвори.

С изчезването на последния времекрадец студът също бе изчезнал.

Момо с удивени очи влезе в огромните хранилища. Безброй часове-цветя стояха тук наредени в безкрайни редици като стъклени чашки и всяко едно бе по-красиво от другото и нито едно не приличаше на другите — стотици хиляди, милиони часове на живота. Постепенно се стопли като в оранжерия.

Когато падна и последното листенце от часа-цвете на Момо, в миг се разрази нещо като буря. Облаци от часове-цветя полетяха около нея във всички посоки. Топла пролетна буря, но буря от освободено време.

Момо като насън се оглеждаше и видя пред себе си на земята Касиопея. Върху гърба ѝ със светещи букви бе написано: „ОТЛЕТИ У ДОМА, МАЛКА МОМО, ОТЛЕТИ У ДОМА!“.

И това беше последното, което Момо видя от Касиопея. Защото сега цветната буря неописуемо се засили и стана толкова мощна, че вдигна и изнесе Момо, сякаш самата тя беше цвете, изнесе я навън, навън от мрачните коридори, нагоре към земята и над големия град. Полетя над покриви и кули сред огромен облак от цветя, който все повече и повече се уголемяваше. И всичко приличаше на лудешки танц в ритъма на прекрасна музика, която люлееше Момо ту нагоре, ту надолу, ту я завърташе в кръг.

После цветният облак бавно и меко се спусна на земята и цветята като снежинки накацаха по застиналия свят, И като снежинки нежно се разтопиха и отново станаха

прозрачни, за да се върнат обратно там, откъдето всъщност бяха дошли: в сърцата на хората.

В същия миг времето отново тръгна и всичко наново трепна и се раздвижи. Колите потеглиха, регулировчиците засвириха със свирките си, гълъбите полетяха, а кученцето до уличната лампа спокойно направи под себе си малка локвичка. Това, че светът бе спрял за един час, хората дори не бяха забелязали. Защото действително не бе изтекло никакво време между прекъсването и новото начало, за тях времето бе отминало като трепкане на мигли.

И въпреки това бе някак си другояче от преди. Всички хора изведнъж вече имаха безкрайно много време. Естествено, че всеки извънредно много се радваше, но никой не знаеше, че това в същност бе собственото му спестено време, което по един необикновен начин се бе върнало при него.

Когато Момо отново дойде на себе си, тя се оказа на една улица. Същата странична улица, където преди това беше открила Бепо, и ето че той наистина още стоеше там! Стоеше с гръб към нея, подпрян на своята метла и замислено гледаше пред себе си съвсем както преди. Внезапно вече изобщо не бързаше и сам не можеше да си обясни как стана тъй, че изведнъж се почувствува така утешен и изпълнен с надежда.

— Навярно — помисли си той — вече съм спестил стоте хиляди часа и сега ще откупя Момо.

И тъкмо в този момент някой го дръпна за сакото, Бепо се обърна, а срещу него стоеше малката Момо,

Няма думи, които биха могли да опишат щастието на тази повторна среща. Двамата ту се смееха, ту плачеха, ту говореха един през друг — естествено само глупости, както е всъщност винаги, когато човек е като пиян от радост. Наново и наново се прегръщаха и хората, които минаваха край тях, се спираха и се радваха, смееха се и плачеха заедно с тях, понеже те вече всички имаха достатъчно време.

Най-после Бепо нарами метлата си, защото от само себе си се разбираше, че този ден той вече няма намерение да работи. И двамата се заразхождаха ръка за ръка из града, а после се отправиха към къщи, в посока към стария амфитеатър. Всеки имаше да разказва на другия безкрайно много неща.

А в големия град хората видяха неща, които от дълго време не бяха виждали: наред улицата играеха деца, шофьорите, на които се налагаше да почакаят, засмени надничаха от прозорците на колите, някои дори слизаха и се включваха в игрите. Навсякъде стояха хора, приятелски бърбореха един с друг и подробно се осведомяваха за това кой как се чувства. Този, който отиваше на работа, вече имаше време да се възхити за малко на цветята върху някой, прозорец или да даде трошици на някое птиче. Лекарите вече също имаха време и подробно разпитваха всеки един от пациентите. Работниците спокойно и с любов заработиха, тъй като вече не ставаше дума да се произведе по възможност най-много за сравнително най-кратко време. Всеки можеше да си вземе за всичко по толкова време, отколкото се нуждаеше и искаше да има, защото от днес нататък вече времето беше достатъчно за всички.

Но много хора никога не научиха на кого трябва да благодарят за всичко това, не узнаха какво се бе случило в действителност в оня миг, който им се бе сторил като трепване на мигли. Повечето хора нямаше и да повярват. Вярваха и знаеха единствено приятелите на Момо.

Защото, когато малката Момо и старият Бепо се върнаха този ден в стария амфитеатър, те всички вече бяха тук и ги очакваха: Гиги ЕкскурзОВОДА, Паоло, Масимо, франко, момиченцето Мария с мъничката си сестричка Деде, Клаудио и всички други деца, Нино кръчмарят с дебелината си жена Лилиана и бебето им, Никола зидарят и всички хора от околността, които по-рано винаги бяха идвали тук и които Момо бе изслушвала.

Направиха си празник, толкова весел, какъвто само приятелите на Момо умееха да празнуват и той трая чак докато се скриха старите звезди от небето.

И когато се уталожиха възторг и прегръдки, ръкостискания и усмивки, викове един през друг, те всички насядаха околоръст върху тревясалите каменни стъпала. Стана съвсем тихо.

Момо се настани в средата на празното кръгло място. Тя мислеше за гласовете на звездите и за часовете-цветя. И запя с ясен глас.

В Къщата-никъде обаче седеше майстор Хора, когото върналото се време бе пробудило от неговия пръв и единствен сън, седеше на стола си до малката красива масичка и усмихнато наблюдаваше Момо и нейните приятели през всевиждащите си очила. Той беше още съвсем блед и изглеждаше тъй, като че ли. току-що се е вдигнал от тежка болест, но очите му блестяха.

Усети как нещо го докосна по крака. Свали очилата си и се наведе. Пред него седеше костенурката.

— Касиопея — каза той нежно и я почеса по врата, — товаие двете го направихте много добре. Трябва всичко да миразкажеш, понеже този път не можех да ви наблюдавам.

„ПО-КЪСНО!“ — гласеше отговорът. И Касиопея кихна.

— Да не би да си се простудила? — попита загрижено майстор Хора.

„И ТО КАК!“ — написа на черупката си Касиопея.

— Това явно е станало от студа на сивите господа — каза майстор Хора. — Мога да си представя, че си много изтощена и че на първо време би искала добре да си починеш. Спокойно се оттегли.

„БЛАГОДАРЯ!“ — се появи на гърба ѝ.

После Касиопея закуцука и си избра едно тихичко и тъмно ъгълче. Сви главица и четирите си крачета в корубата и върху гърба ѝ, за всекиго друг невидими освен за онзи, прочел тази история, бавно се появиха буквите:

КРАЙ

(22)

КРАТЪК ПОСЛЕСЛОВ НА АВТОРА

Вероятно не един от моите читатели ще затаи в сърцето си много въпроси. Но си страхувам, че няма да мога да му помогна. Трябва да призная, че написах цялата тази история по памет, така, както ми бе разказана. Лично не съм запознат нито с малката Момо, нито с някой от приятелите ѝ. Не зная какво се е случило после с тях и как — се чувстват те днес. А що се отнася до големия град, аз самият също се опирам само на предположения.

Единственото, което бих искал да добавя, е следното:

Тогава аз бях на едно голямо пътешествие (и все още съм) и една нощ трябваше да поделя купето във влака с един странен пътник. Странен дотолкова, доколкото ми бе невъзможно да определя възрастта му. Отначало мислех, че седя срещу старик, но скоро видях, че съм се лъгал, защото внезапно моят спътник ми се стори много млад. Но и това впечатление скоро се оказа заблуда.

Във всеки случай по време на дългото нощно пътуване той ми разказа цялата тази история.

След като свърши, ние и двамата помълчахме малко. После загадъчният спътник добави още едно изречение, което не бива да крия от читателя.

— Аз ви разказах всичко това — каза той, — сякаш се е случило току-що. Можех да ви го разкажа и така, сякаш ще се случи в бъдеще. За мен разликата не е толкова голяма.

Навярно той беше слязъл на първата гара, защото след известно време забелязах, че съм сам в купето. За съжаление оттогава не съм срещал разказвача.

Но ако стане тъй, че случайно го срещна пак, имам да го питам много неща.

(23)

СЪДЪРЖАНИЕ

МОМО И НЕЙНИТЕ ПРИЯТЕЛИ.....	3
ЕДИН ГОЛЯМ ГРАД И ЕДНО МАЛКО МОМИЧЕ.....	3
ЕДНО НЕОБИКНОВЕНО КАЧЕСТВО И ЕДНА СЪВСЕМ ОБИКНОВЕНА КАВГА.....	6
ЕДИН УРАГАН НАУЖКИМ И ЕДНА БУРЯ В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ.....	10
ЕДИН МЪЛЧАЛИВ ВЪЗРАСТЕН И ЕДИН ПРИКАЗЛИВ МЛАДЕЖ.....	15
ИСТОРИИ ЗА МНОГО И ИСТОРИИ ЗА ЕДНА-ЕДИНСТВЕНА.....	19
СИВИТЕ ГОСПОДА.....	24
СМЕТКАТА Е ПОГРЕШНА И ВЪПРЕКИ ТОВА ИЗЛИЗА.....	24
МОМО ТЪРСИ ПРИЯТЕЛИТЕ СИ, А БИВА ПОСЕТЕНА ОТ ВРАГ.....	32
МНОГО МЕЧТИ И НЯКОЛКО СЪМНЕНИЯ.....	44
ЕДНО ДОБРО СЪБРАНИЕ, КОЕТО НЕ УСПЯ ДА СЕ СЪСТОИ, И ЕДНО ЛОШО СЪБРАНИЕ, КОЕТО СЕ СЪСТОЯ.....	50
ЕДНО ДИВО ПРЕСЛЕДВАНЕ И ЕДНО БАВНО БЯГСТВО.....	54
КОГАТО ЛОШИТЕ НАПРАВЯТ ОТ ЛОШОТО НАЙ-ДОБРОТО.....	60
МОМО ОТИВА ТАМ, ОТКЪДЕТО ИДВА ВРЕМЕТО.....	64
ЧАСОВЕТЕ-ЦВЕТА.....	75
ТАМ ЕДИН ДЕН, А ТУК ЕДНА ГОДИНА.....	75
ПРЕКАЛЕНО МНОГО ЗА ЯДЕНЕ И ПРЕКАЛЕНО МАЛКО ОТГОВОРИ.....	85
НАМЕРЕН И ИЗГУБЕН.....	89
БЕДИ В ИЗЛИШЪК.....	93
ГОЛЯМ СТРАХ И ОЩЕ ПО-ГОЛЯМ КУРАЖ.....	97
КОГАТО СЕ ВИЖДА НАПРЕД БЕЗ ДА СЕ ГЛЕДА НАЗАД.....	101
ЗАКЛЮЧЕНИТЕ ТРЯБВА ДА СЕ ОТКЛЮЧАТ.....	105
ПРЕСЛЕДВАНЕТО НА ПРЕСЛЕДВАЧИТЕ.....	109
КРАЯТ, С КОЙТО ЗАПОЧВА ЕДНО НОВО НАЧАЛО.....	113
КРАТЪК ПОСЛЕСЛОВ НА АВТОРА.....	118

Повече от 7000 страници и 5000 образа на Космически хора от Силите на Светлината – Ангели от Небесата ще намерите на интернет:

www.vesmirni-lide.cz

www.vesmirnilide.cz

www.andele-svetla.cz

www.andelesvetla.cz

www.universe-people.cz

www.universe-people.com

www.cosmic-people.com

www.angels-light.org

www.angels-heaven.org

www.ashtar-sheran.org

www.himmels-engel.de

www.angeles-luz.es

www.angely-sveta.ru

www.anges-lumiere.fr

www.angelo-luce.it

www.anioly-nieba.pl

www.feny-angyalai.hu

www.andjeli-neba.com.hr

www.anjos-ceu.eu

www.angeli-raja.eu

www.engelen-hemel.nl

www.ingerii-cerului.ro

www.cennetin-melekleri.web.tr

www.himmelens-anglar.se